

FS

589

ქართული
ბიბლიოთეკა

გუჩაძე (დავითიანი)

899.962.1-1

ქველი მწერლობა

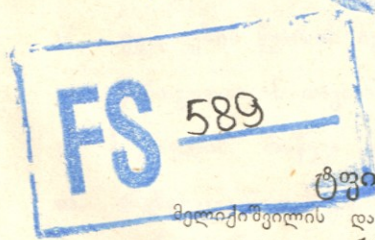
დავითიანი

თქმული

გურამის-შვილის დავითისაგან

წიგნი პირველი

F 802/3

ტფილისი

მელიქიშვილის და კომპანიის სტამბაში
1870

[1317] 1. 402. პ. 1. (20 x 13) 50

შეგთქმნილია

გეგმათა განყოფილება

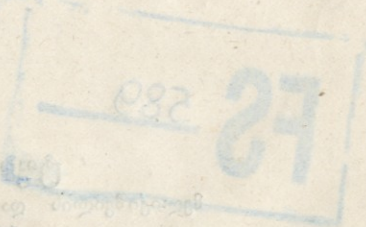
გეგმათა განყოფილება

გეგმათა განყოფილება

Дозволено цензурою. Тифлисъ 20 октября 1870 года

გეგმათა განყოფილება

Handwritten signature

გეგმათა განყოფილება

1870

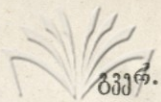
ქართული
ენციკლოპედია

შ ა ნ დ უ კ ი

პირველის წიგნისა ამის დაუთიანისა.

თავი. მითხრეს მკ. ზ. მითხრეს თაყვანისმცემი ბებრდო:
დავით გუჩაძის შვილი და იმის წინადადება.

	გ. წიგნისა.	
ა.	ქართულთ უფალთ მეგვარტომობის იგავი.	1
ბ.	სწავლა მოსწავლეთა: ათთა საკმაართა საქმეთა ჩაგონება ერძმა თათვის.	5
გ.	საქონლის შეკრებისათვის.	10
დ.	უგვდავების წყაროს იგავი.	12
ე.	ჯვარცმის ამბავი.	15
ვ.	ტირილი ღუთის მშობლისა.	17
ზ.	მოთქმა კმითა თავ-ბოლღა ერთი.	19
წ.	უგვდავების წყაროს იგავთ ახსნა.	21
თ.	ქართულთაგან თავიანთ უფალთ შეორგულება.	24
ი.	საწყაულის მოწვევა ღუთისაგან.	26
ია.	რუსთ კელმწიფისაგან ქართულთ მეუფის ვასტანგის თავი სთან მიხატელება.	30

თავი.

- იბ. წიგნა ქართულის ბატონისა. 33
- ივ. მტერთაგან მეფის ვასტანგის ყეენთან შესმენა ღ ყეენისა
გან წაართმევა ღ კასის ბატონის მიცემა ქართლისა. . 35
- იფ. წიგნა კასის ბატონისა. 37
- იქ წიგნის მიწერა კასის ბატონისაგან ქართუელთ ბატონთან:
მეგობრობის თხოვნა. 39
- იყ. ჩხუბის ჩამოგდება ქართუელთ ბატონსა ღ კას ბატონს
შუგა 41
- იზ. კასის ბატონისაგან ბერების მოციქულად გაგზავნა ქარ
თუელთ ბატონთან ღ ქართლის თხოვნა. 44
- იშ. კასის ბატონის მოციქულების დაჭერა ქართუელთ ბატონ
ისაგან. 47
- ით. ოსმალისაგან ქართლის დაჭერა ღ ქართუელ ბატონის
რუსეთს წაბრძანება 50
- კ დავით გურამის შვილის ლეკთაგან დატყვევება . . . 52
- კა. ოდეს დატყვევებულმან უსჯულოს ქეყანას სავარდის სასე
ღ სურათი ველარა ნახა, იმისი მოთქმა დავითისაგან. . 54
- კბ. ოდეს დავითს ცეკობასა შინა სტიოდა ღ მსუ ღრუბლისა
გამო თვალთ არა ჩნდა, იმაჲედ თქმული. 55
- კვ. მსოთა მზის კედრება დავითისაგან, მზის თხოვნა დასათ
ბობლათ ტირილითა თუ სიმღერითა. 58

- კდ. მზეთა მზის შესხმა და ჭეშმარიტის გზის თხრობა და
თხრობა. 60
- კე. სვინდისის მხილება დავითისა, რდეს დატყვევებულმა
გაზარდა გაივლო გულში. 61
- კვ. სწავლა თავის გაფრთხილებისა და შოკის წასვლაზედ მზად
ყოფნისა. 62
- კზ. ღოცვა, რდეს დავითს ტყვეობასა შინა მოშვიდა და ღმერთს
ზურჩი სთხროს. იამბიკო. 63
- გა. სამების გედრება, გზის წაშლათვის თხრობა დავითისაგან.
იამბიკო. 65
- გბ. მის გედრება დავითისაგან. იამბიკო. 66
- გდ. თხრობა, რომელიც რომ სამი საუფლო ღოცვა აჩის. 67
- გე. სიზმარი დავით გუჩამისშვილისა ტყვეობასა შინა. 68
- გვ. ტყვეობითგან გაზარდა დავით გუჩამისშვილისა. 69
- გზ. რდეს დავით, ავის დრისაგან შეწესებულმა სვინდისის
მხილებით ელვისაგან გამოქობილი კლდე იზოგა და იამბი
შავთარა და გამოსულმა იღოცა. 70
- გდ. გედრება ღმერთისაშობლისა დავითისაგან, რდეს იმ ზეით
თქმულს ღოც გამოძრობილს კლდე შავთარა ავის
დრის მიხედვით. 71

თავ.

- ლუ. ოდეს გამოქალაქის კლდისა წამოსულს დაჲთო გუგუნი
მისჲვილს უცხონი შესკდენ და იმითის შიშით მუგა
ლი მოჲჭრა. 74
- ლვ. უცხოთ შიშით მუგლთ მოჭრის დროს დაჲთის ღოცა
და გალბა. 76
- ლზ. შველს ღუთისგან დაჲთისა და ტუგუბიდაჲმ გამოსულა
საჩუხეთაში. 77
- ლწ. მეფის ვასტანგისა და მისა მისისა ბაქარისა დაჩუბანდს
წაბრძანება. 81
- ლთ. თამაზასანისგან შამსანიისა და განჯის აღება და ოსმალ
ჯალსგან თფილისის დატლა. 84
- მ. თამაზასანისგან ჩუხთ სელმწიფის თფრთმარშალთან წიგა
ნის მიწერა და თავისის ქვეულების თხოვნა. 87
- მა. ჩუხთაგან გაღმამსრის დატლა და მეფის ვასტანგის აშტარა
ხანს გაბრძანება. 88
- მბ. დაჲთო გუგამისჲვილის საწუთროს სოფლის სამდუგუპი 93
- მგ. მეფის ვასტანგის ამიერ სოფლით მიტულა და ქართუელთ
თავადთა და აზნაურთ ჩუხთ გელმწიფის სამსახურში
განწესება. 96

ჟეროვანს ეურადღებს აქტებს ამ საგანს, ის წინააღმდეგიც არის ამისი: — ძველი ქართული მწიგნობრობის გაცნობით რომ თავი არ დაუბრუნებინო, ის არ სჯობია ევროპის მეტნიერებით გამოდრე-ბული გონება ასალი ლიტერატურის დაარსებას შეესწიროვო? მაგრამ ეს კი ავიწყდებათ, რომ ვისაც ძველი თესლი სელში არ უჭირავს, ის ასალს ნამუშევარს ვერ მოიმკის; სეს რომ ფესვები გამოვადლოთ, ნაყოფს როგორღა გამოიღებს? კიდევ იმიტომ არა აქვს ჟერ ჩვენ მოქმედებას მკვიდრი საფუძველი. ან-კი საიდგან უნდა ქქონდეს? მა-მაჰაზის დავალი არ ვიცით, რომ იმან ჩაკვიდოს გულში სამშობ-ლოს სიყვარული და ასალი დროც მაგდენათ კარგს მაგალითს არ გვა-ძლევს. ამ შემთხვევაში საუკეთესო ძველი წიგნების დაბეჭდვა და იმათი კრიტიკულად გაწმენდა თუ სულ არ გაგვიანათებს გონე-ბის თვალის წინ ჩვენს ძველს აზრობას ცხოვრებას, ცოტა შუქს მანინდ მიაყენებს ზედ და ესეც კარგია.

აქამდის „ვეფხისტყაოსანს“ გარდა იმისთანა არა არისრა დაბეჭდილი ძველი მწიგნობრობიდგან, რომ დიდი ეურადღების ღირსი იყოს. თუმცა უ. ზღატონ იოსელიანმა ვორონტოვის დროს გამოსცა სუთი წიგნი; „ახილიანი“, „მოურავიანი“, „წუბილ-სიტყვაობა“, „მგზავრობა“ რუისის მიტროპოლიტის იონასი და „მოსილვა წმინდათა და სსკა ღმრთავლეთის ადგილთა“, ტამარ თესვან; მაგრამ ისინი სადღაც გაქქნენ, — გადმა არ იცის. სალს ეს წიგნები არ წაუგეთსავს და ასალგაზდობამ არცკი იცის, არიან სადა მე ისინი, თუ არა? თვითონ „ვეფხისტყაოსანიც“ ისე გაურჩევალათ დაუფასებლათ ძვეს აქამდის, ამისგამო ჩვენი სალთაობა დარწმუ-ნებულია, რომ საქართველოს ძველი ლიტერატურა იმის ღირსი არ არის, რომ კაცმა თავისი სიცოცხლე იმათ გაცნობას და განსი-ლვას მოანდომოს. ამას ამბობენ ისინი, რომელთაც იქნება ორი

სტრუქტურის ან წაკითხვით იმ ძველი მწერლობისა, ჰ რომ ის-
რგონ, გერც წაკითხვენ. ამასი დამნაშავე ერთის მხრით ძველი თა-
ლობაცა: თუ სეიჩინი წიგნები რამ ჰქონათ, დაღვრილებს მა-
გრათ ზანდუელებსი დაუგეტიანთ, თაგვებისათვის და სინოტრიანთათვის
წაუხდენინებიათ. აი კიდევ ერთი მიზეზი, რომლისაგამოც აქამომდე
ეუწადლების ღიჭნის სელნაწერნი ახალ თაობას სელში ან ჩავარ-
დნია შესასწავლებათ.

მით უფრო სასიამოვნოა ახლა დავით გურამისშვილის თხზუ-
ლების გამოცემა, რომელშიაც სელურებით ჰ მადალი ნიჭით გამო-
სატულია ერთი ტრაგიკული და სამწუსარო ჟამი ქართლის ერისა.
ჟერ იმდენი მასალა ანა ანის რა შეგებელი, რომ შეიძლე-
ბოდეს შემოსწავლელი მწერლის საფუძვლიანათ დაფასება; მაგრამ
საზოგადოათ იმის თხზულებანი ჰ განსაკუთრებით „დავითიანი“ ისეთი
მადალი ღირსებისანი ანიან, რომ, შეიძლება ვთქვათ, იმათ მეტრც ანა
დაჩენილიყოლრა, ისინიც საკმარისი იქნებოდენ, რომ ჩვენი ეუწად-
ლება მიგვექცია სამშობლოს წარსულ მდგომარეობისთვის. მაგრამ
სანამდის დაბოლკებით წარმოვსთქვამდე ჩემს აზრს ამ შესანიშნავს
თხზულებაზე, საჭიროა ორიოდუ სიტყვით გამოვსატო ის ისტო-
რიული მდგომარეობა, რომელიც ყოფილა დავით გურამისშვილის
პოეზიის წინა მორბედათ; ამისგამო შეუძლებელია, რომ ან შევესო
იმ სახელს განთქმულს „გეფესვისტეფასანსა“, დიდის თეიმურაზ
მეფის დროს ჰ იმის შემდეგ მწერლობასა, რომელნიც დავით
გურამისშვილის პოეზიის სიდათ ყოფილან.

I.

წვრილ სამთავროებათ დაყოფილი საქართველოს ერი მკათე
საუენიდგან ჰგერმნობს ერთობის საჭიროებას, რომ ცალკე ანაბუ-

ბის და ცალკე სეფურების მძლავრობას წინაღუდგეს. ბედნიერი
გარემოების ძალით გაძლიერდა ბაგრატიონთ კვანძი, რომელიც
იყო ძველბედი აფხაზეთისა. ეს გვარის დაუმოყვრდა სამცხესა-
თაბაგოს ერისთავებს; ბოლოს ბაგრატ მესამე კურატ-პალატი, შემ-
კვიდრე აფხაზეთის სამთავროსა, შეიქნა სამცხესა-თაბაგოს მეშვი-
დრთა და ამ სახით საქართველოს მომსახურე ნაწილი დაიპყრო
(980—1014 წ.). თვითონ სამცხის მდებარეობაც ისეთია, რომ იმის
ძველობებს უოკლთობს ადვილად შეუძლიანთ ცალ-მხრივ სემო-
ქართლზე იბატონონ და მეორეს მხრით მთელს ჩრდილის და ენგუ-
რის გარშემო მარცხენა. ბაგრატ მესამითგან დაწყებული თამარ მე-
ფის გადაცვალებამდე (980—1212 წ.), მთელი რამ სუგუნეს განმა-
ვლობაში ერთი მეორის სედამიუფლით ასეთი სარკანნი და დიდი
ზნობის მეფენი გამოჩნდნენ, რომ იმათს ჩრდილის გულს და დაუცხრო-
მელს ბრძოლას კერა გაუმაგრდა და მთელს კავკასიაში, იმათ ძლი-
ერის ხელით მოთარგმნა შფოთის მოყვარე ურჩნი ერისთავნი, გაამა-
გრეს სასელმწიფო უფლება და მთელს კავკასიის ერს მისცეს ერთი
წყობა, ერთი განზრახვა და ერთ-სული ძმური მოქმედება. კასპიის
ზღვიდან მოკიდებული შავ-ზღვამდის ხუფ საქართველოს სამეფოთ
იწოდებოდა. ამ რიგით გაძლიერებულმა სასელმწიფომ მისცა ერს
შინაგანი მუდრეობა, რომელიც მოჰსდამდა მისს კეთილ-მდგომარე-
ობის გავრცელებას და გონების წარმატებას.

II.

მკათე სუგუნეში, 976 წ., გამოჩნდა ერთი სასელ განთქმული
მხედარი თორნიკე, რომელიც თორმეტი ათასი ჯარით დაი-
ვიტ კურატ-პალატმა მესხეთისა და გავაგრა კასილი მეორის, ბიზან-
ტიის კეისრის მისაშველებლათ, რომელსაც განუდგა ბარდასკლერი

ღ თონის წლის განმავლობაში არა გაეწეოდა, ვერ დაიმტკიცა.
 თორნიკე დაძაბრეს ეს განდგომილი ღ ისე გაუჭიდა სჯიმ, რომ
 სპარსეთში გაიქცა. საბერძნეთის ხელმწიფემ ამ გამარჯვებისთვის
 დიდი ფული ახუჭა თორნიკეს, რომელმაც აღაშენა ათონის მთა-
 წყ ივერიის მონასტერი ღ ამით დიდი ღვაწლი დასდგა საქართვე-
 ლას განათლებას. ამ დროდგან სასულიერო მწერლობა, მეტი არ
 შეიძლება, ისე გამდიდრდა წიგნებითა. ბაგრატ მესამის მეფის დროს
 ივერიის მონასტერში სცხოვრებდა წმინდა ევთიმი, რომელმაც, რომ
 გორც ამბობენ, სთარგმნა ცხაპს ოცი სასულიერო ღ ხაერო
 სსვა ღ სსვა თხზულება.

მეოქრომეტე საუკუნეში, როდესაც ბაგრატ მეოთხე გამეფდა,
 ათონის მთაზე სცხოვრებდნენ წარჩინებულად განათლებულნი ღ დიდი
 ნიჭის კაცები: იოანე სასულისა, რომელსაც მის დროს ძალად სიტ-
 ყვეერებისთვის ოქროშირად უწოდებდნენ; იოანე პეტრიწი, მთარგმნელი
 ზლატონის ღ არისტოტელის ფილოსოფიისა ქართულს ენაზე
 ღ გიორგი მთაწმინდელი, რომელმაც გაათავა საღმრთო წე-
 რილის მეორეთ თარგმნა, დაწეებული წმ. ევთიმისაგან. მესამე-
 ნეთა სიტყვით, ამ დროს დაფუძნდა ქართულს ენაზე მრავალ
 გვარი მეცნიერება: ღვთის მეტყველება, ფილოსოფია ღ სიტყვი-
 რების სწავლა.

საერო მწიგნობრობაზე საქართველოში განსაკუთრებით არა-
 ბებს ჭქნდათ დიდი გავლენა. ვარსკვლავთ მრიცხველობა, მათემა-
 ტიკური აღრიცხვა, ლექსთა წეობა ღ ე რ თ გ ვ ა რ ი და ბ ო ლ ო-
 ვ ე ბ ა სულ იმათგან შეიძლება. ამ სახით ორწანიწი განათლების
 ზედმოქმედებით მწიგნობრობამ იმატა, ენა დაიჭრა ღ შეივსო გრამ-
 მათიკული ფორმებით; ამ შემთხვევაში განსაკუთრებით არაბულს ზოგ-

ზიანს ქმნდა იმაზე კარგი გავლენა. იმის წყალობით ქართული
ენა შეიქნა ტკბილ-გასაგონად. მთელი აღმოსავლეთის...
სიმიდიდრე თავისი თვალთა და მარგალიტით ქართულს ენას მიეცა
მასწავლო, რომ მრავალ ნაწილს თვალსაჩინო აზრი და პოეტური
ხუროთბუქი გამოესატყუა. დადგა თამარ მეფის დრო და რუსთველის
დიდება პოეტურმა ნიჭმა ისარგებლა ამ ენით. ამისმა შეთხზულმა
„ვეფხისტყაოსანმა“ დააკვირვინა ეს დიდებული ისტორიული
დრო საქართველოს ერისა.

III

როგორც შემოთ ვთქვით, ერის დაუღალავმა შრომამ
და მეფეების გმირულმა მოქმედებამ დააფუძნა ძლიერი თავის-
უფალი სახელმწიფო, რომელმაც სხვა აღმოსავლეთის უშირ-
ველეს სახელმწიფოებში ამაყათ აიღო თავი და მასში
ნდოეს ისტორიულს მოძრაობაში თავისი წილი მართლაცა.
აი, ამისთანა გარემოებამ დაჭაბდა საქართველოში ორგანიზირებული პოე-
ტური თხზულებანი: „პოემები“ და „შესხმითი პოეზია“. შირ-
ველ გვარში ხელაყნურათ აღიწერა და ცოცხლად გამოისატა ერის
სა და იმის მეფეების გმირული მოქმედება; მეორე გვარისა შეი-
ცავდა ქებას დაუფიქრებელ თამარ მეფისას. შესხმითი პოეზიაში სახელი
განითქვენ მონღოლთა და ჩანჩუხებამ, სოფელ რუსთველი და საწ-
გის თმოგველი შეიქნენ დაუფიქრებელი პოემით და მოთხრობებით,
რომლებშიც გამოისატება მასშინდელი ყოფაცხოვრება, ჩვეულება,
სასიამოლო და განსაკუთრებით ღრმად აჩინა გამოკვლეული, — მსგავს.
„ვეფხისტყაოსანში“, კაცის გულის თქმა და ხულის კეთება.

IV

როდესაც თვალს გადავავლებთ იმ თითო-ოროდეს თხზულებ-
ას, რაც რუსთველადის და იმის დროს შეუთხზავთ, ჩვენ გვაჩი-

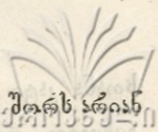
— 20 —

გვეს ამ თხზულებების უშუალო და უმგზავსო სურათები, რომელთა მგზავნი ზღაპრით თუ სადმე იშლება, თორემ ცნადი არის. ის გვეს ცხრა თავიანი დევები, ის გრძნეული კაცები, რომელნიც სან ვეფხვთ გადიქცვიან, სან თრინგლებათ; ის უზარმაზარი ვეშაპები, რომელთაც პირიდან ციცხლი ამოქუსთ და პირი თუ დააღეს მთელს სოფელს და ქალაქებს გადაულაპვენ, — სულ ბუნების მოკლენით შესინებული კაცის გონების მოჭოტბულია. ამ გვარ თხზულებებში ნათლად ჩნდება ძველი ინდოეთის და სპარსული მითების *) გავლენა ქართულს მწიგნობრობაზე. ვასტანგ-გორგასლანის ლაშქრობას რომ მოვიგონებთ ინდოეთში, სადაც სპარსეთის შაჰმა ქართველების ჯარი თან წაიყვანა იქაურ სსკელმწიფოებთან სამოძრათ, მაშინ უფრო დავრწმუნდებით ამ აზრზე. ქართველების სანგრძლივი ყოფნა ინდოეთის ქვეყნებში უნაყოფოთ არ უნდა დარჩენილიყო. იქაური მითები და რწმუნება უეჭველათ უნდა გაეცნო ქართველის ჯარს და როცა სამშობლო ქვეყანაში დაბრუნდებოდენ, რასაკვირველია, თან მოიტანდენ იმ რწმუნებასა და გაუზიარებდენ თავის მოძმეებსა. სამწუხაროდ, ამ უშუალო და სსში სურათებს გონება წარმატების მაგიერათ უფრო დაუბნელებიათ. რომლებსაც კაცს ყოველი სე, მთა, ტყე, კლდე და თვალ-გადაუწვდენელი მინდვრები ამისთანა სსში სულიერებით ჰგონია გაგებული, მაშინ იმას გარეთ ფებს ველარ გამაადგმევინებ. ის შეიმალება თავის ქლსში და შესინებული აქეთაქით დაიწეებს ცქქას, — ღმერთი არ გაუწერეს, ვეშაპი ამ ქლსშია არ მოძმისტნო. რაკი ერთსელვე ცუდი წარმოდგენით დაშინდება ერის გონება, ის ბუნებას შერიც-

*) მითი ჰნიშნავს ძველისკველათ ნათქვამს ამბავს, ერის გონებასაგან წარმოდგენილს გმირებსზე ღმერთებსზე.

სავეს თავის მტრათ და როგორც თხა მგელს, ისე დაუწყებს მო-
 რიდებას; ამისთანა მდგომარეობაში კაცი კარგათ ვეღარ განიცდის
 ბუნების ნივთებს, ვერ დაიწყებს იმის ბევრნიერ სავერველების
 გაშინჯვას, რომ შეიტყოს თუ რა წესით მოქმედებს ქვეყანაზე უო-
 ველკარი ბუნების მოვლენა. ამ ხასიათ საცა კერის გამოსატყულებ
 ბუნების კანონების წინააღმდეგია, პოეტური სურათები ცრუ და
 კერის გონების შემაშინებელია, იქ ნამდვილი ცოდნის შეძენა და მ-
 ცნიერების მოძიება შეუძლებელია; ბუნებას აქ ბუშეკრების და
 კეშების წარმოდგენით კარები აქვს დასშული კაცისთვის.
 საქართველოს კერის პოეტური გამოსატყუება, იმისა წმუშება
 სწორეთ ამ მდგომარეობაში იყო, ვიდრე რუსთველი გამოჩნდა.
 რომელმაც თავის პოეტური ნიჭით, ნაწილი მკვნიერად გრძნობით
 აღტაცებულმა ჩამოაყალიბა კერის გონებას შავი თარდა და დაწანკა
 მრავალ-გვაროვნებით აღსავსე ბუნება, რომელშიც როგორც დად-
 ბულს წაღვრტში ყოველივე ბრწყინავდა და სიცოცხლით სტკებო-
 და, რომლისაც კაცის გონებას კი არ უნდა ჰქონებოდა, არამედ უნ-
 და დასაღოვებოდა და იმაში ეძებნა კეთილ-მდგომარეობის მოძიები
 მეცნიერება.

ამ შემთხვევაში რუსთველმა დიდი ნაბიჯი წადგმევინა წინ
 თავის ერს. იმან აღიწერა თავის თხულებების საგნათ უმანკო გრძნო-
 ბით გაცხოველებული სიუყარული. ძალიან მოკლეთ რომ გამო-
 ვსთქვით კეფსვიპ-ტყარსის აზრი, ის შეიცავს უმთავრესი გმი-
 რის თავშეუყავებულს წადილს მიჯნურისადმი და დაუწყნარებულს
 ბრძოლას საშინელს დაბრკოლებასთან, რომელიც ყოველ ნაბიჯის
 გადადგმასე გზას უსაღრთავს საწყალ შეუყარებულს; ამის გამო იმის

დადაგული გული და სისხლ-მოფრქვევი თვალები მუდამ შორს არიან
 ამომავალი მთვარის უნათლესს მიჯნურზე. ზოგჯერ ტარნიელ
 მოიგონებს იმ ბედნიერს წამს, როდესაც, ვით ზეციურს მნათობს,
 ისე შესტყვროდა, სან შორი-ასეღას მდგომარე, სან გვერდით მჯდომარე,
 ნესტან-დარეჯანის მოელვარე მშვენიერებას და რომ ველარ უძლებს
 ამ მოგონებას, გულს ცეცხლი ედება, ელდა უფლის და გონება უბნელ-
 დება. ამ მდგომარეობაში ტარიელ ჰკარგავს კაცურს ღირსებას, — ისეთს
 შეუფერებელს საქმეებს ხსნადის, რომ ვისაც სხვა დროს უნახავს მისი მა-
 ლალი მეიუური ჭკუა-გონება, დაზნაიწლობა და დიდი ზნე, ის
 ველარ იცნობს ვნებისგან გაშმაგებულს ტარიელს. მაგრამ კაცი კლდის
 ხალი არ არის. რაგინდა მძლავრი ბუნება ჰქონდეს, ცუდი გარემოე-
 ბისგან შეიძლება ისე დასუსტდეს და დაიზარდოს, რომ ზირუტყუულ
 მდგომარეობაში ჩავარდეს. აქ რუსთველის მაღალ-აზროვნაში გამო-
 ხატულებამ გვიჩვენა ნამდვილი კაცი, რომლის ზნეობითი სიდიდე
 და დამცრობა უმეტეს ნაწილათ გარემოებაზეა დამოკიდებული.

მეორე გმირი ავთანდილ სრულებით არა ჰგავს ტარი-
 ელს: ერთია ცეცხლი, მეორე წყალი; ერთი ჰგავს მრისხანე
 ცას, რომელიც ელვით და გრგვინვით ჰმუსრავს ყოველსავე,
 რაც იმის გამწერადს სასეს წინ უდგება დედა-მიწის ზურგ-
 ზე; მეორე ჰგავს მოწმენდილს ცას, ბრწყინვალე დღეს, რომე-
 ლიც ერთს მსიარულათ გამოანათებს და, რაც ცის კამარაზე შავი
 მრისხანე ცეცხლ-მომქშინავი ღრუბლებია, სულ ერთიანათ გაფანტავს.
 ცხოვრების დარჯაში გატარებული ავთანდილ ყოველს საქმეში ის
 გამოცდილია, რომ იმის მაგნებელი გულისთქმა ერთს წამსაც ვერ
 ასცდება იმის გონების ბრჭალებს: — არაოდეს არ აჩქარდება.
 თუ არ გონიერება, ვნება ვერაოდეს ვერ შეიზერობს იმას. აი, ამი-

Handwritten signature or mark in red ink.

სთანა კაცი აღუწინდება შემწეობა გონება-მწერალს ტარიელს. ნუ დაი-
ვიწყებთ, რომ დიდებული არაბეთის ტასტის სხასვეტელ-კავთანდილ
ტარიელსავე შეუვარებულა თავის მსეტანისათნთან, რომელიც დღეს
თუ ხვალ გასდება არაბეთის მეფათ, მაგრამ ავთანდილს კაცობრიული
გრძნობით გულად შესტკივა მეგობრის უბედურებაზე და უსასყიდა
ლოთ სწირავს საკუთარს ბედნიერებას, სიყვარულს და სიცოც-
ხლესაც, რომ განსაცდელისაგან დაისხნას თავისი ღირსი მეგობარი.
აი, ამ მაღალს თავგანწირულებას დიდი ზედმოქმედება აქვს მკითხ-
ველის გონებაზე. ის უღვიძებს მკითხველს მაღალს გრძნობას
და სწვრთნის იმის ზნეს.

უმთავრესი ღვაწლი რუსთველისა ის არის, რომ იმან უწინდელს
უშვერს გონების გამოსატყულებას ფრთები შეაკვეცა; იმის თსზულებ-
აში უზარმაზარ ვეშვების და მგელ-კაცების უმგზავსო სურათებს
ვერ იხივნი; აქ არის აწერილი მსოფლოდ კაცის ნამდვილი გუ-
ლისთქმა და გარემომდებარე ბუნება, რომელიც ტარიელს და
ავთანდილს ბევრჯერ გაუზრენიათ სიგძელისაგანით, მაგრამ არც
ვეშვები დასვედრიათ წინ და არც დევები. აქ ბუნება ყოველ კა-
ცისთვის კარგაღებულა შიგ მერნიერებისა და სიბრძნის მოსაგრე-
ფათ. თუძრა აღაგაღაგ კვეთვების ტყაოსანშიაც არის მოყვანილი
გრძნეული სულიერები, მაგრამ იმათი სურათები არაოდეს არ ეწინა-
აღმდეგებიან ბუნებითს კანონებსა. ეს გრძნეული შირებიც ისეთი
კაცები არიან, ისეთი გულისთქმა აქვთ და ისე იტანჯებიან, რომ
გორც ჩვენ; იმათი გრძნება მსოფლოდ ის არის, რომ უსწავლელ
კაცზე უფრო მეტი იცნან და მეტი მოსერსებაც აქვთ. ამ სახით
რუსთველმა შირველად პოეზიით დაანახა საქართველს ერს, რომ
ბუნებაში საშიში არა არისრა. ის თავის მრავალ-გვარობით კაცის გო-
ნების დასახარგავათ კი არა, იმის საწვრთნელათ არის გაჩენილი.

აღმა

რწმუნედი იყო თავის დროს შირველი განათლებული კაცი. ათინაში გაზდილი, ის უფრობდა ქვეყანას განათლებული ბერძნის თვალთ, ესე იგი იმის აზრით ბუნებას განკაცებული თვისება ქმნდა და დიდი მონაწილე იყო კაცის ბედილობაში. ამისგანა ბუნება ითვლებოდა კაცის შირველ მეგობრათ და მზრდელათ. ამას გარდა ვეფხვის ტყუასანსიაც ეტეობა იმას, რომ კარგათ უნდა სცოდნოდა სწავრული და აზრული ენები. ერთის მხრით საბერძნეთის შესედულობა ბუნებაზე და კაცზე, მეორეს მხრით ბუნებითი სიმიდიდრე აზრული ენისა, რომელიც იმდენათ ტყბილ-განაგონია, როგორც ბუღბუღის ათას ნაირი სტვენა, შეიქმნენ რწმუნედის სულში „ვეფხვის ტყუასნის“ მასალათ. თუმცა გარკვენი ლექსთა თსუვა-მე-სიგობით ძალიან ძაღლა დგას, მაგრამ აღაგაღაგ პოეტური სერა-თები თითქმის ძაღდატანებულათ გამოყვანილია და თვითონ სიტყვიერებაც მეტათ გაბრტყელებულია.

ის ღრმა გრძნობა, რომელიც თითქმის ყოველს ვეფხვის ტყუასნის მუსლში მჩქევარებს, მთიდგან გადმოვარდნილის ნაკადულსავით, ის ღრმათ შესწავება ცხოვრებისა, რომელიც ანდასე-ბათ დაბნეულია საქართველოში, ის კეთილშობილური შესედულობა ბუნებაზე და კაცის თვისებაზე, ბოლოს ის მდიდარი გარკვენი შემეულობა ამა თსულებიასა შეიქმნენ მიზეზათ, რომ ვეფხვის ტყუასანი გასდა საერო წიგნათ, რომლითაც ყოველი ქართველი კაცი თავს იქებს და იმით იწვრთნება.

თამარის შემდეგ საქართველოს ერს ძალე ეწია უბედურება. მეტამეტე საუკუნეში მონგოლის ურდო ღვთის რისხვასავით მო-გარდა აღმოსავლეთით, შემოესია საქართველოს და წელში გასწევია

ტა. ამის შემდეგ სასულიერო უფლებას ძალა აღარ ჰქონია, — მთის
საღვთისმეტყველები განუდგნენ და ბოლოს საქართველოს ერიც სამ ნაწილად
გაიყო. ამ გაცალკევების გამო მაჰმადიანობამ ფეხი შემოდგა და
ძირი გაიშალა კავკასიაში. აი, ამ დროდგან ატუდა აქ საშინელი ბრ-
ძოლა მაჰმადის სჯულსა და ქრისტიანობას შუა: დასავლეთით საქა-
რთველს ერს ოსმალეთი მოადგა და აღმოსავლეთით სპარსეთი.
ორთავეს უნდოდათ საქართველოს დაპყრობა; ამისგანაც მეთექვ-
სმეტე საუკუნიდან მოკიდებული მეჩვიდმეტე მდის იმათ შორის
ჯიბრობა არ შემწუდარა. ბოლოს ქართლ-კახეთი შაჰაბას პირველმა
ჩაიგდო ხელში და სამცხე-საათაბაგო ოსმალად, საიდგანაც ადგი-
ლად ერქოდა იმერეთის მეფეების შინაურს საქმეებში.

შაჰაბასმა განიზრახა მთელი ქართლ-კახეთის გამაჰმადიანება.
ის კარგა ჰსენებოდა, როგორ ზნეობითს ძალას აძლევდა ქრისტიან-
ობა აღმოსავლეთს საქართველოს და გაუმაჰმადიანებლად იმის
დამონების იმედი არ ჰქონდა. ამ განზრახვით მიჰყავდა მძევლად
ქართლისა და კახეთის მეფის წულები, ზრდიდა იმათ თავის რჯუ-
ლზე და შემდეგ ფუფუნით და ჯარით ესმარებოდა იმათ ქართლ-
კახეთში გასამეფებლად, რადგან იმათის გავლენით ჰსურდა ამოეფ-
სებო ქრისტიანობა საქართველოს ნიადაგზე.

ერმა იგრძნო თავის უბედურება და შეიარაღდა, რომ უკანასკნელ
ხისხლის ცეცხლმდის დაეცვა სარწმუნოება, ერობა და თავისუფლება.
უნდა ესთქვას, რომ თითქმის ყველა გამაჰმადიანებული ქართლ-კა-
ხეთის მეფეები თუძვა სახით მაჰმადის სარწმუნოებისანი იყვნენ,
მაგრამ გულითაჲ ქართველნი და ქრისტიანობის პატივის მცემელნი.
ისინი პირმოთნე მოქმედებით შაჰს აჯერებდნენ, ვითომც იმის გან-
ზრახვის ამსრულებელნი უოფილიყონ.

Handwritten signature or mark in red ink at the bottom of the page.

ამ სახით რაკი ქართლ-კახეთი სრულებით სპარსეთის გავლენის ქვეშ ჩავარდა, იმის მეფეები უნდა გაყოფილიყვნენ ორ წრეთა, რომელთა ღირსე სულ ერთი ერთმანეთის წინააღმდეგ პოლიტიკას მისდევდნენ. პირველს წრეს შეადგენენ გამაჰმადიანებულნი მეფენი, რომელნიც შაჰთან ომშიწარმოებით მოქმედებდნენ, მეორესა — ქრისტიანის სჯულთა მტკიცეთ აღმასრულებელნი მეფენი, რომელნიც სარწმუნოების ძალითადა საშობლად სიყვარულით გამსწავლებულნი, თავილობდნენ პირმოთნეობას და ყოველთვის გამაჰმადიანებულნი ებრძოდნენ საშობლად მტრებს. თუმცა გამაჰმადიანებულს მეფეებს საშობლად ქვეყნისთვის გულის შესტკივდათ, მაგრამ რადგან უმადლობით განგებულნი სპარსეთში იყვნენ გაზდილნი, ზედმიწევნით იყვნენ განვითარებულნი სპარსულს ენაში და იმის პოეზიაში, ამისთვის ისინი თავის სამეფო კარზე სპარსულს ზნეს, ჩვეულებას და განათლებას ამღებდნენ უშიშროებას. დიდი ნიჭის მწერალი, სპარსეთის პოეტი ჰათიზი ძალიან პატივისცემად იყო მეფის კარზე. იმის ლექსებს და იმის მწერლობის კილოზედ შეთხზულს ქართულ სიმღერებს აღტაცებით ამღებდნენ თარზე, ჭიანჭურზე, დუდუკზე და სხვ. ღვინო, ქეიფი და ტკბილი ამბოჯი — აი საგანი იმ დროს პოეზიისა. ჰათიზის აზრით, ბუნება გარეშეუხაზავი მშვენიერი წაღვრის იყო, რომელშიაც ყოველი ნივთი, ყოველი სულადგომელი გარსის სიამოვნებისთვის იყო გაჩენილი. ცხოვრება მხოლოდ ერთ გაწვევებულ ღვინოთ და მსიარულებათ ჰქონდა წარმადგენილი. გარსის დანიშნულება ქვეყანაზე მხოლოდ ის უნდა ყოფილიყო, რომ ამ მოცინარის ცხოვრებით გამძღვარიყო. თეჯლიში, გაფი, ბაიათი, მუსამბაზი და სხვა საღვინო ლექსები, ჩემის აზრით, სულ მასინადელი შემოღებულა.

როგორ

მაგრამ ერი მტრულად შესტყეროდა ამ სპარსელს კელაშქერი
 დიღისს. ის ნათლად ჰსედავდა ამ ქეიფში თავის თვითაჩსებობის
 მოსპობას. ყოველი ბაიათის სმა იმას აგონებდა მინარეთიდგან
 მაჭმადის მოღის ყვირილსა, სარწმუნოების დაკარგვას, ზნის შე-
 ყენას და ქართველობის შემუსრვას. ამისგამო ის გულდამშიდებით
 ვერ მიუგდებდა ყურს ამ სევდის გამაქარკველს ზოეზიას როცა
 კაცს სიკვდილს ემუქრებინ, მაშინ მტარვლის სიმღერა სძმარეს
 აგონებს. როდესაც მტერი ქართველის ერს შირდაპირ უდგა და
 სიმღერით დასტინოდა იმის უძლურებას, მაშინ იმას თვალებიდგან
 სისლანარკვი ცრემლის მეტი არა გადმოხდიოდა. ამის-
 თვის ერმა დაიხმო გული ამ ზოეზიასთვის, ყურები და-
 ცნა და დაუცხრომელ ბრძოლისთვის გამზადებულმა გამოიძისა ღრმა
 პატრიოტული ხაყვირითა. ტკბილი ბაიათების და სიმღერის მაგი-
 ერათ, იმან დაუგრა ბრძოლის ნაღწა და გული განიმსხევა თავისი
 გამოჩენილი კაცების ღვაწლის აღწერითა არჩილ მეფემ და იოსებ
 თბილელმა მისცეს ზოეზიას ნაწიონაღური. მიმართულება. ეს
 ამბავი მოხდა მეჩვიდმეტე საუკუნეში. თეიმურაზ მეფისა, დიდი
 მოურავის გიორგი სააკაძისა და თვითონ ერის თავკანწირუ-
 ღნი მოქმედებანი სამშობლო ქვეყნის დასაცველათ მართლაც დი-
 სნი იყვნენ ზოემებისა. ვასტანგ მესუთის შვილმა არჩილმა (1664—
 1675) დასტოვა თსზულება სასულათ „არჩილიანის“. რომელშიაც
 ავტორი აღწერს მტერთან დაუცხრომელს ბრძოლას ქართველის
 ერისას დიდი მეფე თეიმურაზის წინამძღოლობით. ამ მეფის გმი-
 რული მოქმედება, იმის შეურყეველი და მუდამ სარწმუნოების ჰუმბა-
 რიტებით განმსხევებული გული, — აი. საგანი „არჩილიანისა“. იოსებ
 თბილელი გადაიცვალა 1685 წ. იმას კეუთენის თსზულება. დიდი

თბილისი

მოურავიანი“, რომელიც გიორგი სააკაძე წარმოგვადგენს, ისეთი მადლი გონების, ზნის და სასიკეთო ნიჭიერებისა მქონებული. რომ სწავლის მარტო ის გაუგებოდა, მაშინდელის უჩინის, ამაყის და ზნე-დაცემულის თავდაზნაურობის მსხვერპლად რომ არ გამხდარიყო. ხუდმდაბლობით ატესივდა შურმა შეამულა ის მეფეს და გადასცემს იმ მტრის კარს, რომლის სისხლიც დაბადებიდან სწუროდა ამ ჩინებულს და ღირსს მამულის შვილს.

ზემოხსენებულს თხზულებებში ყოველგან ერთი თავი აზრია გატარებული, რომელიც საქართველოს მოუძღვრებას უფრო შინაურს ცუდს დაწყობილებას აბრავებს და არა გარეშე მტრებს. მადლობა დების თავდაზნაურობამ და თავისი უღმრთოების გამოხატვები ზემო-იზღუდეს თავისი ყოფი-ცხოვრება და ცდილობდნენ, რომ განსაკუთრებულ იყვნენ დანაწილენ ერისაგან, რომელიც დასაზოგავათ და თავის მონათ თუ უნდოდათ, თორემ საზოგადო კეთილს არას დასდევდნენ. როცა სამშობლო ქვეყნას მტერი მოადგებოდა, ყოველს ერისთავს თავისი საკუთარი სარგებლობა თავისი ედა და იმის გულისათვის დალატობდა თავის სამშობლოს. საზოგადოთ ზემოხსენებულს თხზულებებში არის გამოხატული ერის უბედური ცხოვრება; და ეს ნაცნობი ნაღურა კილო ქდება წმინდა წყაროთ, რომელიც ერთი ჭიკების დაუმტრებლს ზნეობის ძალას მტრის საწინააღმდეგოთ.

გარეგანი სახე, ლექსთათხზვა, ესე იგი ხელმოწერილი შემეყულობა; ნაციონალური აქეთ ამ თხზულებებს. ისინი არიან გალექსულნი შიშით, როგორც თვითონ. კეთების-ტყუარანი; ამ თხზულებებს უფრო არა აქეთ ის ნაკლულებანება, რასაც „კეთების-ტყუარანი“ ვოკებთ, მაგალ. გმნობისა და სიტყვების გაზვიადებას და ზოგან ძალდატანებას გამოხატულებაში. ამას გარდა „კეთ-

12 იანვარი

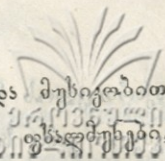
სვისტუასნის“ ენა უფრო სელაზურია: იქ ყოველი გრძნობა, ყოველი პოეტური მსატკრობა, თითქმის აიასოფანის კენჭით აჩნის გამოყვანილი. მაგრამ რაც უნდა გარკვეული მოზაიკის სელოებით იყოს დასატული სურათი, სინამდვილით სიცხრულით ვერაოდეს ვერ შეედრება იმ ნასატს, რომელიც ნიჭიერის მსატკრის სელით აჩნის გამოყვანილი. რაც უნდა ძალიან ბჭევიანარებადეს ძვირფასი თვალი და მარგალიტი — მაინც იმითი დასატული კაცის ხასე ანუ მოქმედება იმდენათ გაცრისლებული არ იქნება, როგორც ბუნებითი ენის კილოთი წარმოდგენილი პირები და იმათი ვითარება. ამ შემთხვევაში აჩნდის „აჩნილიანს“ და „მოურავიანს“ უფრო წინ წაუდგამთ ნახიჯი; იმათი ენა უფრო დასაფრკვებულია ხალხის ენასე, უფრო მარტივი და ნამდვილია. მხოლოდ ამ თხსულებებს ერთი უადრესი ნაკლულებანება აქვთ: იმათ აკლიათ ღრმა გრძნობა და ის სიცხრაველე, რომელიც ჭბადებს ძალას და ნამდვილს პოეზიას, რომელიც ასე უხვათ გაფენილია მთელს „გეოგრაფიკულ-ტეოლოგიკულ“ „აჩნილიანს“ და „მოურავიანს“ უფრო ისტორიულს ქრონიკებს გვანან, ვიდრემც ნამდვილს პოემებს; ისინი აჩიან მასალანი მადალი გრძნობით გაცხოველებულ ნაციონალურ პოეზიისთვის, რომელიც ნამდვილად დაჭბადა დავით გურამისაშვილის დიდმა პოეტურმა ნიჭმა.

VII

მინაგანმა უთავბოლოებად, ერისთავების უწესო მოქმედებამ ხასელმწიფო უფლება და თვითონ მეფეებიც ისე დასუსტა, რომ სათამაშოთ გასადა. ამითი სხარსეთის გაქნილი ბიწიერი პოლიტიკა ძალიან კარგათ სარგებლობდა: ის ხან მეფეების მხარეს იჭერდა, ხან იმათ ქვეშევრდომებისას და ამ სახით ცდილობდა საქართველო თავისიხვე სელით დაეკლა. ამასობაში დადგა მეთვრამეტე საუკუნე და

Handwritten signature in red ink.

საქართველოს მმართველთა განაგებლობა ეკუთვნის. ეს იყო უკანა-
 სკნელი უკანა საქართველოს თავისუფლების: ცალკე სახელმწიფო
 ცალკე სახელმწიფო და შინაგანად ეს ქვეყანა უკანასკნელ მდგომარეო-
 ხაში ჩაგდეს. აი, ამ დროს განაგებდა დავით გურამისშვილი, რომელ-
 მაც საწმუნოებით გამტკიცებულის გრძნობით მოსთქვა სამშობლოს
 ბედი და ამით ნაციონალური პოეზია მძაფრ საზნისზე დააყენა. —
 დ. გურამისშვილს ძალიან ადრე დაუტრიალდა ბედის ჩარხი
 უკუღმის; ჯერ ვიდრე ვაჟაფხაბაძეში არ ყოფილა შესული, რომ ლექსებს
 ტყვეთ წაუყვანიათ. დატყვევების ამბავი, გზის განსაზღვრელი,
 ტყვეობაში ყოფნა, შინაგანი სულის კვეთა — გაკინძაო თუ
 ანაო, — გაქცევა, გზაზე მზავალგვარ უბედურების გამოცდა, ღვთის
 კედრება და ბოლოს თერგზე გასვლა საზრუნეთში, — სულ ესეები
 შეიცავს პოემაში თქვენსეულს თავს საგალობელს ღოცებისას. ამ
 გალობაში ისტება დიდი გაჭირებით დამძიმებული კაცის გული,
 რომელსაც ქვეყანაზე ყოველი ნუგეში დაჭკარკია და დამყარების
 მსაფაღ ერთს შეცნობს მტკიცე ბურჯსა. ლექსების სეულში ჩაგარ-
 დნილი დავით გურამისშვილი თითქმის გონების თვალს სუტავს,
 რომ თავისი გამოუთქმელი უბედურება არ იგრძნოს და ჭკუაზე
 არ შესცდეს. ის ჩადრმაკდება ფიქრში, ადრეებს ცხოველს საწმუნოების
 ღამზარს და იმით განათლებული გონება ქსედავს მარტო ყოვლისა-
 შემწე ღმერთს და ზედ სასოებით მოეჭიდება ისე, როგორც უფს-
 ჭრულში გადავარდნილმა კაცმა გამოშვერილს ხის ტოტს უცებ
 ხელი სტაცოს და თავი ზედ შეიმკროს. ამ აღაგას გურამისშვილის
 ღაღადებას ისეთი სიცოცხლე აქვს, რომ ყოვლადვე უგრძნობელს
 კაცს გრძნობაზე მოიყვანს და გაქვავებულ გულს გააღმობიერებს.

ეს საგალბოელი ღონეები თავის ღრმა გრძნობით და მუხიერებით
არ დაუკარგდებიან დავითის თვალმუნებს. როგორც ფსალმუნები,
ისე გუჩამისშვილის საგალბოელი ღონეებიც აღმოსატყვენ ერთს
ღრმა გრძნობით აღსავსე საწმენოებას ეოჯლისაშემძლებელ ღვთია
სადმი, რომლისგანაც ორივე ეძებენ შეძწეობას და ცოდვის მიტე-
ვებს; როგორც ფსალმუნებს, გუჩამისშვილის საგალბოელ ღონეე-
ბსაც საგნათ აქვთ ერთარსი, დემეტრი; — მხოლოდ მას ეკვდრებიან,
შესჩივიან, აქებენ და იმისაგან, ითხოვენ ზნეობითს ძაღს.

„დავითიანს“ ცნადათ ეტეობა ებრაული ზოეზიის გავ-
ლენა. ეს ზოემა არის მგზავსი იერემიის გოდებისა. როგორც
იქ, ეგრეთვე დავითიანში იმის ტირილის ზარი საწმენოების
შეგრენისთვის და სამშობლოს აღსრებისთვის. ზოემაში ნათ-
ლად ხსანს, რომ დავით გუჩამისშვილს ძველი აღთქმა ანუ ნაცო-
რნალური ებრაული ლიტერატურა კარგათ სცოდნია. და რადა-
გან იმისი ზოეზია თვისის სასიათით მონათესავეა ებრაულის
ზოეზიისა, ამისთვის ზირველი არ ასცილებია მეორას ნაკლუ-
ლევანებას. ეს ნაკლულევანება შეიცავს მისს ერთნაირებას,
სულ ერთსა და იმავე საგნისადმი დადადებას. მაგრამ არამტოუ
სულ ერთ კილოზე დადადება, არამედ ამომაკალი მისი მუდამ
ცქერაც მოსწეინდება კაცს. ამისთანა ერთნაირობით ჩლუნ-
გდება მეითსველის საღისი და მგრძნობელობა მხოლოდ იმ
თექვსმეტი თავის კითხვაში, რომელიც ზემოთ მოვიხსენეთ. მაგ-
რამ ჩვენი ზოეტი საცა თვითონ დაღისტინის ადგილებში მგზავრობაზე
დ თავის მრავალგვარ შემთხვევებზე ლაზარეკობს, იმის შესახებ კი
ვერ კიტვეით, რაც ზემოთ წარმოვსთქვით; ის გი არა, ეს თავი
მართლად მეტისმეტი გამართობნი დ გონების მიმტაცებლნი

Handwritten signature in red ink.

882 27

აჩიან. წარმადგინეთ მსოფლად დაფუთილის ზეცანგის ამასთანავე
გადახარხარი, ფესშიშველ კაცი, რომელმაც გზა და კვლი აჩ იცის,
ღვთის ბედზე ესეცება დაღისტნის ღრეებში, სადა ყოველ ნაბიჯზე
ან ლეკის გასურებული ტყვია ელის განგმიწვას, ან მსეტი შეკმას,
ან მდინარე დაწრობას; წარმადგინეთ სასტიკი წვიმა, მესის-ტა-
სა და ქარის ქროფვა, რომელნიც ნიადაგ სიკვდილს ემუქრებიან,
ამასთანავე ეს ლექსიც წაიკითხეთ —

„აწ ყველას წერილათ ვერ მოვსთვლი, რაც მამინ გადამსედა;
სამი დღე შამში ვწოლილვარ, მაღლა აჩ ამისედა;
წინ გზისა შეკვრის შიშითა წახვლა ვერ გამიბედა,
შიშილინსგან მუცელი მიშვერია ფერდსედა-ფერდია“, —

და მამინ დაუწმუნდებით, რომ ეს კაცი მსოფლად იმისთვის დახადე-
ბულა თუქმე, რომ თავის სიცოცხლით სიკვდილის მეტს აჩას გრძნობ-
დეს და ქსედადეს. საქართველოს ერსაც თითქმის ეს ბედი ქსვდა თავის
ისტორიულს ცხოვრებაში. ბოლოს რათიც ყოფილა, ამ განსაღდეღსაც
მორჩომილა და ღინიიდგან მოსკოვს მისულა ვასტანგ მეექვსესთან,
რომელიც ამ დროს იქ თვით შესიზნული იყო. რამდენსამე ხანს შემ-
დეგ, როდესაც მეფე ასტრახანს გადააცვალა, დავით გურამის-შვილი
იმულებული იყო რუსის სამხანურში შესულიყო. შვილის წლის ომი-
ანობა რომ გაიძაჩთა ზრუსიანთან, კისტრინის ბრძოლაში გურამის-
შვილი თავის ცხენით ჩაეფლო ჭაობში და ზრუსიელებმა ტყვეთ
წაიყვანეს. ომის შემდეგ, როცა ტყვეები დაწვალეს, გურამის-შვილი
განათავისუფლეს და რუსეთში რომ მოვიდა, ხელმწიფემ უბოძა ცოტა-
ადგილი მცირე-როსიანში და ზოეტი იქ მიიწვალა.

მთელი იმის თხზულება შეიცავს ერთს დიდს წიგნს, რომელ-
საც ჩვენში ქქვიან „გურამიანი“. ამჟამათ დაიბეჭდა მსოფლად ერა-

თარგმანი

თი ზოგმა, „დავითიანი“, რომელსაც საგნათ აქვს ვასტანგ მექქის
დრო. ჩვენ აქ მხოლოდ ამ ზოგმას გავაჩვენებთ, რადგან იმედია დანახა
ჩენი მისი თხზულებებიც ცალკე დაიბეჭდოს და მასთან მოვესწრო-
ბით იმათ განხილვას.

გუჩაძის-შვილს „დავითიანის“ საგნათ აუღია ისტორიული
დეკანდა, რომელიც მოგვითხრობს პატარა-განთ გვარის და იესო
ქრისტეს ერთ შთამომავლობას ებრძოლათ მეფის დავითისაგან.
ზოგმა იწყება მეფის მეგობრობის იგავით და შემდეგ
ცდილობს იმის განმარტებას. აქ ავტორი წარმოთქვამს თავის
აზრს სწავლაზე და შრომაზე, რომელიც შეადგენს ზოგმის შრომულ-
სა. ამ თავში გუჩაძის-შვილი ქადაგებს სწავლის საჭიროებას. იმის აზ-
რით, ბუნებით გონიერი, მაგრამ უსწავლელი კაცი გზიდან ამოგლეჯილ
და კლანჭებზე დაჭრილ ვეფხვსა ჰგავს. ის სულის კვეთებით შეჭურვებს
თავის ქვეყნის უბედურებას, იმის დახატვას უწყალო მტრებისაგან
და ბედნიერებას მხოლოდ სწავლა-განათლებით და ნაყოფის მო-
მცემი შრომის დაწეებით მოუღის. ამ შემთხვევაში გუჩაძის-შვილი
მჯაღადებელია ახალი დროისა.

მთელს ზოგმაში აჩნის აღწერილი საზოგადო ტანჯვა საქართველოს
ერისა და იმის მეფეებისა, რომელთაგან ერთია ზეცური მეფე და
მეორე ქვეყნიერი—ვასტანგ მექქე. ზოგმა განიყოფა სამ უმთავ-
რეს ნაწილად: ზირველ ნაწილში აჩნის გამოყვანილი იესო ქრისტეს
ვნება ქვეყნის დასახსნელად, მეორეში ნათლად ისტორია ქართველ-
თის მეფეების ერთმანეთთან შური, რომელთაც მხოლოდ საკუთარი
სარგებლობისთვის საზიზღრად გაინგავრეს სული ერთმანეთის ხის-
ლში თავისი უხერხელო ყოფაქცევით ცალკე სპარსეთის შაჰი
გააჩნის, ცალკე რსმალო და ცალკე მეზობელი საღებო.
ამისგანომ მეფე ვასტანგ რუსეთს გაიქცა სპარსეთისა და რსმა-

Handwritten signature in red ink at the bottom of the page.

ღოს ჯარებმა ქართველსავეთი მოახრეს. ბოლოს, როგორც ღამის
ნახუფრადზე ტურები დაისადილებენ ხოლმე ისე ლეკებმა გამოსრეს
თითქმის მთელი საქართველო. მესამე ნაწილშია გამოყვანილი საკუ-
თარი დავით გურამის შვილის ცხოვრება, რომელსაც წილად შესკვდრია
მხოლოდ ერთი ტანჯვა და ამ შემთხვევაში ის მთელი ტანჯული
ერის წარმომადგენელი შექმნილა. ზოგმა თავდება მეფის ვასტანგის
სიკვდილით ასტრასანს. ეს ტრადიციული წამი ძალიან ხელაწი-
რათ არის გამოთქმული ერთს მუხლში:

„ვამი რა ბოძი წაიჭა, სახლ-კარი თავს დაგვეჭრა,
ღვინი, შვება და სიამე ხუელ ჭირათ გადაგვეჭრა;
ჩვენ უმანი დაუჩნით, პატრონი წავიდა, შორს გაგვეჭრა.
გაფთხილდი შენც არ დაგვეჭე, ღვთის მადლსა, მაგრამ სდეგ ცაო!

ზიკველ ნაწილში განსაკუთრებით შესანიშნავია მოთქმით ტი-
რლი იესო ჯვარცმულისა. ამ ტირილში ისატება ქვეყნის სიბრძნე,
რომელმაც ვერ სცნო ქვეყნად მოგვინებულ ჭეშმარიტი ნათელი
და მართალი უსამართლოთ დასტანჯა. აი, ერთი მუხლი ამ მოთ-
ქმისა:

ვამი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიესო!
შეგიპყრეს თვისი დამსხნელი, საბელი მოგასვიესო;
მაგრამ შეგიკრეს ხელები, უფაღსა არა გთინესო.
დიდება მოთმინებასა, შენსა უფალო იესო !

გურამის შვილის აზრით სილუღი ქვეყანა ანუ, როგორც თე-
ოტონ უბასის, წუთის ხოფელი არის ბოროტების ბუდე, სადაც
მართალი კაცი ყოველთვის ტანჯვამა და სამართალი დაჩაგრულია.
იმის აზრით, ქვეყანა არის წუუღიადი, სადაც ნათელი ვერ მისწვდება.

„მიდის-მოდის ეს ხოფელი, ქართველთა ზღვისებრ ღელავს!
უკან დასდევს ღრუ და უამი, მის ნაქსელავს ქოვს და ქსელავს.

ფეო-

ის მკლე კაცი ცელს რას აქნებს, რასა სთიბავს, რასა სცელავს?
ამად ვსწუნობ საწუთროსა, — სულ ბნელია, რასაც ელავს.

იესო ქრისტე, ვასტანგ მეფე, საქართველოს ერთ სულ სოფლის უნა-
მართლობისგან ჭნდებიან წამებულნი. მაგრამ გუჩამის-შვილი ამ სამი
გვამის უბედურების მასლობელ მიზეზად მანც ერთმანეთზე გულის
გაგრილებას და ზნეობითი კავშირის გაწეპეტას სდის.

„ორთა მათ ჩემთა უფალთა ერთად უხსენე გვარია.
თუმცა ძირთაგან შორს იყენენ, შტოდ ასლფხ მონაგვარია:
ერთი დავითის ძედ თქმული, რომელმან ივნო ჯვარია,
მეორე ვასტანგ მესუთე *), ქართველთა მეფედ მჯდარია.

„მას მორჩილებდენ ქართველნი, ვით წესი იყო მონისა;
უძისოდ ჭირად მიაჩნდათ ცხოვრება სიამოვნისა;
მაგრამ კვლავ შესცდენ მის გზითა, რა ცოდვის ბურჱან ჭმონისა,
ჩაცვიდენ ცოდვის მოჩუკთა, გზა კერ სცნეს მადლთა ფონისა.

„ვერ გაუმაგრდენ, ოდესც მტერთა დაუწყეს ბრძოლანი.
ნება ჭეშებს თვისთა მერჩოლთა, არვინ ინება რჩოლანი;
გვირგვინის ცოლი გაუშვეს, საჭასთან შექმნეს წოლანი,
უძად წაუვიდნენ ისასა, იქმნენ მატყლის ქოლანი.“

ამ სახით რაკი ერთმანეთი დაივიწყეს, რაკი ქართველთა ზნე-
ობის ძალა დაჰკარგეს, საწმენოებაში შეიარყენ, მაშინ ზეციურმა
მეფემაც მიუღო თავის საფარველი და, აი, მიზეზი საქართველოს
კრის შემუსრვისა:

*) ვასტანგ მესუთის მაგიერათ ვასტანგ მეექვსე უნდა.

„მათ ღმერთსა სცადეს, ღმერთმან მათ ზან-უსი უფო ცოდვისა:
ცა ღისსვით შუა განიზის, ქვეყანა შეიძროდისა;
ვენასთ უწვიმის სეტყვანი, მსგავსნი ნასეთქი ღოდისა,
მკალა დასცის ყანებსა, ქარი უქროლის ოდისა.“

„ქართლის ჭირსა ვერვინ მოსთვლის, თუ არ ბრძენი ენა მჭე-
ვრი. . . .“

„თურქი, სპარსი, ლეკი, რსი, ჩერქეზ, დღიღვი, დიდო, ქის-
ტი,
სრულად • ქართლის მტერნი იუვნენ, ეველამ წაჭკრა თითო ქისტი!
მერე შინათ აიძალენ, ძმამ მოუდვა ძმასა ყისტი,
თავის თავსა კმალი იცეს, გულთა მოისვენდრეს სიმტი“.

დავით გურამის-შვილი გამწარებულის კბილის ღრტყნით თით-
ქა დასცანისა თავის ერის ზნის წასდენას; მაგრამ ეს უფრო ქვი-
თინით ტირილია, ვიდრე უბრალო დაცინვა: ეს არის ნადგულ
გასეთქილი კაცის კვნესა. ზოეტი თავის უბედურებით სა-
ტანს საქართველოს სვეს; მაგრამ რამდენათაც უფრო სდე-
კნიდა ამ საცოდავს კაცს სოფელი ცუცსლ-მოკიდებული მუ-
გუზლითა, იმდენათ უფრო მაგრდებოდა იმისი ზნე ღ იმ-
დენათ უფრო სწამდა ხაკუთარი შველა. კიდევ იმიტომ აქვს
დ. გურამის-შვილის თხზულებას დიდი მნიშვნელობა ჩვენის ერისა-
თვის. როდესაც კვითხულობთ „დავითიანს“, თანდათან უფრო გვე-
ძლევა იმედი საქართველოს წარმატებისა. რამდენათაც ზოეტი უწყა-
ლო სიტყვებით ჭკიცსავს თავის დროს, იმდენათ უფრო იმედი
ეძლევა, რომ ამ ნაირი მოქმედება ზნეობით დაცემულს ერს ისევ
ფეხზე დააყენებს:

„მართალია, მძვასკელს ძვასკა თვით-კი ავათ მოუხდების,
ფეგრამ ფარკა სიავისა ქვეყანას არ მოუხდების.“

გურამი

წამსდენელთა ღ მბძეულთა კიდევ სხვაც რამ წაუხდებინ?
ძრასვკვე სჯობს სამძრასვკათა, ძრასვკას კაცი მიუფთხუნბინ.

ანუ ავიღოთ მეორე მუხლი:

მე-კი ვთარავ, მაგრამ ჩემი სატკივარი არა ჭთარავს!

მეტად მწარედ გული მტკივა, მაყრყალებს ღ ტანში მბზარავს!
ვერ მოვითმენ, რამ არ დავგძო აღმა მსვენელს და დღმა მბა-
რავს.“

დავითიანი დაუფთვილია ცალკე თავებათ, რამელთაც მეკიდრი
კავშირი არა აქვთ ერთმანეთთან; ზედვე ეტყობათ, რამ ისინი
სხვა და სხვა დროს დაწერილან ღ საზოგადოთ იმათ დაწერს
ერთნაგები ზღანი არ ჭქონია აზრში. ზოემა ხელავენური ერთობით
არ არის გაწეობილი: აქ ერთი რამელმე დიდი შემთხვევა ანუ
გმირი არ მიიპყრობს მკითხველის განსაკუთრებულს ყურადღებას,
როგორც, მაგალითად, - კეთხვის ტუარსანში“ არის. იქ მკითხველის
თვალწინ თანდათან უფრო გაზვიადებით ღ დიდებით წარმოსდგება
სურათი ტარიელისა; ზოემის კითხვაში განსაკუთრებულს ყურად-
ღებას მკითხველისას მხოლოდ ტარიელის სვე მიიპყრობს: იმას მეტი
არა უნდა, გარდა იმისა, რამ მხოლოდ შეიტყოს, რითი დაბოლავ-
დება ტარიელის საქმე; ავთანდილ, ფრიდონ ღ სხვანი მხოლოდ იმის
დამატებას შეადგენენ. მაგრამ რამდენათაც ამ მხრით გუარამის შეილის
ზოემას ხელავენური შემთხვევა აკლია, ეგოდნათ იმის ყოველს თავს
უფრო დიდი ღირსება აქვს. ცალ-ცალკე რამ ავიღოთ, ყოველი
თავი შეადგენს გაწეობილს დღადებას ერთს რამელსამე საგანზე
და ეს თავები ძვირფას ქვებივით ბრწეინავენ მრავალ გვაროვნებით.

ამ ზოემაში თავიდან ბოლომდის გატარებულია ერთი აზრი,
რამელიც ისტება წუთიანოფლის უსამართლოების აღწერითა.

ამისგან მოთქმულა გარეგანი ერთიანობა დატყვების, მაგრამ ნაცვლად იმისა შინაგანი ერთიანობით განმტკიცებულია.

გურამიშვილის თხზულებებში მოჭორობული აზრის აზრის რა. ავტორი ჩანს ამბობს, სულ მისი თვალთ სხული და გამტყდილია. ის ძალას აზრ ატანს თავის აზრის გამოსატყვას. იმ განზრახვით, რომ ლექსი თექვსმეტ მარცვლად შინაგანად გამოვიდეს, ამისთვის ის თავის აზრს აზრ შეტყვებას და ზოგჯერ მომატებულ და გამოსატყვების დამამძიმებელ სიტყვებს აზრ სმარბობს, როგორც, მაგალითად, რუსთველი შერება. აღონდ სურათმა თავის სიტყვულ აზრ დატყვას და ლექსმა მუზიკა, თორემ გურამიშვილისთვის სულ ერთია, გინდ შინაგან იყო, გინდ სხვა ნაირი ლექსი. ბევრი თავები სულ სხალსა სიმღერის სმარბა დაწერილი და ერთი ამბობს ისეთი ტყვილ-განსაგონია, რომ როცა კითხულბ, თითქმის ტყვილი სმარბების სმა გესმის. აი, ეს თავი:

„სმარბონია, მგონია, ეს სიტყვა განსაგონია:

ზაღწალგოტისა მოქმედთა ვარდი დათესონ რგონ ია.

თუ სხულებს უფთხად, ჭამესვი შესარგონია,

თავს გაუფთხილდი, აზრ უფო სმარბენი ურიგონია. . . .“ და სხვ.

დავით გურამიშვილის თხზულებებში აღიბეჭდა თავის თანამედროული სურათი ერის ცხოვრებისა: იმისი აზრი, სულის გვეთება და გაჭირება ამით ის შეიქნა ნაციონალური ზოგოტი, რომელმაც მის დრომდის ნაციონალურ კილოზე მოლექსეთა ბევრათ გადაამეტა ღრმა ზოგოტურის გრძნობით, აზრით და უფრო განცხოველებული სურათების გამოსატყვით; ამასთანავე აზრ ის ნაკლულე განება მიიკარა, ჩანს ჩვენ ვსედავთ „ვეფხისტყაოსანში“. მაგა-

ლითად, გრძნობის და სიტყვების გაზვიადებას, გაზრდილობას და ზოგჯერ არა ნამდვილ სურათების გამოყენებას. ამ წესების დაცვით გუჩაძის-შვილის თხზულებაში, მეტწილად საუბრებში და აგვირგვინის ნატიონალური ზოგადი, რომელიც დიდმა თეიმურაზმა და მისმა შვილმა აჩინა და დაფუძნეს მეჩვიდმეტე საუკუნეში.

ბ. წერეთელი.

გუჩაძის-შვილის თხზულებათ გამოცემაზე უნდა ვთქვათ, რომ ისინი იბეჭდებიან თვით გუჩაძის-შვილის ხელნაწერისაგან. რომელიც ხელნაწერის ბოლოშია მოხსენებული, ეს ეგზემპლარი ავტორის მიუძღმის ეკლესიის მეფის-მის მიწიანისათვის. წიგნი შეიცავს ოთხმოც და ცამეტ თავს, რომელიც გაყოფილია ორდუთ (ხარკით) ორ წიგნად, სიღრმე თვით ტექსტში სამოთხე წიგნათა. ამ უმად დაბეჭდილ იქმნა სრულად მხოლოდ პირველი წიგნი (ორმოც და სამი თავი) მთელის თხზულებისა, რომელსაც ჩვენში „გუჩაძის“ უწოდებენ და დავით გუჩაძის-შვილი კი უწოდებს „დავითიანსა“. მართლ-წერა დავითიანთ ავტორისა; მაგალითად კ. უ და სხვანი სმარებულ იქმნა შეუცვალალებათ, რომელსაც ავტორს უსმარია.

გამომცემელი: ნ. ბერძენი,

მ. უმიკაშვილი,

ბ. წერეთელი.

ბეჭდვა

ქ წიგნი ესე, რომელსა ეწოდების სახელად და-
ვითიანი, თქმული გურამის-შვილის დავითისაგან.

წიგნი ა.

ა თავი შესავალი.

ქარსველთ უფ ღთა მეგვარ-ტომობის იგავი.

ღმერთო, რომელსა გაქონან აზრის საუდართა ჯდომანი,
რომელმან მოეც მიჯნურთა ტრფილთ სურვილის ნდომანი,
ჩიტორთა ღექსი გულისა, სიღრმე სიბრძნისა ზომანი,
ღ შენ მიმსვდინე წადილსა, არ მაქნდეს ცუდად ცდომანი.

დავიწყო სიტყვა სიბრძნისა, პირველ ბრძენთაგან ბრძნობილი,
მის მგრძნობელისა დიდისა, სულისა მიერ გრძნობილი,
შეკამოა ერთი უფალი, ღვთივ ზეცით ქვეყნად მკობილი,
ღ ქართველთ სხა-ჯარითა ყოველთა, ერთა მსაჯულად ცნობილი.

ვსთქვა უფალთ მეგვარ-ტომობა, არ შორად მისხა მისსისა,
გინ მთქვის მე კაცი სის დარად, დამრგის, ქვე წყალი მისსისა;
ზედან გამომცის ნაყოფი, ფურცელი მკვიდრად მისსისა,
ღ დარგულან ჩვენად საზრდილად შტოდ მონაბამნი მის სისა.

ნერგად მას ვსასავ, იგ რაც ხე ისახა იესესითა;
ვინცა გამოსცა ნაყოფი თვისთა ნათქვამთა, ხეს ვითა;

მურდულაქით სძლია მებრძოლთა დამბადებელს უსწრით,
ღ შტომორჩად ქართველთ უფალთა, კინც მასზე ბმულ ჩანს ფესვითა.

თუმცა მიჯობდა შტოდ თქმასა, სწორედ სახელი მეწოდა,
მესარა, მე მით მესარა, საჩრდილად იგ ქვე მეწოდა,
მით დამეშრიტა სახმალი, რისგანაც გული მეწოდა;
ღ მაგრამ ვერ მივსვდი საღბუნთა, რომ წულული მესო, მეწოდა.

გერა ვსთქვი, მე ვერ შევიძელ მის სის სახელინ წოდება,
სოფელს ერგო და სოფელელთ თქვეს: მრუდეა, არა სწორდება;
აღიძრენ ერნი, იზრახეს ცუდისა მიდებ-მოადება;
ღ გაუიდავს, მოსტრეს, გამხუიდაველს მისვდა მით ცეცხლის მოდება.

სახით მისებრივ სსვა მორჩი ქვეყნად არ დაიბადება,
მე მისის სილის ჭამითა შირი არ გამიმწარდება,
მაგრამ ჯერ ძირთა სახელთა მწადიან გამოცხადება:
ღ წესია საშენთ აღმშენთა შირველ საფუძელის დადება.

საფუძველი არს ყოველთა დაუხაზამო შირველი,
მაძა ყოველისა მშეობელი, ცათა და ქვეყნის მჭირველი;
მიუწდომელი, უზომო, გამოუთქმელი, მბრწყინველი,
ღ ღმერთი, აბელის მსხვერპლისა კეთილად შემაწირველი.

არავინა ფლახს კელმწიფედ ღვთის უდიდესი ძლიერი!
ღვთის-გამო ქმნილ არს ყოველი, არს-მოყოფილს რაც ნივთიერი.
მას მორჩილებენ სულნი და ურიცხვი სხა-ჯგარი, ერი;
ღ მან შეიწიროს მცირედი, მსხვერპლი ეს ჩემ მაგიერი.

ერთი ვსთქვა ქვეყნად უფალი, ღვთისებრ მსაჯულად მტყვევლი,
მასწავლებელი უსწავლელთ, უსჯულთ მომატყვევლი,
აღმმართებელი დაცემულთ, აღმართულთ გარდამტყვევლი;
ღ თვისთა სამწესოსა ცხვართათვის სისხლისა დამატყვევლი.

თქმულა სიბრძნესთან სიგიჟე, ვითა ცოცხალთან მკვდარია;
ამა უფლისა საქებრად ბრძენიც ჭეუზედ მცდარია;

მე ვით შევმართო უცებმან, რადგან ის მიუძღვდა ჩემს
მეგობარს დავით თქვა: აქედით გლახაკი და მდიდარი!

მდიდარი ეგრეთ ძნელ ცხონდეს, ეგრედნ შესწირითა,
ვით ერთი მწირი მკვალე ედემს ზის ორის მწვლილითა.
ხაწმუნოება მცირედი მთას გარდასტყლისთა ძირითა,
მე ამად არ ვდუმებ, ვრიტორიბ გონება სიბრძნე მცირითა.

მისი ქება და გამოთქმა ბრძენთადა უძნელდებიან:
ქექენ, ხხსრეკენ და ექებენ, და კვალსაც ვერ მისვდებიან;
რასოდეს აღვლენ მაღლად, კვლავ ისევ ქვე ბრუნდებიან.
მე რომ ვერ მივსვდე უცები, მაგასე რად შემწრთებიან!

მე სიბრძნისაკებ ჩემთასა არ დავადუმებ ბრძნობასა,
რასაცა მომცემს მომცემი, შეტეობასა და გრძნობასა,
დიდათ მიიჩნევს უფალი მწირთაგან მცირეს ძლნობასა;
მე მით შევეცნევი უცნაურ, რასაც მივსწვდილვარ ცნობასა.

თუ ვისმე ჩემი ნათქვამი შაირი ენასებთან,
მეც უთხრა მისი ზახუნი, თუ გული ენას ებმთან:
უოკელი წული მშობელთა, მზგავნი მზგავსს ემზგავსებიან,
მე გინდ იუოს გოჭლ, ბრძა, ქაჩალი, დედამათთ ვთავსებიან.

მომხსენებელი არ მჩხების! მაშფოთებს, ეს მაღონებს.
ცოდვის მუხრუჭით შეკრულსა, ვაქმე, ვინ მამიფონებსა?
თუ არ შევერბე და არ უძღვნი ყრმათ იაკარდის ვონებსა,
მე ცოდვსაღიც არვის ვახსოვარ, მკვდარს ვინლა მამიგონებსა?!

ერთხამად ფრინველთ უწოდენ შავარდენსა და ქერასა:
არ ხხსრეკენ ვეკვთა ჩხავილსა, ბუღბუღთა ტეზილად მღერასა,
ფარშამაგისა შენებსა, ბუგიოტისა ბღვერასა;
მე აწ რომ არ მიკმონ მელექსედ, მემართლებიან მე რასა?

შოთა მღერს, მეფე თემურაზ, აჩილ მოხმასის ძმურება,
მეფე ვასტანგ და იაკობ დაბლა ზილს მიეტეზურება;

ბეკთაბეგ, ნოდარ, ოთარი, ონანა ბანს ეშურება,
ღ დვინკენ უარს და მამუკა, მე მსურის მათი უურება.

ბეკთა და ცოტას მწველელნი სწორეთ გავლიან ბერსა,
განაენებენ მშრალს ცალკე, ამაღ მოაწველს ვერსა
სჯობს ქვემო ბოლოს შინ დგომა შიგნით გარედამ მზერასა,
ღ მღერენ და მეც ბანს შევაწყო, დამგობენ ამაზე რასა?

გარკს საქმეზედა მიბაძვა არა რა დასაძმანია,
სმენა, თქმა, სწავლის ძიება მოძებართაგან ასია.
ცუდის, ტუეილის მოზღაპრე სიტყვის განანასია,
ღ სწავლაზე ურჩი და მორცხვი თვლით არ დასასასია.

ეს სიტუვა მაშინ მოხსენდეს უწვრთელსა, უცოდინარსა,
გაჭკრძელებოდეს რა ღამე ძილ გამკრთალს დაუძინარსა,
გეგბდეს, ვერას პოებდეს საქმესა სამჭობინარსა,
ღ თავს იწვევლიდეს, ამბობდეს დედ-მამის შესაგინარსა.

სადმართოს რომ ვერას გალობდეს, იმღერდეს “საბთა-ღაღასა”,
ჯავრობდეს, თავზედ იურიდეს ქოქოლას და კაღაღასა,
ძვირს უხსენებდეს მშობელთა, ღანძლეკდეს თავის ღაღასა,
ღ რომ არ ვსწავლობდი, რად არა მცემდიან ტაჯ-განაღასა!

ნუ გეხალვლების სწავლაზე ურძის წკვპლის ტემით კივილი,
ძალ გამოელდების უწამლოდ მისი წელულების ტკივილი,
რა მოიზარდოს, მოუკინჩლდეს, მამღურებ შექნას ყივილი, —
ღ უფროსილდი, მისგან წყენითა არაზე შექნა ჩივილი.

რაც არა ჭკამდეს ჩიორას, ნუ უერი ასაკენკლადა,
დანაბი, თავს ნუ ანებებ ვარიათ დასაპეზლად!
რადგან აბრამ მე საკლავად გამოიძეტა მსხვერპლადა,
ღ შენ გემეტების რად არა მე წვრთაზე გასაწკვპლადა?

უწვრთელი ძაღლი მისვლების გარეთ სიტყვით თრთოლასა,
საჭმლითაც არვინ განადლებს, ზილწად დაიწყებს წრწოლასა;

გასწავლებული პატავით შტაქუნზე შეიქმნა წოლასა, ^{ეროვნული}
 ღ სჯობს ყოლა უწვრთის ძაღლისა, უწვრთელის შვილის ყოლასა.

ძაღლი უწვრთელი პატრონსა ასეთს რას დაუძაგებსა,
 რომ შვილი ბრიყვი, უცუბი, დედაძმას განათავებს?

უცოდინრობით ასეთსა საქმეებსა იქს აგებსა,
 ღ გვარსა და ნათესავეებსა სირცხვილი სჭრიდეს თავებსა.

პატრონსა ძაღლი უწვრთელი მეტს ვერას ჭკადრებს წყენასა:
 ან ჰურს მოსტაცებს, ან კორცსა, ან წყალს ამოჭკრავს ენასა.
 მშობელთა შვილი უწვრთელი არც დებს მისცემს ღსენასა
 ღ სულთა წარწყმენდას და კორცთა მიუთხრობს მით შერცხვენასა.

უსწავლელი ძაღლი კარში ყეფს და გარკმაძის ჭიჭიკავს,
 ნადირს აფთხობს, ქურდს ამინებს, ძნელად რასმე მას მოჭკრავს;
 ბრიყვი კაცი წამოწევის, ღამით კარსაც არც მისჯავს!
 ღ თვით იქნების გასაკმაჰი, ვინც ამ სწავლას გამიკმაჰავს.

ყრმა სწავლ. ში მომშვიდდების, რკინა ცუცხლში გარბილდების,
 უსწავლელი გაყი-კაცი სიბერის დროს გაწილდების;
 რიკოფანის დრო გარდღა, გელარ გაჭკრავს, ჩაჭილდების.
 ღ სწავლის ძირი მწარე არის, კენწეროში გატეხილდების!

ბ. სწავლა მოსწავლეთა.

ათთა სახმარათა საქმეთა ჩაგონება ერმათათვის.

ისმინე, სწავლის მკებნელო! მოჭევე დავითის მცნებასა,
 ჟერ მწარე ჭამე, კვლავ ტეხილი, თუ ექვს გემოვნებასა;
 თავს სინანული სჯობია, ბოლოს ეამ დანანებასა, —

ღ ჭირს მეოფე, ღსინში შესული, შკებად მიითვლი ენებასა.

დედამ რა შვას ძე, პირველთა ჭირთ აღარ მორჩენებოდა
ძის სისარულით დაჭკარგავს ილახს მზგავსთა სენებსა;
მამინ ისარებს მწიფნავი, ოდეს მოისთვლის მტკვნებსა
ღ ეგრეთ მოსწავლე სწავლასა რა სრულ ყოფს, განისვენებსა.

სწავლა სიკვდიმდე შენია, მუდამ შენთანა შეოფელი;
მას გეცდილების ვერავინ, არ არის გასაყოფელი.
სხვას ეველას მასე უგია, თავისა გასაყოფელი;
ღ თუ კაცსა ცოდნა არა აქვს, გასტანჯავს წუთი სოფელი.

ცოდნა თან დასდევს მცოდნელსა, რაზომსაც დაეტარების,
აქვს უსილაგი საუნჯე, კელი არ შეკარების;
არც ცხადით ძალით წაერთმის, არც ძალვით მოიპარების,
ღ ჭკუა უმაღლესი ბრძეფთათვის, ჭკვა ცოდნით მოიპარების!
ჩემის უცებით შევატევე ბრძეფთათვის რაც შემიტევია;
ავი და კარგი გარჩევით, ვხედავ, რომ ანდოს მიწეგია.
მინდა და სწავლის სიმოკლით ცალცალკე ვერ გამოუვია;
ღ ჭკავს უსოფთუმოს სპილესა ჭკვიანი კაცი ბრძეგია!

ვით უსაჭურღოდ მამაცი ომშიგან გულად ღომობდეს,
გაცოფებული გულბრძანად გეფხვი უელანჭოდ ომობდეს,
ვერ აღსარულს საწადი, რაც ნებაგს, მისთვის ღონობდეს,—
ღ ეგრეთ ჭკვიანი უწერთელი ვერ მისვდეს, რასაც ნდომობდეს.

ვხმებენ და ვერა ვჭზოე რა მჯობი ამ სწავლამცნებისა:
ბრძენსა აქვს თავისუფლება, სოფელში ყოფნა ნებისა,
ბრძენი სადაც არს, დარჩების, საუნჯე თან ექნებისა,
ღ ბრძენი ზურთათვის ჩემსავით მეგლთ არ ვის მოექნებისა!

ბრძენი სიტყვითა დარჩების, რატატი თავის კელითა,
ხუცები წირვით, ვაჭარი შორს წასვლით მოსვლით ძნელითა,
მოლაშქრე სისხლის ქცევითა, მკნეული ოფლითა ცხელითა
ღ გლასა კარის კარ თხოვნითა,—შენა გწადს აწ რომელითა?

ზოგი სომ ძოდან გახვენე შეიდიოდ სარხოს, მერვე კელმწიფე დარჩების, ვისაც აქვს ქვეუნი მჭირობა, მეცსრეა არჩენთ მწუემობა, უქნიათ მენახირობა, ჯ მათე მიჯნურთ სურვილი ტრფიალთა შენამჭირობა.

მიჯნური, მწუემსი, კელმწიფე, გლახაკი, გინა მკენელა, მოლასქრე, კაჭარ, სუცესი, ოსტატი, ბრძენ მსიტყველი, ათისაჲ თვითო მოგითხრა, რომელი რისაც მქნელია. ჯ რომელიც გინდა, იქანე, ერთუერთს მოჰკიდე კელა!

ა.

მიჯნურმან უნდა ტრფიალი გუღამართლა შეიყვაროს, მუდამ გვერთ ასლდეს სურვილით, აზოდეს გაეყაროს; უმისოდ ჭირად სასეგდეს ეოგელსა გასახაროს, ჯ ტკბილად ხნდეს მისთვის სიკვდილი, სიცოცხლე გაიმწაროს.

ბ.

მწუემობა უნდა სიფრთხილით, აქნდეს მცირედი ძილია; მუდამ მკნედ სამწესოს უგლიდეს, დღე ყინელი თუ თბილია: „მწუემმან კეთილმან ცხვართათვის დადვისო სული ტკბილია,, ჯ ვინც ბრძანა, მან მე მარადოს უსილაკოტ მკეტოა კბილია!

გ.

კელმწიფე უნდა მართალი, ვით ბრძენთა დაუწერია, ბრძენი, უხვი და მოწყალე, მრისხველი ზომიერია; სჯულ მტკიცედ, სწორეს სამართლით იუოს და უკანდეს ერია, ჯ მწესიდეს, მწუემობის ნიშანი კელთ სეპატრა მას უჭერია.

დ.

გლახაკი უნდა მდაბალი, ტკბილისა ენა ჰიარისა, მღოცრველი ეოგლის სულისა, სულ დიდისა და მცირისა; უეკარს, ვით იობ, უფაღსა გლახა მომთმენი ჭირისა, ჯ სძულს ღმერთსა ამჰარტაუნობა მეტადრე გლახა მწირისა.

ე.

უნდა მკენელთა და მთესველთა, მწიფენელთა, გინა მხარავთა

მზის აღმოსვლითგან ჩასვლამდე შიგ არ შესედონ
ცხელის ოფლითა დაძვარათა ჩირდილთ ქვეშ მიუყარავთ,
და რაც იმუშაკონ, ჭამონ და აჭამონ ქვეყნის მიუყარავთ.

მოლაშქრე უნდა ჭაბუკი, თამამი, თავმდაბლოვანი,
მუხატრენეთა ერთგული, მოჩინალი სამართლოვანი,
მკნე, ამსანავთა მოყვარე, მამაცი ძალ-გულოვანი,
და გულ სრულად მებრძოლთ მებრძოლი, არ სუსტი მაგარ მკლავანი

ვაჭარი უნდა სართვისა, სამოვრალის არას სუკიდესა,
უმაძრავობას ერიდოს, სიწმიდით თავსა სტყუდესა,
მეტად უზომოდ არამისა აღაღში არა რუდესა
და სწორეს ადლსა და სასწორსა გელში არ ამარუდებდესა.

სუტესი უნდა მამაცი, არ თუ ჯაბანი, მგრძლია.
ხუტეს არ ეთქმის: „ჭირშიგან ვერ შევალ, ხარიდალია...“
ხუტესმან უნდა დამარხოს, თუ კაცმან სული დალია,
და ხუტესიც ბევრს რიგს დააკლებს, თუ მეტი ღვინო დალია.

ო.
რატატი, უფლის მამიში, დავითმან ქებით შამოსა:
ნეტარ არს, ვინცა ნაშრომი ნაუოფთა თვისთა ჭამოსა;
ცოლით არს ვით მსხმო გენაგი კიდეს სასლამიდამოსა
და შვილნი სეჟ ზეთისსილადა ურგს ტაბლის გარემამოსა.

ი

აწ ბრძენი უნდა სოფელში ეგრეთ, ვით წმინდა ბერია,
ცხოვრებდეს, ერთ სწავლიდეს, გაკადოს მეცნიერია.
ბრძენმან არ უნდა იკადროს ურიგო რაც რამ ფერია,
და ბრძენის ურიგოდ ქცევიოთა, ბაძით წაკდების ერია!

ათივ ეგ იყო, მოგითხარ, სხვა არა მისგან კიდია.
რომელიც გინდა, ირჩიე, აიღე, გელი ჭეიდა:

გერჩიოს, გლახათ იარე, გერჩიოს, ყანას მკიდის,
და მე შენთვის აღარ მტალიან, ემაწვილის კალი მკიდის.

გით ძნაღ წნორი ბერ-ფეუეი დაიგრისების წნელადა,
ეგრეთვე კაცი მსტოვანი განისწავლების ძნელადა;
გით ასაღ მოჩჩი ვასისა კელს მიევეს საფერხნელადა
და ეგრეთ ასაღი მოზარდი ყრმა რსტატს გასაწერთნელადა.

ერთს სიტყვას გეტყვი, მისმინე, ემაწვილო, შენს მოჩჩენასა!
თვალს ნუ აკეპებ ბნელთათვის, ნუ ჭკარკავ ნათლით ჩენასა;
ნუ ეშურები ფეკითა უკეთურთაყე რბენასა,
და კმა მოუღბლე ორღანოს, ამიუძაშიუდა სტეენასა.

იქმოდე გულის თქმისასა გემოვნებისა თმენასა,
თავს თაფლი, ბოლოს ძირმწარე ნუ გეტბილების ენასა;
გულით უფრთხოდე, ყურითა სსაფრსოს სიტყვის სმენასა,
და მით შეყრები საყვარელს, შენს ღამასს სულის ღსენასა.

აღაბულათი ნუ ავსებ წმინდად გარცნილსა მენასა,
გაგიჭირდების გარცესა, შეიქ ოხვრას და ქშენასა;
იტყვი: „რე უყავ ჩემს თაგსა“, — დაწყებ კბილთა ღრტენასა,
და „დავით რამ კარგათ მასწავლა, მე იგი რასთვის მენასა?“,

ემაწვილი უნდა სწავლობდეს საცნობლად თავისადაო:
ვინ არის, სიღამ მოხულა, სად არის, წავა სადაო?
ვინცა ქმნა თისა ჭურჭელად, რას უძღვნის კელფასადაო,
და გით რემა კნარცვს არ ჩავარდეს ულაგმო და უსადაო.

უნდა ქაღმან და ემაწვილმან დაჭსუროს ბაგე კბილოსა,
ფესი არ ასნას საბლითა და ენა შეზორკილოსა;
არ მისტეს ნება შეძერისა წარბს, წამწამს, თვალის კილოსა,
და არცავინ თვით სხვა გაკილოს, არც სხვისგან გაიკილოსა.

ნუ მეტყვით: ჩვენ რად გვასწავლე, რაც თვით არ გაქნდა
ზრდილობა?

რად გვიქე კაცმა ჯახანმა მამაცთა კმაღ მოწვდილობა
უცოდინრობა; ავია, მაქვს მისი გამოცდილობა,
და ჩემსავით სიცხით ნუ იწვით, მონასეთ ნიაკ-რდილობა.

სოლომონ ბრძენი სიბრძნითა თავი არს ყოვლის ბრძენებისა;
ბეკრი რამ კარგი დასწერა წიგნები ღვთის ბძანებისა;
ერთი იმასაც მოუკდა გატყა რამე მცნებისა,
და თუ გიჟობთ, ნურცა მას უხმენთ, სიტყვა დამირთავს ნებისა...

მრუდი სომ არა მითქვამსრა, ამასაც ვიტყვი სწორსაო,
საქმესა თვალთ ნახულსა, არ მოგონილსა ჭოროსაო;
მინასავს ერთი ზირუტყვი, გოჩსა თუ ასაღ-გოჩსაო,
და თავისთვის მუტრუკს აკეთებს, სხვათ გაუგეთებს ჯოჩსაო!

რაცინდ ბრძენ იუოხ მკურნალი, კარგათ ატეობდეს მაჯასა,
სხვისას შეიტეობს, თავისას კერას გაიგებს სვანჯასა;
თვით სხვას უწამლებს, თავისთვის სხვაზე მიჭყუდებს ბარჯასა,—
და მე ვერ ვიჩე და თქვენ გარე, ამაღ რად მიზამთ ჯაჯასა?!

თუმცა ბრმა ვარ, კიდეც ვხედავ ქვეყნად ჩემგან უფრო ბრძმთა;
ბერს გამოცდილთ არა ვჭკადრებ, მოგასხენებ ასაღ ყრმთა;
თუ ცუტვასა არ ისწავლით, ვერ გაუხვალთ წყალთა ღრმთა,
და წკეზლის ცემით დაშუშვას სჯობს საუკუნოდ ცეცხლში ბმათა!

გ. საქონლის შეკრებისათვის.

ჭკუა ზურია სახითა მჭამელთა შესარგებელი,
ცოდნა და საქმის გამარება მარლი დასაწებელი.
ბედს რომ იტყვიან, არ ვიცი, რა უქო ბედს საქმეელი
და ბედმან შეკრიბოს, ჭკვამ ფანტოს, მექნების რა სარგებელი!

ბედი არს ქცევა წუთისა, ვით დღისა ნაობბინდობა,
აუდარობა, თუ დარობა, ცის მოღრუბლვა და წმინდობა,
ხან მოსწავეს ნამთა სიმცირე, ხან აღზობს ღვართა დიდობა,
და დღეს მომცემს, სვალვი წამართმევს, ამაღ არა მაქვს მინდობა.

ბედს საქონრითგან თვალთ უჩანს, ქალის სახე აქვს ბრძმისა;
დაიარების ქვეყნადა, კელთი მძეპნელი ქრძმისა;
ვისაც კელს მოჰყრავს, აიყვანს, ნახავს, გაუხსრევს ზირსაო
და თუ მოეწონა, დაიჭრეს, თუ არა, დასცემს ძირსაო.

აწ ბედი გითხრა მართალი, მე ასლამომაგონდაო:
რაზომცა სხსრეკდენ საწუთროს, ბრძმენტ ბედი არ მოსწონდაო,
ამად არც ღსინსა, არც ჭირსა გრძლად ბოლო არა ქქონდაო.
და ბედი მას ქქიანს, ვინც რომე არ მოკვდა, სულით ცხონდაო.

ჭკვიის უკეთესი საქონლად არაა საქონელია,
მაგრამ თუ ნდომა გულის აბრძობს, არ ადვილ საშოვნელია.
რაც კელთ აქვს, მასაც დაჰყარავს, უმზგავსა საშოვნელია;
და საქონელისა შემკრები საქმედა საცოდნელია.

ნდომა ბნელს ნათლად აჩვენებს, დანაბრძობს ნათლად მხედველს;
ნდომა მერდალს გაჰკდის მამაცად, შებედავს ძნელს საბედველს;
ნდომა ხსვის სწავლას მიიყრავს, ეგრეთ ვით ცერცვი კედელსა
და ნდომა მიიყვანს მიმეოლსა შესარცხვენს წარსაწემენდელსა.

ფილროფოზი ეზიგურ გვაუწეებს, ამას გვპირდება,
ანგუზულობით მეოფელი აროდეს გაღარბდება.
თუ კაცი ნდომას მიჰყვების, მის დღეში არ გამდიდრდება,
და როცა ზატარას იშოვნის, შერმე დიდს მოეკიდება.

ვის სიყვარული დაიბურობს და ნდომა დაიმონებსა,
რაც თვით არ მოსწონს, მის მეტსა აღარას მოაწონებსა;
ვარდის კონასა დაფუშავს, ანძალას დაიკონებსა,
და მკვიდრს მიჰნუწს ზურგსა შეაქცევს, წუთ გულზე დაიკონებსა.

ერთს კიდევ ვიტყვი იგავსა, თქვენგნით დამუდმდნა თუ რაჲსა;
ზოგს კაცსა საკმლად მიუჩინს თვისი სიმყრალის სუნება;
რავინდ ბევრს ავსა შერბოადეს, არა აქვს მისი წუნება,
და საჩქას გულ-ტბილად უუოკებს და ცოლსკი ებუზდუნება.

აწ მე საერო წაღგოტი მგონია პატროსანი;
მიუვარს და მალ-მალ მსურიან მისთა ყვავილთა ერსანი.
განგმორდი სადმერთოს ბაღნართა, ვსთმე მის ბუღბუღთა ოსანი,
და მივქევე საწუთროს ზღაპართა, შევიქენ არავოსანი.

ამად ვისწრაფი სათქმელად და არა მცალის საყენად;
თქმულა საუნჯე უკმარი არაზად გამოსაყენად.
წაღგოტს ვიშენებ, შევივრებ სილთ უმჯობესთა ნამყენად;
და მოვისთვლი მისთა ნაყოფთა მარგედ, არა თუ საწყენად.

ასლა ვსთქვა ჩემი სათქმელი, რაც მასწავდეს ჭკუა გაგება:
უგვანად დიდთა მკებნელთა პატარაც დაეკარება,
სულ რომ არა ვსთქვა არაზა, ის უფრო არ ევარება,
და მეც მრევლენ მეჩანთ ჯოგშიგან, თუ შევსულ გავჯავება.

დ. უკვდავების წყაროს იგავი.

რომელჲს ცანი, ვითარცა კარავნი, შეკვიმზადისა,
ზედ მიადგინა მნათობნი ნივთთა ყოველთა მზარდისა,
მას ქვეშ ქმნა ვით ბაღ-წაღგოტნი, რაშიგაც დავით სადისა,
და იგ არს მიხევი ყოველთა, ფარულისა და ცხადისა.

მოდო, მსმენელო, ისმინე, დახუმი, ვიტყვი სურასა,
უკვდავებისა წყაროთი მოგართმევ სავსეს სურასა,
იკმარე ექსი, დახედე ბრძნად ბრძენთგან ნაქსურასა,
და გაშინჯე სასით, ვინც მე შტოდ გითხარ, მოგბძია თუ რასა.

ვისგან ცა იგი, სამყარო, არს ნათლად აღნაკეთებულ
მისგან არს ძირნი და ფესვნი, მორჩნი ყოველთა სეთები;
იგი არს იმ შტოს ძირი და მისივე შენაერთები
და დავითს მოჭბმია რომელსა, თავსედ ეპოხა ზეთები.

წინასწარმეტყველთ ქადაგეს ბრძანება ღუთის მაგიერი,
გამოგვიცხადეს, გვასწავეს, გვაცნობეს სიტყვა ძლიერი.
ვით ღამე ბნელსა მზიანი მოჭბმია დღე ნათლიერი
და ეგრეთ აბრამის ევაგილი, დავითზე ნაყოფიერი.

დავით თქვა ღუთისა მაგიერ სიტყვა ძლიერი ერთი:
გარდამოკდესო, ვით წვიმა, საწმისზედ მონაწვეთი;
ვით მან თქვა, ნათლად მობრწყინდა მის ნათლის შენაერთი
და მისვე დავითის ძედ თქმული, იესო ქრისტე ღმერთი.

მამისა სიტყვა სასითა, ვით შტო ძირთაგან, ესარა;
მიიბა მთამან ჰოხილმან, ჰოხიერებით ესარა.
ძედ სიხარული სოფლისა ქალწულს მარიამს ესარა
და მით ცრუ ჭეუნს ღმერთმან გერბითა ცუდ მოიმედე მკვებსარა.

სიბრძნე მის ბრძნისა : რ ძალუმს ენას გამოთქმა ბავითა;
მაგრამ ნათლად ვსთქვა ნათელი, რაც ოდენ მიჩნდეს ბავითა,
ძირი ვენაკთა შტოსად რტოდ ვით ასელ მორჩი ბავითა,
და ზგრევე მზრდელი ყოველთა ვსცანთ განზრდელი ბავითა.

რ იგი ჩხვილი ასაკით სასით აღმორჩა, ახევდა,
მის უმჯობესსა ნასახსა მსახველი ვერას სახევდა!
მით იგურნოდა სსეული, ბრმა თვალით დანისსევდა
და მისგამო მისი მრსეველი უკვდავებასა არსევდა.

მას მორჩსა სიკვდილთ მომკვლევი ზედ ერთი სილი ებადა,
სიმწიფის ყამი მოსვლოდა ნაყოფის გამოღებადა:
ზოგს სასიკვდილად მიაჩნდათ და ზოგთა უკვდავებადა
და შეითქვნენ ურნი, აღიმჩნენ ცუდისა განზრახებადა.

ერთა თქვეს: მისი ნაყოფი არ არის საქებურად,
 ჭკურნებს და ერთა ატუნებს, საქმე სჭირს ბელსებური;
 სჯობია, — მოცაგადინათ, ნუ არის ფეკსედ მდგომური;
 და თორემ და ბევრს ერს მიიუყანს თავისთან ეგ მატორი.

ვერ იცნეს, იყო მოხილი ღმერთი კაცობრივ ცმულითა;
 კაციც მსგავსი საცობლად, ღმერთს ვინ იცნადა გულითა!
 მაგრამ ნათლად ჩნდა ნათელი, მისის დავითის თქმულითა,
 და ნასეს და ვერ დაინასეს იმ ბრძოთა თვალ ახმულითა.

ელმად სჭკრეტდენ მას მართალსა, ნათელს ბნელით შენამოხრად;
 ამაღ იუენენ ღელწამტვრევით ერთმანეთის შენამოხრად;
 ბრძენთა სთხრევს, სახით შენით მოგვივლინე შენ ამოხრად
 და მოჭკდა, ნასა ბრძოთა თვალმან დაწვნი ცრემლით შენამოხრად.

მას უცნაურს მეცნიერნი ათორმეტნი უდგენენ მცველად,
 ამაღ რომელ მისი საქმე მათ სმენიდათ უფრო ვრცელად
 არ უნდოდათ უყაძურად საიდუმლო გასაცრცველად,
 და შესცდა ერთი მათგანიცა, იქმნა უცხოვდ ზურგ მაქცველად.

ის ერთი თომეტოვანი იყო მოყვარე ვერცხლისა:
 მან აღიშენა სამყოფი, ბნელ, საუკუნო ცეცხლისა,
 სისარბით ნათლად ვერა სცნა შარავანდედი მზე ცხლისა
 და გაუიდა, სისხლი იტვირთა, განმწმენდი ბრძოთა მცვეხლისა!

განმსეიდველმან რა მსეიდველნი გახეიდულს თავს წააყენა,
 რა ისილეს მისთა მცველთა, მისვდათ გულში დიდათ წეენა,
 შეკმინდათ, დასამალად მირბიოდენ შამბთა-ყენა,
 და ერთი ტირდა, რად გავექერ, ცრემლის გუბი წანაყენა.

შეიპურეს, მისთვის მომზადეს ღურსმან კვერ-გაზამარწესები.
 მის შოხელს ესმა, დაუდგა ავი დღე შესაწესები,
 იტყოდა: ვამე, მეცემის თავს მესი მონაქესები,
 და ვამე გულთ, დაგულთ, რა მწარედ გაიხურები!

შემოესვიენენ გარშამო, დაუწეეს ჭრ და კოდება!
მის დასჯისათვის დედასა მისკდა საკმილის მოდება,
შექნა თავს ცუმა და ტყემა, ტირილი, მოთქმა, გოდება
და მით მის განმსყიდველს ნებიითა სვდა ყელთ საბულის მოდება.

ჯვარს აცვეს რა, მოაკვდინეს, აღმდგენელი გარდაიქცა,
სულ შეიძრა ქვეყანა და კლდე განსქდა და გარდაიქცა;
თვის მნათობთა შუქნათელით ბნელდებოდა მასკედ იგ ცა.
და ნეტა როგორ მოახვეწებს სულით, მხსნელო, ვინც რომ მივცა!

ჯვარსედ მკვდასა ერთმან განმე გვერდს ღასკრითა უწეო გმერა,
მის ღასკრითა ნატკრთაგან შექნეს სისხლ-წყალთ გარდმოხქერა;
განუგვირდა, რა ისილა, ზედ დაუწეო აძოდ ცქერა
და მან თქვა მისი: ტკუმატიტად, მე ეს კაცი ღმრთის ძედ მჯერა!

ე. ჯვარცმის ამბავი.

ურითა გმეს და უარ ქვეს უფალი ტეხილი იესო,
მათ მისი სწავლა-მოდგერება აწა-წად მიიხნიესო;
არ კიცი, რად ქქნეს უგბილთა, ავი რა შეახნიესო;
ოწსაკ გზას წრთელს წინ უდებდა, კორცოელს და სულიერსო.

მკვდას აღუდგენდა, ჭკურნევდა კეთროვანს წყალმანკიერსო;
ბრძას თვალთ უსკლდა, ცის-ცისად არჩენდა კმძაკიერსო;
უტევს ენას ძღვნიდა, ყრუს სმენას, კუტს საზვარს სღვას შვე-
ნიერსო:

ზურს მცირეს დიდად, წეალს ღვინოდ უქცევდა, — ჭამე სვი ესო.

ამის მეტს არას ეტეოდა: ესგვდით ღმერთს ზეცოერსო,
მშვიდათ ცხოვრებდით, ნუ უზამთ ერთმანერთს თქვენ უდიერსო;

გაიკითხვედით გლახაკთა, ახმუკაჭმევდით მშვიდობისა
რასაც კეთილს იქო, ღმერთი თქვენ მოგატყუებთ შინ მარტოებს.

აწ ნახეთ მისად სანუთქად რაც მათ მას შემართვიესო;
ბოროტისაგან კეთილი შუროთ კერ განარჩიესო;
ღუთის საიდუმლო გატყეს, გულში კერ დაიტყესო,
თავიანთ მაცნობებელი წამწუმენდლად მიიხიესო.

ოც და ათ ვერცხლად გაუიღეს, იხიც კი დააბნიესო;
შეიბურეს თვისი დამკსნელი, საბელი მოასვიესო;
მაგრად შეუკრეს კელები, უფალსა არა სთინიესო,
უროგო სიტყვა შეკადრეს გალანძღეს, გაათრესო!

ყვრიმალს სტეს თვალზე აკრულსა, ჭკითხეს: ვინ გტყა, თქვი ესო?
ფრხნილთა უყარეს ღერწამნი, ნუნები ატყიესო.
აკანკაგებდა გაცვალეს, ბარაბა მათ ირჩიესო!
ბრალი კერ ზოეს, დასაჯეს, პილატე მიუხიესო.
ბრალბის სისხლი თავზედა შვილითურთ გარდინთხიესო,
შოღლით სტეს კელ-დაბანილთა, მსხვერპლს სისხლი შეურჩიესო.

დაადგეს კელის გვირგვინი, გოლგოთას მიიწვიესო;
შესამოსელი გაგადეს, ქლამინდი მოასვიესო;
ჟვარზედ განაკრეს, კელ-თესთა ლურხმანი გაუწიესო;
წყალი ითხოვა, მთაროეს, ძმარში ნალექლი რიესო.

უგმირეს გვერდსა ღახვარი, — ვაიმე, ვითა ვსთქვი ესო!
მოკლეს უბრალა, ბრალითა ქვეყანა შეარჩიესო;
მზე დანაბნელეს, მოვარცა, ვარსკვლავნი დააფრქვიესო,
თავს კრეტსაბმელი განაბეს, ბოლომდი შუა ხიესო!

ჟვარით გარდმოკსნეს, წაგრაგნეს, ტილოში წასვიესო;
დამარხეს, ბეკდარსაც არ ენდვნენ, გარს მტველი შემოსვიესო.
ქმნა სულ-გრძელები მათზედა და დასთმო მან ჩვენთვის ესო.
და დიდება მოთმინებასა შესსა, უფალა იესო!

ქქენ სულ-გრძელება მათზედა და დასთმე შენ ჩვენივესთა
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალა იესო!
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალა იესო.

ვ. ტირილი ღუთის-მშობლისა.

მოდით, ყოველნო შეილ-მკვდარნო, დედანო, შეიყარენით!
შემწენარებული აწ თქვენი მარიაშვილწენარენით,
ისმინეთ მისი ტირილი, თქვენც ცრემლნი გარდმოყარენით
და სულს ეცით მისგან ნუგეში, გულს ჭირნი უკუ ჭყარენით.

ოდეს ისილა მშობელმან მე თვისი, ღუთისა ცხებუდი,
ეკლის გვირგვინით მოხილი, შიშველი, გაკიცხებული,
ჟვარზედა კელ-ფეხ მიკრული, გვერდსა ღასვარი ცხებუდი,
და ათრთოლდა, ზნით დაეცა, გაკდა ვით დამარცხებული.

მოედვა მწარედ საკმილი, შეიქნა დადაგულდობით;
დაეწო გული და ღვიძლი, ნაწლეკნი გათანგულდობით.
თქვა: დამეკარგა საწუთრო ჭირნასულ დაკარგულდობით,
და დამიჭვნა გულის ევაილი, გაკვდი ვით გალი რგულდობით.

იტყმდა მკვდრსა და გულსა, იტყებდა, ესრეთ ტიროდა:
ვით შტოზედ მოხრო ახალა, ფეხვ აწლანო ძირადა,
ვირეშ შენს ჩრდილთა ქუეშ ვიჯექ, მე თავი არ მეძწიროდა
და ახლაც გვედრევიარ უშენოდ არ შემქნა, არ გამწიროდა.

გაიმე, თვალთა ნათელა, სხიო მის მზეთა მზისაო!
სასით ვით ნორჩო, ნაყოფით ძირ კეთილ, შრტო ვაზისაო,
გამარკვეველო, გამშემნდო, მნათობ ბნელისა გზისაო,
და შენ იუკ ჩემი გამღები სამართის კართ რაზისაო.

რა ესმა დედის ტირილი მეს მიგრულს ჯვარს მდებარე,
შაემულასა მშობელი და მისკენ გარდმოსედაო.
გამოეძრასა, უბრძანა: ეჭა, ნუ მტირი დედაო!

და მე წარვალ, შენ ჩემ სანაცვლოდ იონე გვეანდეს ძედაო.

რა გაიგონა დედამა კმა ტბილი თავის ძისაო,
მოგსენდა მის ძის კელთაჲრა, მუძეთ წოება სძისაო,
მსხვერპლად ისაკის სანაცვლოდ მოვლენა ცით ვერძისაო
და მით მისძან კერძმან ღასვარძან ჭრა უფრო მიჭკერძისაო.

გამწარებული იტყოდა დაწოთა სისხლითა მღებარე:
არ ვიყავ მამაკაცისა მეურველებისა მსებარე,
ვით გაღს უთესლოდ უფრო სე ებას ნაყოფის მღებარე,
და ეგრეთ შენ მე ბნელს, ნათელა, აწ ვით მიშრტები მოებარე.

ძეო, შენს თავსა მნატრიდენ ყოველთა ძეთა დედაბი;
ბედნიერობას მიქებდენ, მოსწონდათ ჩემი ბედაბი.
აწ ჩემის ბრალთ იწვიან დღეს შენი შემომსედაბი,
და გელ-ფეკო დაგრტმია ლურსმანი, ღასვრით დაგრტრია გვერდები!

ვაიმე, ღასვარსობილსა და გულსა დანავლებულსა,
შენას წელურების ცუცხლითა დაგულსა დანავლებულსა,
შენს უკან წუთის სოფლითგან გულ კენესით სან წარებულსა!
და ძეო, მეტებობის სიკვდილი სიცოცხლე გამწარებულსა.

ძეო, შენს უწინ გენუკვი ჩემს სულის ამოთმევას!
გემუდარები, ნუ მიზამ შენ მე ამაზედ თნევას;
მოძეალ, წინაწინ წავიდე, შენი ვასარა ევას;
და იესო მოვა, დაგიქნის, მორჩება შირველს წეკვას!

სოფელს უსარის, მიიღებს აწ განთავისუფლებას;
ჩემი იწვიან ნაწლევი, ესედავ შენს ჯვარზედ ენებას,
რომელსა ყოველთათვისა დაითმენ, იქმ მათს ნებასა.
და შენ, ძეო და ღმერთო ჩემო, უფალო, გძლენი დიდებას!

ვკარით გარდმოვსწვს, წაგზავნის აზრსა ვინაა წმინდითა;
დამარსებს, კარს საფლავით დასურებს ქვითა დიდითა;
დაბეჭდებს, მკვდართ უბძანებს: საფლავს სამ დღემდის სტყვიდითა,
და მკვდარს აწავინ მოგზავროსთ, მას დიდად გაუფრთხილდითა!

ზ. მოთქმა კმითა თავბოლო ერთი.

ვაი, რა კარგი საჩინო, რა ავად მიგიჩნიეს!
ბოროტისაგან კეთილი შუროთ ვერ განაწიესო,
მაცხოვრებელი შენ მათი წამწყემნდლად მიგიჩნიესო
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიეს!
ღმრთის საიდუმლო გავტყეს, გუფში ვერ დაგიტოვებო,
რც და ათ ვერცლად გავუიდეხ, ისიც კი დანაბნიესო,
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიეს!
შეგინერეს თვისი დამკსნელი, საბელი მოგასწიესო;
მაგრამ შეგიკრეს კელები, უფალოსა რა გონიესო.
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიეს!
ავასკნედა გავცვალეს, ბარაბა მათ ირჩიესო;
ურბო სიტყვა შეგკადრეს, გაგლანძლეს, გაგათრიესო.
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიეს!
ფრხილთა გიყარეს ლერწამი, ნუნები აგატკიესო.
უფრმაღს გტეს თვალებს აკრულსა, გკითხეს: ვინ გტყმა, თქვი ესო?
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიეს!
ბრალი ვერ გზოეს, და გსაჯეს, ზილატე მოგიჩნიეს;
ბრალგობის სისხლი თავსედა შეიღითურთ გარდინთხიეს.
და დიდება მოთმინებასა შესსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიეს!
კელ დაბანილთა შოღტით გცეს, მსხვერპლს სისხლი შეურეეს;
დატადტეს ეკლის გვირგვინი, გოფგოთას მიგიწვიეს,
და დიდება მოთმინებასა შესსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიეს!
შესამოსელი გაგსადეს, ქლამინდი მოგასვიეს;
ჯვარსედ გაგაგრეს, კელ-ოესთა ლურსმანი გაგიწვიეს.
და დიდება მოთმინებასა შესსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიეს!
წყალი ითხოვე, მოგაროვეს, ძმარში ნაღველი რეეს;
წმიდსა შესსა საღმრთოსა გვერდსა ღასკარი მიეს.
და დიდება მოთმინებასა შესსა, უფალო იესო!

ვაი, რა კარგი საჩინო რა ავად მიგიჩნიეს!
მოგკლეს უბრალო, ბრალითა ქვეყანა შეარეეს;
მზე დანაპნელეს, მთვარეცა, ვარსკვლავნი დააფრქვიეს.
თავს კრეტსამეფი განაპნეს, ბოლომდი შუა ხიეს.
ჯვართი გარდმოგსხნეს, წაგრავნეს, ტილოში წაგასვიეს.
დაგმარეს, მკვდაწსაც არ გენდუნენ, გარს მცველი შემოგზვიეს.
ქქმენ სულ-გრძელება მათხედა და დასთმე შენ ჩვენთვი ესო!
და დიდება მოთმინებასა შესსა, უფალო იესო!

ქქმენ სულგრძელება მათხედა და დასთმე შენ ჩვენთვი ესო.
და დიდება მოთმინებასა შესსა, უფალო იესო!

და დიდება მოთმინებასა შესსა, უფალო იესო!

ეროვნული
გზური

ვაი, რა კარგი სახინო რა ავად მიგიზნისო! ან კიცი, რად ქნეს უგბილთა, ავი რა შეგანისესო?
მკვდარს აღუდგენდი, ჭეუწნევი კეთრანს, წყალმანკიერსო;
ბრძან თვალთ უსკლდი, ცის-ცისად არჩენდი ეშმაკიერსო,
უტუვს ენას ძღვნიდი, ყრუს სმენას, სანყართა სჯვას შვენიერსო.
ზურს მტირეს დიდად, წყალს ღვინოდ უქცევდი, — ჭამე სვი ესო.
ამის მეტს არას ეტეოდ: ესევდით ღმერთს ზეცვიერსო!
მშვიდად ცხოვრებდით, ნუ უზამთ ერთმანეთს თქვენ უდიერსო;
გაციითხევდით გლახათა, ასმეკატეკვდით მშვიერსო;
რასაც კეთილს იქო, ღმერთი თქვენ მოგატეხსთ მის მაგიერსო!
ორსაც გზას წრთელს წინ უდებდი: გორციელს და სულვიერსო.
ამის სანუთქოდ შენ მათა სიკვდილსა შეგამთხვიერსო!
და ჭქმენ სულ-გრძელება მათზედა, და დასთმე შენ ჩვენთვის ესო!
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უთალო იესო!

ჭქმენ სულ-გრძელება მათზედა და დასთმე შენ ჩვენთვის ესო,
და დიდება მოთმინებასა შენსა, უთალო იესო!
დიდება მოთმინებასა შენსა, უთალო იესო!

წ. უკვდავების წყაროს იგავთ აკსნა.

მან უცნაურმან საცნობლად თავისა ჩენა ინება:
ვით ვეშპის მუცლით იონას სვდა მესამეს დღეს ღზინება,
ეგრეთ იესოს ქრისტეს საფლავით წამოდგინება
და მისგან ცხოვრების წყარომ ჩვენთვის დაიწყო დინება.

ცხოვრების წყარომ დაშრიტა ჯოჯოხეთს ცეცხლის აღები,
ზედ მიესხურა, დამონა გორციითვე მკვდართა ძვლები;
ჩაუდგა სული უკვდავი, მისცა აღდგომის ძალები
და ეშმაკთ დაუღუპ წერილი, ადამს გარდუწედა კალები.

ეს ის წყარო არს, ძოღანას რომ მოგითხარჯე სურათა,
 მოიღეთ წმინდა ჭურჭელნი, წაიღეთ, ვისაც გსურს
 ვით საწამლავი გექმნებისთ ჭურჭლითა უწმინდურითა,
 და გაფრთხილდით, ძმანო, არ მოკვდეთ, მუდალ-ზნოანისა ჭურითა!

იესო ქრისტე ეჩვენა კართა ვშულთ მცნობთ მსხდომარესა,
 გვერდ-ჭრილი, კელ-ოეს ნალურსმი იცნეს და განისარესა,
 მიბეჭა სული, ასარა მან მათსა საუნახარესა,
 და კვლავ ქვეყნით ზეცად ამდლდა, ჯდა მამის მარჯვნით მკარესა.

ქვეყნად ძე მოკვლეს უბილთა, არ მამა ზესკნეთოვანი!
 იგიცა ისევ განსლდა, ვითარცა ორბი ფრთოვანი;
 ძემ კორცით მოკლა კაცება, ცხოველ ქმნა სული მღუთოვანი
 და ადამს სამოთხით განმებულს მით მუნვე მოურთოვანი.

მამას და ძესა და სულსა სიტყვით აქვს განუოფილება,
 მაგრამ ერთ ღმერთად ითქმიან, ამას არ უნდა ცილება.
 მამა უვნებლად მადლა ჯდა, ქვე ძეს სვდა მოცაგვდინება,
 და სულს რაღა შესებოდა, თვალთაგან არ იხილება.

ერთი არს ღმერთი ყოველთა ქმნულთა, მის მიერ ქმნულისა.
 ბრძენიც არა სხანს აღმრდესი მის სარცხველთა ნულისა.
 ვითარ შესწვდების გონება უცებით ქვე დანთქმულისა!
 და აქეთ და გაქეთ ნულარას, გენმოდესთ ჩემის თქმულისა!

ვითა ტარუა ქვეყნითგან ცამდის შეიწეებს სტვენასა,
 ვერ უწევს, ქვევე ბრუნდების, რომ ველარ შესძლებს ფრენასა,
 ეგრეთვე კაცი რიტორი რაზომც ამტკვერებს ენასა
 და დამტრების, ვით ჭკამს ვერ აქებს მას ერთსა ღმერთსა ზენასა.

ღმერთი არის თვით კელმწიფე, თვით უფალი, თვით მჭირველი;
 არავინ ყავს მოზიარე, აქვს ძვერობლობა უცდიველი.

ღმუთისგან ნივთიებს ყოველი ნივთი, სიღული და უხილველი,
 და სუთვეს ყოველის სულისაგან ძვირ უთქმელი, უგილველი

მას აქებენ ანგელოზნი, ცა, ქვეყანა, ბნელ, ნათელ, ზღვა, კმელეთი, სე, ბაღასნი, მთა, ბორცვი, ტყე, მდინარე, წყარო, ზირუტყვ-მკერნი, მიწინველ, თევზნი, კეშა, ყოველ ქვე-
დაც ცეცხლი, ქარი, წყალი, მიწა, კაცი ცხოვრად ზირუტყველნი.

მზე და მთვარე, კარსკვლავები, ღრუბელანისლი, ცისსარტყელი.
ზამთარ, ზაფხულ, ყინვა, სიცხე, თოვლი, წვიმა, მწუხრნებთ
ელვა, ქუხილ, მეს-ტატანი, სოფლა, სეტყვა სიღთ მებრტყელი;
და ყოველი სული აქებდით უფალს, იტყვიან წინასწარმეტყველი.

ღმერთმან ქვეყნად რაც მოჰყვინა, ყველა ჩვენთვის განახინა:
თვალმარგალიტ, ოქრო, ვერცხლი, სპილენძი თუ ქვა და რკინა.
ჭიან ჩვენთვის ამუშავა, ჭიჭნაური ზარკინა,
და ჩვენცა გვძირთებს ღმერთს დაუთმოთ, სწავლად გვემით რაც
გვატრინა.

გიდგეთ, გიჯდეთ ანუ ვიწვეთ, ხანსა ცუდათ არ დაგზმიდეთ;
ესტიროდეთ თუ ვიცინოდეთ, ვლექსობდეთ თუ ანუ გზმიდეთ,
ღმერთს ვაქებდეთ, ღმერთს ვამეობდეთ, ღმერთს დიდებას შე-
ვასსმიდეთ,
და ღმერთს მივსტმდეთ მადლობასა, ზურს ვშტამდეთ, თუ წყალსა
ვსმიდეთ!

თ. ქართველთა და კასთაგან თავიანთ უფალთად შეორგულება.

რათა მათ ჩემთა უფალთა ერთად უსსენე გვარია,
თუმცა ძირთავას შორს იუენენ, შტოდ ახლავს მოხატვარია.
ერთი დავითის ძედ თქმული, რომელმან ივნო ჭვარია,
და მეორე ვასტანგ მესუთე, ქართველთა მეფედ მჯდარია.

იყო ის ერთი უფალი გლასაკო ნუგეშისმცემელი,
მეფესაღმუნე და მეტყველი, ღმრთის ქებით ბოზლნთა მცემელი.
შტო ძირისაჲებრ თვისისა ნაყოფის გამოცემელი,
და მწუქმსი ცხოვართა დამკსნელი და მგელთა არ მიმცემელი.

მას მორჩილებდენ ქართველნი, ვით წესი იყო მონისა,
უმისოდ ჭირად მიაჩნდათ ცხოვრება სიამოვნისა;
მაგრამ კვლავ შესცდენ მის გზითა, რა ცოდვის ბურჲან მონისა.
და ჩაცვიდენ ცოდვის მორევთა, გზა კერ სცნეს მადლთა ფონისა.

გულ მანკიერად შეიქმნენ, ქმნეს სამსახურზედ კლებანი,
დაცავიწვეს მათ მისი ურიცხვი მოწყალებანი.
ზოგიერთს ვისმე შეუკდა ეშმაკის მანქანებანი,
და დავით მამისა მისისა დამუსრეს ფსალმუნთ ებანი.

გაუორგუღდა სპაჲარი, კრი მიმცემი სარკისა,
ბაგით ჰატივსტეს, აჩვენეს გული მტუჲვარი ზაკვისა;
უარყევს მცნება უფლისა, ისმინეს თქმა ეშმაკისა,
და რაც თესეს, ბოლოს მოიძვეს თავიანთ ნამუშავისა.

ახწავლიდიან რჩეულნი თავიანთ ქვეყნის მეფისა,
წუგითისიან ბრძანება გამოთარგმნილი კეფისა:

იქმენით სარკის მიმცემნი, აღმსრულებელნი სეფისა
და მოვიდა დიდი ძვირობა, დრო წაგდა სიიფისა.

ღუთის შობელმან ჯრქვა: იწამეთ, ვინ ცით გვიწვიმა მანანა;
ქვეყნად უმამოდ ქალწულსა მე მარწებინა, მანანა,
ზაზად, ბეზად ითნია იოკიძე და მან ანა,
და შესანდობელად ყოველთა მით ცოდვა თქვენი მანანა.

აჲ დიჯერეს, აჲ ქნეს სარწმუნო დასაჯერები;
დაფრუდენ, ბრძანი შეიქმნენ, საქმე ქნეს გასასტკრები!
თუმი იფენ სურცხაბერები, მათაც კარგი ქნეს ვერები
და დამცირდენ მადლით მოყვრები, ცოდვით განმარულდენ მტერები.

დაჯახნდენ გულად მამაცი, მძლეოთა მეზომელთა მძლეველნი,
ნებით შეიქნენ უბრძოლვლად თავისა მტერთა მძლეველნი;
ცისე განუღეს, შეუშვეს დამცვენი, დამამძლეველნი,
და მტერი სამკვიდროთ მომშლელნი, ტრფილთა წამართმეველნი.

განუცვლათ შმაგთა სელობა, ტრფილთა მიჯნურობაო,
ვერ სძლივეს მძლეოთა მეზომელთა, ვერა ქნეს გულმაგრობაო,
შეშინდენ, ტრფილთა გაქმნენ, შეჭადრეს უარობაო,
და წუთს მოყვარესა დამოყვრდენ, მკვიდრსა დაუწევს მტრობაო.

ვერ გაუმაგრდენ, ოდესაც მტერთა დაუწევს ბრძოლანი,
ნება ევს თვისთა მეზომელთა, ავრინ ინება რჩოლანი!
გვირგვინის ცოლი გაუშვეს, სარჯასთან შექნეს რბოლანი
და უმად წაუვიდნენ ისასა, იქმნენ მაჭმადის ქოლანი!

შეიქნა დიდი მტრობა, თქმა ერთმანეთის ძვირისა,
ამპარტაუნობა და შური, ურცხვად გატესა შირისა;
ავაზაკობა, ქურდობა, გზებზე დასხდომა მზირისა,
და ტყუობა, მოკვლა, ტაცება ქვრივთა, ობოლთა, მოწირისა!

მან ბრძენთა ბრძენმან რა ეს სცნა, ბრძანა აღება კელისა,
რისხვით გაშვება მის თქმთა, გარდაჯდა საფარველისა.

მიუგო: რჯულთა გამრევენლთა ახალისა და ძველისა!
და თქვენცა იხილეთ ამიერ მოხზობა საფუძველისა

ი. საწყაულის მოწევა ღმერთისაგან.

მათ ღმერთსა სცოდეს, ღმერთისან მათ ზნესი უფო ცოდვისა:
ცა რისხვით შუა განიზის, ქვეყანა შეიძროდისა;
გენავთ უწვიმის სეტევანი, მსგავსნი ნასეთქი ღოდისა,
და მკალია დასცის ყანებსა, ქარი უქროლის ოდისა!

მოუგის დიდი სიყმილი, შემუსრის ძალი ზურისა;
აღარ ვინ იუვის ღვინითა აღმაკვებელი ჭურისა.
შემცირდის კართა ნაჯნავი, მოსწყდის ნაწკელი ფურისა,
და ჭუენის სასწაული, არ იუვის კაცი მიძგდები უურისა!

უეცრად მესთა დაცემა, იუვის ელვა და ქუხილი;
ნამი არ გასტყუერის, გოლვამან მოწვის ბაღასი, თუ ხილი.
ტმუხვიდენ, არად შესწევდათ ცოდვის უნანლად წუხილი
და ასე ჭსედევდენ ნიშებსა, ვით ნათელს თვალ დაწუხილი.

გამოუვლინის ნადირნი, მჭამელნი კაცთა კოცრისა,
მოთსარის მკვდარნი საფლავით, ცოცხალიც ბევრი კოცრისა,
გმაღლაკანაწით რიდი არ აქნდის, არცა კელმესან ტუორცისა,
და დედამათ შვილი საღსინო წამსე საჭიროდ მოხცისა!

უცხო რამ აქნდის მას მკეცსა კერვი და მენიერობა,
საცხოვარს არას აწუენდის, ვერ ვსტნი, რა აქნდის ფერობა?
საცა რომ კაცსა შემოხვდის, მედგრად იკმარის მტურობა
და ანაზდად ეცის, დაფულითის, მოკლის და შექნის სერობა.

აზრ მით მოაქცენი! შეჯერა უცხო, უწყალო სენი
 სოცა კაცნი და პირუტყვნი, ცხვარნი, ძროხა და ცხენი,
 კვლავ შეაყენა, მასვილთა სისხლით აღივსო კვერები,
 და სრულად აღსრულდა მათზედა დაკითხის მოხსენებები.

ქარონიკონს ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას ოც და ერთს
 ცოდვა მათი უმეტესად ესმა, მოესხენა ღმერთსა:
 აღმოსავლით მტერი აღძრა, მოუწოდა კვლავ სამსრეთსა,
 და ღმერთმან მტერსა მოუვლინოს, რაც ქართლს უყვეს ან კასეთსა!

ქართლის ჭირსა კერვინ მოსთვლის, თუ არ ბრძენი, ენამჭკვერი!
 იფქლი ღვარძლად გარდაიქცა, ზედ მობრუნდა ცეცხლის კვერი.
 ერთმან მტერმან ათს მათსა სცის, ორმან წარქცივის ბეერი,
 და მცირედ დარჩა ცოდვისაგან კაცი ღუთისგან შენაწვერი.

თურქი, სპარსი, ლეკი, ოსი, ჩერქეზ, ლლიღვი, დიდო, ქისტო,
 სრულად ქართლის მტერნი იყვნენ, ყველამ წაჭკრა თვითო ქიშტი!
 მერმე შინათ აიშალნენ, მამ მოუდგა მძასა ყისტო;
 და თავის თავსა კმალი იცეს, გულთა მოისკდრეს სიშტი!

ვით მამალი სხვის მამალსა დაჰმტერდეს და წაყიდოს,
 მას სცემოს და თვით იცემოს, დაქორწინოს და დაყიდოს,
 რა ორნივე დაღალულნი ძაღლმან ნახოს, პირი ჭკიდოს, —
 და ეგრეთ ქართლი და კასეთი დარჩა თურქთა, ლეკთა, დიდოს!

ამ აშბის თქმა გარჩევითა გულმან ამაღ არ მინება,
 ბეერი ავი გამოჩნდების ჩვენი, მაზედ მერცხვინება ..
 მტერს შავსმის, იამების, მოუვარეს კი ეწეინება
 და რაიცა სხლა ვამბობ, გგონებ, ამაზედაცმსვდეს გინება.

ტყუილი ვსთქვა, ჩემი თქმული შეიქნების რა სავარგი?
 მართალი ვსთვა, მეშინიან, ვა თუ გავედო დასავარგი?
 კაცს მის მეტი არა აქვსრა საკვდილს უკან თან სავარგი,
 და სულს მიუძღვის კოვრით ნაქნარი: ავსა ავი, კარგსა კარგი.

აწ რომ ავი არ ვაძგო, კარგი როგორ უნდა ვაქცეო?
ავს თუ ავი არ უწოდო, კარგს სასულად რა დავარქო?
კარგს კაცს ვითარ დავუკარგო რაც რამ სიკარტაკაცო აქო?
ღ ავს კაცს კარგი ვით უძებნო, ღრმის ჩამსვა, თავს დამარქო?!

შირს-თეოზა, უკან ძრასვა არა თქმულა საფარსაგო.
სჯობს ტუუილით ქვე-ყოფნასა ზე სიმართლით ავიბარგო.
კასის მრგველთან ის არ ვაქო, ვინც მის ნაცვლად ძეძვი დარგო,
ღ მასეჲდ სული არ წარუწყემინდო, რაგინდ კარცით დავიკარგო.

მართალს ვიტყვი, შევიქნები ტუუილისა მოამბე რად?
ვერას უქებ სამაგელთა, უფერულთა შირს-თეოზად.
მე თუ გინდა თავიც მომჭრას, ტანი გაკდეს განსაბერად,
ღ ვინც არა ჭკავს კასა-ბერსა, მე ვერ ვიტყვი კასა-ბერად.

ამისთანას მკურნალს ვაქებ, მილესკედეს ფაზარს-უთოს,
არ თუ მასა, უწამლობათ შირში სული ამამს-უთოს.
ამისთანას ბატონს ვაქებ, მან ერთი უმა განას-უთოს მის გრანს
ღ არ თუ სუთი აღარც ერთ-ქმნას, ასე საქმი თავს მო-ურთოს.

მართალია, მძრასკელს ძრასვა თვით კი ავად მოუგდების,
მაგრამ ფარვა სიავისა ქვეყნას არ მოუგდების!
წამედენულთა და მბამკელთა ვიდევ სხვაც რამ წაუგდების;
ღ ძრასვავე სჯობს სამძრასვთა, ძრასვას ვაცა მოუფთხეკების.

ამად სძრასკენ ვინც ავს ჩადის, გულავ აღარ ჩაიდინოს;
სსვა გაფთხილდეს, მისებრ ცრემლი თკალთა არეინ ჩაიდინოს.
კაცმის უნდა თავით-განვე საქმი კარგა მაიკდინოს,
ღ თორემ ბოლღს ვით იქნების, ავსედ ძრასვა დაიცდინოს?

ვინც რომ ძრასვას თავილობდეს, ნურასა იქს სამძრასვას;
თავისიგა განიმაგროს, ნუ აფოფნებს სსვის ნიფსავსა.
ტუმშარიტად ცოდვა უმღვის კაცსა კაცის განმიკითხავს,
ღ მაგრამ ავსედ ავი ითქმის, კარგს არავინ გაჭკიცნავს!

ამას ვსწუინობ: ავნი ავსა თვით იქმენ და სხვას გაქმნენ.
ბადით მოვრცხვიტ გაუვრცხვადების, უსიარცხვილას თუ არ ვრცხვენ.
ვინ დაჭვარავს მათს ნათესას, თვით უმიწოდ ქვიმას ფარცხვენ.
და ქვე საწუთროს ქვიტვირსა ზდგმენ, ზე სამკვიდროს ფიხსით
ფარცხვენ.

რადგინდ რომე კაცმან მალას, ჭირი თავსა არ დამალავს,
ვერ გაუძლებს რაც კაცს სენი გუელსა უკოდს, სხსველეს და მსჭვალავს.
სხვის არ მკრძალავს რად ემდურის, ვინც თავის თავს არა
ჭკრძალავს,
და თვით ვერ სედავს, სხვის საჭვრეტლად, თუ არ უნდა, პირს რად
ჭკალავს?

მე კი ვჭვარავ, მავრამ ჩემი სატვივარი არა ჭვარავს!
მეტად მწარედ გული მტკიავ, მაყყოლებს და ტანში მზარავს!
ვერ მოვითმენ, რომ არ დაკვმო აღმა მსენელსა, დაღმა მზარავს,
და ჩემი ცოდვამც მისცემია ჩემს ამამთსრელს, ამამზარავს!

ერთი კაცი უკუღმართად ენასე, ერქვანთ ასსამს ფთებსა;
ველავე მეორე მისებრ მრუდსა მისთვის კახლას აკეთებსა.
მეკრელსა ვეითსე, რად ეგრედ იქ? თქვა, ძალა ენავს აღმართებსა,
და მოვარცხველმა თქვა: დაღმა ვფარცხავ, აღმა სნულსა ეს მართებსა.

ვინც რომ ისრე უკუღმართად, მრუდათ ენას და თესოს.
ფარცხოს
ის მე ზურსა ნულარ მსჭმევს, რაც იმ ფქვილით გამოაცხოს.
ვინც ძმის სისხლი გამოიცხოს, ან თვით ძმასა გამოაცხოს,
და მისი სული სატანამა თუ არ ეუზრში, რაში გარცხოს?

რად გეჰინის ბართლის თქმისა: ფუ, შენ ჩემო უღვასშობილო!
ვინც არ გვერა, ასრე უთხარ: მიბძანდი და ნასე თიღო,
მე წილს ნულარას დამიდე, რაც შენ მუნიტ წამოიღო,
და თუ გავმტუენდე ამასედა, მე შენ შვიდეულად გიზღო.

გაქვს

აწ დავიწყო თქმა მართლისა, მომხმენელნი შემიკრებიან,
ზოგი შინა აქ ბძინდებით, ზოგი გარეთ შემოვრებით!
მოვიტოროთ ჩვენ სამკვიდრო, თავში კელის შემოვრებით,
და ვით დავკარგეთ ჩვენ ქვეყანა ჩვენდა გარეშემო მტრებით.

კასელების აღმა გნული ქართველებმა დაღმა ფარცეს,
უწინდელი გათსუნილი დარჩა კაბდო, აღარ გარცეს;
ძმამ ძმის სასრე გარდუჭირა, მტერთ კობალი თავში დასცეს,
და ორნივ ერთად შესრინკულნი დასცეს ქვეყნად, დანარცეს!

უგულისრთად კენა და ფარცესკამ ეს ნაყოფი გამოიღო:
მოგვითხარა ქართლ-კახეთი, ძირაგესვიან ამოიღო!
თარჯაო-მძრის ჩიღლანნი გაგვისადა, ქმნა უჭიღო!
და მკამს გიტყუებდე მეფის ბილით, ვარსამისა საესე მჭიღო.

ია. რუსთ კელწაფისაგან ქართველთ მეფის ვასტანგის თავისთან მიწატიჯება.

აქ ცხადად ითქმის უველი დასაბამ დასასრულისა,
მეფის ვასტანგის ამბავი, მოწულის, სიბრძნით სრულისა,
მაზედან ქართლის არაგი, მტერთაგან გაბასრულისა,
და მერმე თვით ჩემის თავისა დაკარგულ, დაბაწრულისა.

იჯდა უაენად შას-თამაზ, ქე ძისა შაჰ-აბაზისა,
მან შექნა ბილწად დრანჯ-აზა, ბევრი ღვინო სვა ვაზისა,
აღარ ახსოვდის სიმთვრალით კელში მირთმეკა არზისა
და მით სამართალი დაფასდას ცხრა ქანქრად ცხრა აბაზისა.

შევეკრებოდა ორივ მის ღოთობა, მესობანი;
მით დაჭბნეოდა, წართმოდა თავისი ტკვა და ცნობანი.

საქართველო

მუდამ შინ იჯდის განცხრობით, კერ განძის გატყუანებით
და მის გამო კვლარ შეიძლო მან ქვეყნის პატრონობასი.

მისგან წამკადარი სჯემენი სხვა მოგასსენო რადანი?
სამსრუტით აღძრა რხმალო, აღმოსაგლუტით ზეღანი;
ჩრდილუთის მკარეს რუსეთსა გილანით მისცა დავლანი,
და დაღისტნით ქართლსა, კასეთსა წაართო ყუმაშ-ყავლანი.

მით გასაკმილდა წინწკალი, გრიგლად გარდიქცა სიონი,
მისგან შეირყა მეტეხი, მისგან დაიქცა სიონი;
მან ვახტანგ, მე ლევანისა, შეიზურა ბაგრატიონი
და უზატოდა ეგნა შვიდ წლამდის იგი დიდად სახატიონი.

იყო ჩრდილუთის კელმწიფე, თეთრის რუსეთის მჭირველი,
თვით-მშეურობელობის მიმღები, ზეტრე ცხებუელი ზირველი,
ზირველ ემურ კრძალარბილ ზირაზლაგუთა მშობელი გამომ-
ზირველი,
და ადიდოს ღმერთმან სულთა! ბევრი ყავს მლოცველ-მწირველი.

ვირემდის იყო ცოცხალი, რუსეთზე გარდამწვდარია,
ბრძენ, უხვი, მართალ, მოწყალე, სამართალ დაუმცდარია,
მტერთა მებრძოლთა ყოველთა მან უგელას კელი დარია,
და მოკვდა და თვისის ანდერძით აწიხეკ საქმობს მკვდარია.

ზეტრეს აქეთნი მეფენი, რომელნიც ტახტზე ჯდებიან,
ზეტრეს ბძანებას მოწმობენ, მის მცნებაზედა დგებიან;
გინდ უხნდესთ წინააღმდეგად, მას წინ არ აღუდგებიან,
და არს ზეტრეს თქმულნი უკვდავნი, მისდღეში არ მოკვდებიან.

ზეტრეს კელმწიფის ბძანებას სრულყოფად არა ზარობენ,
წინ უძევსთ მისი ანდერძი, მით დგანან, მითვე მგზავრობენ,
მითვე ღაშქრობენ, ვაჭრობენ, მოდუქნამობაზარობენ,
და მით ჰკვლენ და ჰკარგვენ, რომელნიც მათ წესზედ აბეზარობენ.

აწმ მისაწონი მნასველთა გაწეობა რუსის ჯარისა
ათასსუთას კაცთ ერთ ფერად ტანთა ცმა, სხმა აბჯარისა.
მწეობრივად შესვლა გამოსვლა, ქცევა ვით ბრუნვა ჯარისა,
და დაძუსრვა ციხის მოქლეოთა, მაგრანად დანაჯარისა.

გურთსეულმცა აწმ ღუთისაგან ზეტრეს კელმწიფის სსენება!
რა საქმე ვასტანგ მეუფისა სცნა, მისი შევლა ენება;
ზღვა გავლო, დაჭკრა ავღანთა, სოლადს დაუწეო შენება,
და დაღისტანს მისგდა ღუთის რისსვა, მრავალგზით განაწეენება.

კრძლის სიფოლადეს სზარსთასა ჟამი რამ მისგდა ღობობისა:
ჟმა დაუძდაზღდათ, მოუღბათ სიტყვის თქმა ამაუობისა,
რა ნასეს ცეცხლი ნაწვიმი უუმბარისა თუ ზომბისა,
და ჟამიე კარგთა სათქმელთა ძალი არ შემწეეს მზობისა!

კელმწიფემ ვასტანგს მისწერა: მოდი, მიგიჩნევ მამადო,
იესოს ქრისტეს მიენდე, ნუ მოგატეუებს მაჭმადო;
გიჯობს მე ზურგი მომეუდო, გულზედა გული მამადო.
და მერმე შენს მტერზედ მიმიძლევ, ვით თივას ცეცხლებერ მამადო.

მდივანთ კელმწიფის ბძანება რა შეასრულებს წერითა,
დაბეჭდეს, შეკრეს, შესვიეს ზარქაშის მონაჭერთა.
კვლავ ჩაფარ-ელთა უწოდეს სასწრაფოდ გულის ძეგერთა,
და უთსრეს, თუ ჩქარად არ ივლით, კერ გასძღეთ მზისა ცქერითა.

მათ ჭკადრეს ტოჩას სუდაჩი, სიტყვის თქმა მათი სწრაფისა
ცხენთა შესნდენ და გაქუსლეს, სიტყვა თქვეს რა მუქათისა.
მესამეს მწუსრსედ, ნობათთა რა ცემა იწეეს დათვისა,
და შევლეს ციხე და ქალაგი, კარები სეიდაბისა.

საღამოს ჟამსა საღვათად მეფე თვით იჯდა მარტოდა,
ქვეუნი არევის მიზეზით გულს სევდა მას მომატოდა.
მაღლითგან ნასა, სიწმიდით კიბეზე კაცი ასტოდა,
და რასაც ის კაცი იტყოდა, გულითაც მას ინატროდა.

ვით სითბოთ ვარდმან ევაკილი, სუნი გამოსცეს ნაძვენიერი
დაბუკებულმან ნაზამთრმა მკარი აღისხას ჭიამა, ნიკორთი
დიდის სიცხითა მასურაღსა აძმოს სიონიანუმა, —
და ეგრეთ გელმწიფის ბძანება მეფეს რა ესმა, იამა.

რა მოესხენა მეფესა აძმავი საამურია,
ჭმუნვა განაგდო, გარდუშდა, გუღს ეკრა რაც ჯანგამურია;
მაღამელ იკითხის აძმავი, ბრძნად მას მიუხურა ურია,
და გელავ მოიტანეს ვახშამი, სუფრად გამაღეს ზურია.

შეიქმნა წვეკა ჩუმჩუმად ვაზირთა თან გამზრახისა,
გაგრძელდა სმა და ზურობა, კმა წინწილისა, ვასიასა.
მაეტუობოდათ, განთიად ჩაგმა არ სწადათ თაღისისა,
და ეგონათ სწორედ ტრიალი ძრუდის საწუთროს ჩაღსისა.

იბ. რჩევა ქართველის ბატონისა.

შეკრბენ ქართველთ ბატონუმანი, ერთად თავი მაიყარენ,
დასხდენ რიგით, ივეზირეს წინ წიგნები დაიყარენ.
ვინც სედევდა ბოლღოს საქმეს, იმით არად განიხარენ,
და თქვენ, თუ უფრო წავედებითო; მაგრამ ზოგთ გი განიკმარენ,

გამკმარველთა უზახსეს: გეტყვით, მძნო, ვერ გეტყვით,
ვერ ბძანეთ ეგე რჩევა კაინ ჭკუით, კაინ მცნებით,
ქრისტიანის გელმწიფესა გელადებულნი შევიქმნებით,
და ჩვენ მაგაზე რად წავედებით, თუ არ უფრო გავკეთდებით.

მათ მიუთხრეს, თუ უჭკვეო ვართ, ნახათ ბოლღოს გამაჩნდების;
არც ჩვენ ვსწურობთ, კარგი არის, თუ ეგ საქმე მელ მოკდების,
3*

მაგრამ მტკრნი შეგვიტოვებენ, ყველა ჩვენზე წაბლდების,
და გირემ რუსნი გვიშველიან, მანამ ჩვენი გარდაგებადების.

ვათარ ირემსა მაშვრალსა წყაროსა წყალი სწეუროდა,
გერეთ მეფესა რუსეთის კელმწიფის ნასკა სუროდა;
ამჯობინებდა წასვლასა, თუძცა არ მიეშუროდა,
და კინც არ ემოწმის მაზედა, ერთგულად არ უუუროდა.

რა მეფის ნდობა შეიტყვეს, უმათ რჩევა შექმნეს სხვაგვრად,
შექადრეს: რადგან არ იშლით, სჯობს რომ წაბმანდეთ ჩაფრად;
გარს მტერი გვადგას ამდენი, ასს მთას ეუოფის მკაფრად,
და კინ იცის, ჩვენზედ მოვიდნენ, თქვენ მოგვეშველეთ საფრად.

თუ წაბმანდებით, წაბმანდით, ხანსა ნუღარას დახმითა;
თან ცოტა უმანი იახელ, ნუ გაეწეობი რაზმითა,
ფარვით იარე გზაზედა, არ მეფეთ მოსაკამათითა,
და მტერთა არ გიგრძნან საწადი ამკარად ანუ აზრითა.

მან ბრძანა: ვათარ ვიკადრო მეფემან საქმე ქუდუელი,
დავფარო ქრისტეს კვართი და ქნარო, დავითის შურდუელი;
თან არ ვიასლო სხაჯარი, ჩაფრულებრ შევექნა მუნძელი,
და ვათარდა ვნასო კელმწიფე ან უცნო თემთა გუნძელი!

სჯობს შევიუარო ღამქარი, ვქნა მისი ანგარიშები;
ჯერ ჩემთა წინააღმდეგობით დავსცე ზარი და შიშები,
წავიდე, განჯის მომთხრელთა დავდვა მუქათვის ნიშები,
და რა გამოვბრუნდე, კვლავ ვიასო რუსების შუბოფარ, შიმშები.

უმათ ქედრეს, თუ ეგ კადებოდეს, თქვენ რჩევას ვინ დაგცილდეს?
კარგია, თუ კაცს საწუთრო გრძლად საქმეს დააცლიდეს,
წაუბრძოივოს არ ფეკი გზასა რაზომსაც ვლიდეს.
და მაგრამ რაღა ვქნათ, თუ ღმინსა სწრაფ ჭირად შეგვიცვლიდესა?!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მეფემ აღარა ბძანა რა, ინება თვისი წადილი;
გუელში დაესვენა საქელად იგი პირველი ქადილი.
გათავდა რჩევა, გარდასწყდა, მან მოითხოვა სადილი,
და ბოლოს მსედველთა საცრემლედ გაშალეს კელას მანდილი.

ტიროდენ, ამას იტყოდენ: ახლა არს ჩვენი დავსება!
ვერ მოგვიტყობს კარგათა აძლენი წყევლა ტმნასება.
მესამე კიდეკ მოიბა, ორი საბელი თავს ება,
და სამი კეპაში ერთს ღომსა აწ ვითარ მოუთავსება!

მეფეს სძრასკვდენ, იტყოდენ ეგე ვითარსა გმობასა:
სამს დიდს კელმწიფეს პირს აძლევს, სამგან იკეთებს ემობასა!
ვეერის სხასაღარია, თავს ირგვამს მის რაემობასა,
და რუსთ კელმწიფესთან მამაობს, სკანთქართან ჩემობს ძმობასა!

ჩვენ ჭკვაში ესე საქმენი არ არის მოსაწონარი:
რა სამთავ ცემა შეექმნასთ, ჩვენზედ მათ შექნან ონარი,
გარს მოგვეტვირთს მუსრუტი, არ სით ჩნდეს მოსაფონარი,
და ვიქნებით შვილთა ჩვენთაგან გინებით მოსაგონარი!

ბევრნი ბევრს რასმე იტყოდენ, მაგრამ ვინ მოუხმინებდა?
მეფე იყო და ბრძანებდა, იქმოდა, რასაც ანებდა!
შემოიყარა ღაშქარი, თვალს ვერ-ვინ გარდაწყდინებდა,
და წავიდა, განჯის მიდამოს სისხლის ღვართ მოადინებდა.

იგ. მტერთაგან მეფის ვახტანგის ეგენთან
შესძენა და ეგენისაგან ქართლის წართმევა
და კახის ბატონის მიცემა.

რა გინდ კაცი სწეულობდეს, გვიან მოკლავს ერთი ჭირი,
რა მეორეც ზედ დაერთვის, მით საქმე აქვს გასაჭირი:

წავდენის დროს მამაშვილთაც ანა ქქონდათ ერთი ზირი,
და არჩევდიან, არ მოსწონდათ ერთმანერთის ნაკვეთი.

ორთავ შუკა მტერს ეშმაკსა ჩამოეგდო რაღაც შური,
მისგან წავდა, დაგვიანდა საქმე კარგი დასაშური;
ვერა ნახეს რუსთ კელმწიფე, ვერ აჩვენეს სამსახური,
და ექნებოდაც ავად დარჩნენ, მათ დაკარგეს ორგანიც შური,

ერთმანერთის ნაკვეთი მათ მოსწონდათ ამაღ ანა:
მამა რუსეთს იზიდევდა, შვილი ეყენისა კარა.
მათმან სვემა და სოფელმა სხვა რიგად რამ მოაგვარა,
და ვერც მამამ და ვერცა შვილმან მოსაკმარი ვერ იკმარა.

ეყენის კარს მეფე ვასტახეს ბევრი მტერი უდგენ მხირსა:
რასაც ავსა უნახევდენ, ამხეზდენ მისთვის გზირსა;
ეყენს ჭკადრეს: გაგიარმებს ვასტანგ ასმამს და აზირსა,
და ზირი მისცა საღალატოდ ეთანდოლეს თქვენს ვაზირსა.

ესმა ეყენს რა ღალატი, იქმნა გულში შენამერთალი,
გამოძებნა და შეიღეო, ყოველივე სცნა მართალი,
დაიჭირა ეთანდოლე, განუწყეს სამართალი,
და უსიკვდილოდ დანახდა, აღმოხსნა რა ორიც თვალი.

სანი გამოჭკდა მცირედი, ღლე წავიდა არ მრავალი;
კიდევ ჭკადრეს: მუსხანათობს ვასტანგ გურჯისტანის ვალი,
თქვენ გიჭირს და არას გშეელის, არის რუსეთს წამავალი,
და თქვენცა გმართებს აწ გარდაკდა, თქვენსეც დადვა რაც მან ვალი.

აწ მეორედ მეფე ვასტანგ რა რომ ეყენს შეახმინეს,
თითქმის ასე განარისხეს, ჭკუისაგან შეატდინეს.
ვასტანგ ქართლში ბძანდებოდა, სხვა-ფერიც კელი ვერ აწვდინეს,
და ჩამოართვეს ქართლი, მისცეს ერეკლეს ძეს გოსტანტინეს.

გოსტანტილეს თათრის ენით ერქო მამად-ყულისანი,
იყო სანახავად ვარგი, მკვეთელობით უჩნდა ფხანი.

ისპანის ტარულად მორჭმით იჯდა კარგა სანი,
და ავის კაცის თავსავარცხლად აქენდის კარგი მოსაფხანს.

ჟერ კასეთი, მეტე ქართლი, ორივე ერთად მას უბოძა.
ყვენს სახლი ექცეოდა, სვეტადუზრჯად მას უბოძა;
მახწერა, თუ ვასტანგ ჩემთვის ჩვინის კრძალი დანამონძა,
და შენ გამოკეხენ, განაჩივე, რაც რომ მაგან გამოკონძა!

იდ. რჩევა კასის ბატონისა.

გაბრძანდა კასი-ბატონი, განიდგა კარავსევანი;
შიიკიო მდივან-სეზირნი, ბრძანა დიდებულთ წვევანი.
შემოყორულეს ყაფიითა, იმგრკელივ მოაგლეს დევანი,
და დახსდენ და შექნეს საქმისა სამჯობინაჩის რჩევანი.

უბრძანა კასი-ბატონმა ძმასა, უმათა და მონათა:
“სიბრძნით მიხედეთ უღელთა ჩემთა სასწორის წონათა;
მე ერთი კმელი კაცი ვარ, მე არ მყავს ვარ ბერწონათა,
და რაც თქვენ გიჯობდესთ, აჩიეთ შვილთათვის მოსაწონათა.

“მე ღმერთს წინაშე უცილობ სიტყვის მოქმელი ვარ მართლისა;
სწორედ გარჩევა საქმისა წესია მოსამართლისა;
თუმიც მიბოძა ყვენმა, არ მკამს მიღება ქართლისა,
და ამაღ რომ მტერთგან დამდინაჩნი ვართ, ვით ნაღვენთა ხანთლისა.

“მე ვასტანგ მეფეს შევრიგდი, ზიწობა მივეც ძმობისა,
შეკვირე, ვით-ღა ვიტვირთო ეს საქმე ფიცთა გმობისა!
თუ მე არ დაჯობობ, აწ მისგან უფრო არ დაითმობისა,
და ვარჩევ, სჯობს ფიცთა გატყნას გატყნა ამ რაყმობისა!

“ესეც ვიცი, შემიტყვია, ჭკუა მიჭრის, გული მიგნებს:
მეფე ვასტანგ ამ რაყმას არც ისმენს და არც იწიგნებს.
თუ ქართლსა ვსთხოვ, ამეძლები, ფიცსდავ იღებს კრძალზედ იგნებს,
და უნდა რომე ამ საქმიითა ძაღლს აჭმევდეს ძმა ძმის შიგნებს!

“მე კარგი ვარ გარდაცემი, სულ სიამოვნებას ვაქცევდი; ვით ველოდი, ვარ მიწაში მიწვენი, ისრები ისე გაქცევიან, მე მტრად სსვანიტ მეუფიან, მძისა რადღა დავმტრდები; და იმის ისრები ქართლი ქონდეს, მე ჩემს კახეთს დავსჯედები!

“მოვისვენებ სანამდის ვერ, სანამ ლეკვად ჯავრს არ ვიყრი. მე ჩემს მძისად სამტრიადა არაოდეს ჯავრს არ ვიყრი! კახეთის კარგა განვამაგრებ, შემოვზღუდავ, კარს შევიყრი... და თქვენ რას ბძანებთ ამისას, ეს ასეა ჩემი ფიქრი!..

კახთ მიუგებს: “ვინც დაიკრას თვისის სელოთ თავში ცუდი, თავის ნებით წასაწყენდლად ამოიძროს შირში სული; რად გინდა რომ გაიბრუნო ღმრთის წყალობა, კარს მოხულო, და შენ რომ შეილი არა გუვანდეს, აჰ მძა შენი და მძის წული!

“რაც ღმრთის შენთვის მოუცია, რაღა ჰკარგავ შენის ნებით: შენ რას გავნებს, რომ გასტყუო ფიცა კელმწიფის ბძანებით? ჩვენ თუ იმის ბრძანებას წინაღობდომად შევიქნებით, და ვით თქვენ ბრძანეთ, ვართ დამდნარნი, მაგით უფრო დაცავდნებით.

“სჯობია, რომ აღასრულო ეგ ბრძანება, რაც წინ გიძე. თეიმურაზ მიუგზავნო, თქვენი მძა მისი სიძე. — მაძაშენის ერეკლეხი მაზე დიდი ამაგი ძე. — და თუ გისმინოს შეიძინე, თუ არა და განილვიძე.”

მან უბრძანა: “კახელებო! გამიგონეთ, ვიტყვი სწორად: ექნს შიშით თავიდანვე გაუგდევართ ერთი ორად; ახლა რომდის შეგვეერთებს, საქმე გვიგდო მოხალღრად, და ქართლი მომცა მძათ საჩხუბრად, ამხანაგთა მოხსნაღრად.

„ერთსა კაცსა ცოლი, შეილი უვანდეს ტვართად, ზურგთ კვიდოს, არა ქონდეს სახლსამეოფი, ფეხი ვერხად მოკვიდოს, უგანიდამ მტერი სტყმდეს, წინ მოყვარეს წაკვიდოს, — და იმისთანას უგუნურსა უნდა ცეცხლი წაკვიდოს.

„მართლს ვიტყვი, არ დავიშლი: მძულს ტყუილი, სიყალბე, მტკიცეობა მე მას მამად მოვიკიდებ, გეშვილები თუძცა უნდა; გარს გვარტყია, ვით სარტყელი, სულ სხვადასხვა მტკიცთა გუნდი, და ჩვენ ერთმანეთს ვძალსა ვსცემდეთ, ეგ რჩევა არს დიად ტუდი!“

იე. წიგნის მიწერა კახის ბატონისაგან
ქართველთ ბატონთან: მეგობრობის თხოვნა.

მოხთხოვა გურგენს მდივანსა ქაღალდი, საწერ-კაღამი:
დასატა ცაცხლი გაღანად, შუა ერთ გორად წალამი,
სედ ორის ქვეყნის იგავი, მასედ თავდახრით ლამი,
და ერთსედ დასწერა „თეშქაშდურ“, და მეორესედ „საღამი“.

მიხწერა კახტანგს: „შენ მამა, ჩვენ ვიყვნეთ შენი შეილები;
თუძცა მიბოძა ყვენმა, მე ქართლსა არ გეცელები.
გარს მტკიცთან ცაცხლი გვედების, შუა ჩვენ ვსდნებით ცვილები,
და სჯობს, რომ ჩვენ ერთნი შევიქნათ, აგებ გვედირხოს ძილები.“

„აწ გვიწუალობეთ ჰასუსი, თქვენგნით რა გვებძანებაო.
თქვენი არ ჰვრეტა, შორს ყოფნა გონებით არ გვეთნებაო;
გაწადიან თქვენი გვერთ სლება, თუძცა დაჯვრთვის ნებაო,
და მანდ გაიხლებით, მოგვამდღეთ მამა-შვაღური მცნებაო.“

რადას ვაგრძელებ სიტყვებსა და ვამოებ ყენებ-ყენებით...
მიხტეს წიგნი და წაიღეს წამლებთა ცხენებ ჰენებით;
მიაართვეს მეფე კახტანგსა მოციქულთ გამომგვენებით.
და აქ ნასეთ, საქმე კეთილი ვით გაბორცდეს ენებით!

მეფემ რა წიგნი გაშინჯა, სცნა ცეზილად მიწერილობა;
ზრძახსა დიდებულთ მოყმეთა ერთბამად თავმოყრილობა;

ჩვენათ ქვეყნის იგავი, დროშისა თავდასრილობა.
და იესე მეფემ რა ნახა, ჯავრით სვდა წარბთ შეურილობა.

სალამს, ალამს, ცეცხლსა, წალამს, იეშქამდურს და ქვეყნის იგავს
სთარგმნიდიან ვეზირები, იტყოდენ, თუ ეს რას მიჰგავს?
მეფემ ბრძანა: რაც სილია, ეგ სუეველა ჩვენს ბაღში რგავს;
და ეველა კარგად შემიტყუია, კერას ვხედავ მაგაშიგ ავს.

ზოგთ მტრობითი ნარმა დაფარეს, ჭოთი ჩინეს ნუქარად,
ათარგმნეს ნათქმასევი თხოვნადვე, არ ნახუქარად;
სიმაღლით დროშის თავდასრა თავის დაქნევად, მუქარად,
და შუა წალმად თქვეს ქართველნი, გარს ცეცხლად კახნი მუშქარად.

მეფე ბძანებდა: “მაგაში არა არის რა ფელიდობა,
იეშქამდურ ქართლის მოძღვნა არს; სალამალში — მშვიდობა;
გარს გაღავანი ცეცხლისა — გარეშე მტერთა დიდობა;
და წალმნი ჩვენ კართ ორნივე, გვეამს ერთმანერთის მინდობა.”

“ამად გვისახავს ერთ გორად ორისაჲ ქვეყნის წალამსა,
მის ღვარი ველარ შესწვდების, ვერც დაშლის, ვერცა წალამს.
მშვიდობას თხოვლობს სიმაღლით, ამად თავს უსრის ალამსა,
და ქართლს ისევ ჩვენვე გვანებებს, კახეთით გვამღევს სალამსა.”

“თუ ორად დადგას, იქნების ორივე ზატარა გორები;
დაქროლებს ქარი, გარდაქცევს, ზღვას შერთავს ნიაღვრები,
ტიალო გენავთა მოსტამენ დათენი, ძაღლნი და ღორები,
და წარწყმენდილი არს, ვინც რა თქვას მძისთან მძის დასამორები.”

მანვე ბრძანა: “სჯობს ვაზჩიოთ, ჩვენ უბრალოთ არა ვბოდოთ,
მართალი ვსცნათ, რაც გვიჯობდეს, გულის ზღაპრით დმერთს
არ ვსცოდოთ.

მოუხასოთ წყლურთ წამალი, ზედ სალბუნი მას შემოვდოთ,
და რადგან იმას მოხვალა უთქვამს, ჩვენცა გვძარბებს მოუწოდოთ.

„...მომბრძნდეს, ჩვენ გაუმინჯოთ: ის მოიქცეს რასაც სასიო;
თუმატა გემოუკრობს, მდაბლად ბრძანებს, თუმატა გემოუკრობს,
უდავასით;
სილთა ტკბილთა და მწარეთა შეატეობის გემოს ნახვით,
და თუ გერა ესტამ სილს სიმკვასით, დავარბილებ, დავბუე ქვასით.“

იგ რატ რჩევა მეფემ ბრძანა, დამოწმენ მას ვეზირნი;
ერთმანერთის შესაყრელად დანამტკიცეს, შეკრეს ზირნი.
მაგრამ მასეჲ წინაღმდეგნი, ვით ერქვანთა სისა ძირნი,
და მათ კეთილთა მოგზაურთა გამოუხნდათ გზაჲდ მზირნი.

ივ. ჩხუბის ჩამოგდება ქართუელის

ბატონისა კასის ბატონთან.

კასტანგს კასტანტილეს წიგნი მოეწონა, რა გაშინჯა;
ბრძანა, კარგად გაუსაღწერავს, თუკი აღარ გარდაიჯა.
მან მას კაცი გაუგზავნა, — მოხმანდიო, დავატიჯა,
და ეს იესეს მეფის გულსა, ვით ღასკარი, სვდა, დაღრიჯა.

იესემ თქვა გულსა შინა: „ჩემი ძმა არს ჩემი მტერი!
პატიმრობით დამაბერა, გამითეთრა თმა და წვერი;
აგრე როგორ დავბრძვდები, შევიქნები გიჟი-სტერი,
და მე იგ ორნი შევათვისო, მე კი დავრჩე ვით ჩხერი.“

„ჩემსედ იგი რად ვაწინო, ჩემი დღენი მისგან ვსტირი!
სამს წელიწადს ბნელში დამსვა, არ მაჩვენა მზისა ზირი;
ერთი იყო, ისრე მიყო, მან იკვნა ჩემსედ ძვირი,
და ასლა ორად გამიკეთდეს, რაღად მინდა მე სხვა ჭირი?“

იქმო ბერი დოდოკელი, ვით მოწაფე მოძღვრად ენდობს;
უბრძანა, თუ ჩემო ბერო, ეს ჩემი ძმა ეშმაკად ენდობს,
აჩას კაცსა არ კადრულობს, ამპარტავენობს და გუჟადიდობს;
და მე ძმა ვიყავ, არ დამინდო, კას ბატონსა ვით დაინდობს!

კასეთშიაც დიდათ წყინობს იმის გაბატონებასა,
აქ თუ მოვა, ფიცხლავ მოკლავს, მოკვეჭს იმის ქონებასა.
რადგან მადლის მოღვაწე ხარ, სთმობ ამ სოფლის ცხოვრებასა,
და შენ ის სიკვდილს მოაჩნინე, ღმერთი მოგცემს ცხოვრებასა...

რადას ვაგრძელებ: გაგზავნა მან ეპიფანე ბერია,
მისწერა კასსა ბატონსა: “ჰევა თუ არ გარდაგერია,
რომ მოხვალ, როდის დაგინდობს, მოკლავს ეს შენი მტერი
და შენს სისხლსა ვინღა მოჰკითხავს, კაცი ხარ ერთი ღერია.

“თუ მაგას იტყვი, შენ რომ გყავს ძმა, შენი ნახევარია;
ეგ სიძე არის ამისი, ქალი ჭყავს, მით მოყვარია.
შენ ხვარცხელი შემწედ გხანს და მაგას ქრისტეს ჯვარია,
და ამისთვის ეკუც ამისი საწადლის მოძღვრარია.

“თუ ეგ უეენმა შეგიტოო, წაგართმევს ბატონობასა;
შენს ძმას ხომ აჩას მიგიცემს, მტერობს ქრისტიანობასა.
თავად თვით ბრძანებთ, დაგმდნარვართ, უფრო დავიწეებთ დნობასა,
და აწ რომ უეენი დაჰკარგო, ვინ გიზამს მისოდნობასა!

“მე დამეჯერე, ნუ მოხვალ, თორემ გაებში ბადესო;
ნუ მიეცემი ნუბითა შენის წაგდენის მწადესო:
მე შემიტყვია მართალი, რაც ამათ მოგიმზადესო,
და მკვასებს ხილსავით ქვასითა დაბეჟა დაიქადესო.”

მიმაკაღსა წინ დაუხვდა კოსტანტილეს იგი ბერი,
გარდაცა და თავუანისცა, გელში მისცა მინაწერი.
მან გამაღა, წაიკითხა, დაიქნია თავკისიერი,
და ფიცხლავ უკან გამობრუნდა, განამუღანა არაფერი.

ბერძნული
ნიშნითაჲს

მისთა ლაშქართა რა ნასეს უგანვე გამობრუნება,
უკვირდათ: “ნეტარ ბატონმა რაზედ იტყვას გუნება;
რად მიინდომა უწინვე, არ იყო მისი თუ ნება?
და ჯერ კი თქვა, მერმე უკუ-თქვა, რასთვის იკადრა მტუენება?”

სძრასვედენ კასსა ბატონსა: საქმე ვერ მოყავს გზიანად,
უკობდა ქართველთ ბატონსა შეუროდა თავაზიანად.
ძმა ძმისა საზიანოთა თუ არ მიიხნევს ზიანად,
და ორივე მტერთაგან დაიწვის სასლასაბძელ-კაღო ბზიანად.“

მიმავალი მიუთხრობდა ამხანაგი ამხანაგსა:
დღეის იქით ამ საქმიითა ნიშანს ვერა ვხედავ კარგსა;
ოწმს ეძიებს, მაგრამ ერთხად ვხედავ მისთვის დანაკარგსა,
და მის დროს ნასეს ქართველები, კელს ატანდენ უგან ბარგსა.

დაუფარცვეს კას ბატონსა ჯორაქლეში კიდეუდნი,
დასჭრეს ზანდუკ-მათრამები, ამოიღეს შიგ დებუდნი;
მიეშველნენ, კელარ მისწვდნენ უგან გამოკიდებუდნი,
და უამი შესვდათ უეამური, საღამო დაბინდებუდნი.

კას ბატონსა კასთ ავეკდრეს: “უღლით ტოლა გამოგეშო;
ვისიც გაქნდა შენ იმედი, მისგან დარჩი უნუგეშო;
ტასტის ნაცვლად დორს-უსანიც ქართველთ აგაცადეს ქვეშო,
და თუ ამ საქმეს ვერ გაზრდიდი, გიჯობდა რომ არც კი გეშო.“

მან უბრძანა: “რას ნიშნს მიგებთ დიდის კალის გარდა-
მედელსა?
ვინავარდე, საქმე ვხსნისივე, ვსტან და მოველ საკადელსა.
ასლა ეველას ავგასრულებ. მაგა თქვენსა საწადელსა,
და ვაქ თქვენსა, და მოგავრუნებთ რჩევას ჩემსა აწინდელსა!

“არ მინდოდა. გამარისხეთ, შემამყარეთ გულსა ჯავრნი;
მე მესას ვარ, თქვენ მომზადდით, შეიყარეთ ასლავ ჯავრნი.
მინდოდა თაღმირ ვითაც მემო მონსტრად მხნელად მხნელთ ვარ იმ

მომრტყენით საომარნი საჭურველნი ტანთ აბჯარნი,
და წავიდეთ და დაუძვრიოთ კარნი მაგრად დანაჯარნი.

“მე მინდოდა უოფილიყო ჩვენში სიუვარული ძმური,
ჩამომეგდო ჩივილი, სამართალი ბატონაშური.

არ ინებეთ, არ მოჰსაღეთ ერთმანერთში თქვენი შური,
და ცოდვა-პირადი თქვენს კისერთა, თუ რამ მოჰკდეს უწესური!”

იხ. კახის ბატონისაგან ბერების მოციქუ-
ლად გაგზავნა ქართველ ბატონთან და ქარ-
თლის თხოვნა.

შირვ. ლად ჟერ ეს მისწერა: “მე თქვენი ნახვა მსუროდა,
გიდევ წამოველ, მოგმართე, სასწრაფოდ მამეშუროდა;
მაგრამ მომესმა, სასძელთა მასმევდი, რაც არ მწეუროდა,
და კელარ გიხსელ, ამაზედ ნუ თუ შენ დამემდუროდა?”

“ღმერთმან იცის, ვაზირებდი საქმეს კარგად მონაგვარსა;
არ მიმინდეკ, სასე უცან მასეს შენგნით მონაგვარსა;
განგერიდე, რად მომსვიე გასაცრცველად მონა გარსა,
და არას გოხოვდი, თუ დამხსნოდი სიურმით ჩემით მონაგვარსა.

“ეგე ჩემი საქონელი გამოგზავნე, არ დამსუთო.
მოჩიულის ნახებნარსა სჯობს მომასწრაფა სარსარსუთო.
შენ ოთხ რიგად გუფი დამწვი, არამც მე გი განგვსუთო,
და მეჩმე დამგომო, დასაწავად წამისკო კამრას უთო.”

მათ მოეწერა ზახუსი ადგილად მოსაშორები:
ვინ დაგიცარცვთ, არ ვიცით, ლარკიდებულნი ჯორები;
ეგ ჩვენს კაცს არვის უქნია, სმენიათ მრუდი ჭორები,
და რაც თქვენში მგლებთან დაჭამოს, ჩვენ ვითარ გიზღოთ ღორები?

კას ბატონს ესმა რა მათგან გუფს ღახვრად დასამკურები.
გვლავ მოციქულად გაგზავნა ჩინით რჩეულნი ბერები,
მისწერა წიგნი მართალი და ფიცი დასაჯებები:
ღ “ჩვენ ერთმანეთსა ნუ ვაჯდეთ, თორემ წაგვკადენს მტერები.

“არგუფთა სიტყვას ნუ ისმენ, გაფთხილდი, ნუ მოსტყუვდები,
გასწევრ, დასტერ და დახივე მტრუნთ ტყუილის გუდები;
თუ არ ღვითით, გერას დააკლეს მკაღიას ტარბის გუნდები,
და თუძცა ღომი ხარ, კეძანთა ვერ სძლევე, გრძელი აქვთ კუდები.

“გიჩევე ნუ აქცევ ზღუდებსა, შენს ზურგის მისაყუდებსა,
ერიდე, ნუ შლი, ნუ ფუტკნი ხასით არწივთა ბუდებსა;
იყავ, ვით ტრედი, უმანკო, უფთხილდი შენსა კუნდებსა,
და თორემ კლანჭს გიგვრენ არწიენი, ჭირსასუფს გაგიცუდებსა!

“თუ ჭგონებ, კაცი თვით იყოს მდიდარი, განაგეთა,
ანუ ღარიბი წამკლარი, ვის ჩოკა ტანთ გასცვეთა;
ერთის ათასად გამკდელი, ბევრის მიმცემი ღმერთა,
და ვისაც წაართმევს, ექნების ათასით აღარც ერთა.

“კაცს მართებს დაბლაც დასედვა, რაგინდ მაღლამდის აროსა;
სიამზარტაენით სარისსა ძირი არ განეძმაროსა,
ბატონის უმატიური ყმას არ შერჩების არ როსა,
და არც ღმერთი ბატონს შერჩენს ყმაზე საუდიაროსა.

“ბატონს აწიენ. გაგიწერა, — აბრალე შენსა წყენასა,
აწ ღმერთიც გიწიენს, იცოდვე; არა იქ თუ მოთმენასა,
დამორჩილება უფალთა უთქვამს დაჯათის ენასა,
და შენ თუ შენს უფალს არ უხმენ, ნურც შენს მონას ეჭვ სძენასა.

“ვეენს უმტრუნე, გაგიწერა, — აქ ზისარ შემამწერაღია;
ქართლი წაგართვა, მე მომცა. ჩემი სომ არა ბრალა,
თუ არ უხმინე, გიქნები შენებრ ურჩეების მთვრალა,
და სულ მომყრალდების ქვეყანა, თავად მტერთაგან მყრალა!

ქართული

“მე თქვენს ქართლსა არ გთხოვდი, თუ ეს არ მქონდეს რაიმე:
თუ არ უსმინე, ევენი მე გამიწერების დიდადო;
შენ სომ, ეგ არის, გიწერება, არც ჩემსედ იუფს მშვიდადო,
და რაერთსაც ჩვენ მას მიუწყავთ, ის ჩვენ მოგვიწყავს შვიდადო.”

“ველმწიფე ღალატს მოსძებნის, ღმერთი არ დასთმობს გმობასა.
თუ გინდა, წიგნში გაჩვენებ, რაც მითქვამს, მის მოწმობასა:
იუდა ქრისტეს მოწმობა, ჩემობა კაის ემობასა,
და სისარბით ცეცხლში ჩავარდა, მისვდა სატანას ძმობასა.”

“იუდას ქრისტე გაუიდა, კერცხლი აიღო ფასადო,
ველავ შეინანა, დაფანტა, დანაშაული თავს ადო:
“აწ სისხლი მიგეც მართალი, ახლა წავიდე, თქვა, ხადო?”
და წავიდა თავი დაირჩო, ეს მოუვიდა ნასადო.”

“იტყვიან, სარწმუნოებით ზეტრეს იუდა სჯობდაო,
თუ თავი მას არ დაეჩხო, სხვას ღმერთი შეუნდობდაო,
ამად რომ, “სისხლი მართალი მივეცო”, მაღლა გმობდაო.
ღ ზეტრეს ჭკითხევენ ქრისტესა, — “ვერც ვიცნობ”, ფიცით გმობდაო.”

“აწ თქვენის სჯულის ამბავი თქვენ უძვობესად იცითა.
მხმენია, ქრისტე შესულა ერუსალეში კვიცითა;
მუნ ზეტრეს უარსუევია, — ვერ ვიცნობ, უთქვამს ფიცითა,
და მერმე კი შეუნანია, აწ მკვიდრობს კლდე სიმტკიცითა.”

“ვინც შეინანებს, შეუნდობს უფალი თავის ცოდვასა:
წადი და მსხვე ეკედო, დაეხენ ცუდსა ბოროტასა!
ნებით სჯობს გაცლა მძლავრობას ქვაკრებით გამოღოდვასა,
და ვერა გთხვე, თუ ტანტს არ დასცლით, მივსვდებით ჭრს და კოდვასა.”

“მე მოგახსენებ მართალსა, ტყუილად არა კნჩმასაო;
გული მტკივა და შეგკადრებ, ამასე ნუ დამძრასაო:
გაქვს ნართი ავად დასთული, მრუდის ტარებით მძასაო,
და თუ ისევ შენ არ დასცრავ, სარგებელს ვერას ნასაო.”

“იტყვიან ერთსა ანდაზას: ნემსმასათს ნუ სცემ შვილებსა,
შეგერჭმის, კელთა დანასეკ, წაგიკდენს მკლავთა ჭიღებებს!

ნუ ეშუღლები ეყენსა, თორემ მოგიშლის ჯიღებსა,
და რუსეთისაგენ გაგზავნის, იძოკლებ გრძელთა ბიღებსა!

“მირჩევია ჭეშმარიტი: შენი საქმე დანაშურე,
თავსა ცოდვით შებღალუღსა წმინდა წყალი შენასხურე!

ვის უარაჲყუე სამსახური, წადი მასვე ემსახურე,
და კინც მოგადა თარჯთომარე, იმისგანვე დაიხურე!

“ნუ მრუდ-მრისცხლობ, სწორედ გაქნადეს შენ ეგ შენი ანგარიში,
ავს ნუ იქ და ავისაგან, თქმულა: ნუღა-რა გაქვს შიში;

თავს თავიდგან გაუფთხილდი, არსად უეუაგდო ჭირში,
და თორემ ბოლოს არას გარგებს სიმწუხარით გენესა-კიში.

იწ კანის ბატონის მოციქულების დაჲყე- რა ქართველის ბატონისაგან.

მიუსარდათ დაჲკენებს საქართლად გაჩაფრულებსა:

“გვაწირვინებენ ქართველნი, ვიშოვნით მრავალს ფრულებსა;
საქონლით სავსეს მოკასსამთ ჯორაჲქლემთ დაუათრულებსა!.,
და ეს არ ეგონათ, საკანში ჩაყრიდენ კელ შეკრულებსა!

ერთმან ისუმიკა, ვიბანებ თიფლის ახანოს ნურითა;
მეორემ, თიკსით გაჲძლები ზურგიელ-გელაქნურითა;
მესამემ, მივიბრუეება ღვინითა ატენურითა,
და მეოთხემ, კიდეც დაგვთოკვენ საზღვითა მანმანურითა!

ვით მდინარე ღვარამურთული ზვირთს ისვრიდეს, სწვერდეს
მას ქვეითმან ვერ შებუდოს, გადოს რამე მასე კიდად,
გატუდეს კიდი, ზედ მაგალნი გაკდეს სავსთა მოსაჭიდად,
და ეგრეთ ბერებს მოუვიდათ, რაც მოგითხარ მაგალითად.

მეფე დასვდათ ჯავრიანად შესაზარი შესხედლად.
მისგან ბერებს გაუძნელდათ შირად სიტყვა შესაბედლად;
გამოიღეს წიგნი, წინა მიამძღვარეს საფარ-კედლად,
და მიაწოდეს ღ ზოზღნად რასმე სიტყვას მოყვანენ ერთობ დედლად.

მეფე წიგნის კითხვას მოჰყვა, ბერებს აღარ უგდო ყური,
წაიკითხა, რაღაც ნასა სიტყვა ყიფურ-აძაყური;
შირსა ოფელი მოედინა, თავს დაადგა სიცნის ბუჩი,
და თივა ცაცხლს სვდა, ქარმან ჰქროლა, აღმან შექნა აწ გურგური!

გაქდა ვითა ნაკვერცხალი, მეტის წყენით ექცა ფერი.
ბერებს უთხრა: “რად მოგქონდათ თქვენ ასეთი დანაწერი;
რასთვის იმას არ უჩივიეთ, ზედ თუ გესხათ უფუძაწვერი,
და თუ არა და წყალს არ სცვივდით, თუძვა გაღონებდათ მწერი!

“რად არა სართ მონასტერში, არ ილოცავთ, ღმერთს არ ესავთ?
გამოსულსართ და დასდისართ, ენაობთ და ჩხუბსა სთესავთ;
ჩვენთა კრძალთა გამასულთა მაგით უფრო თქვენ აღლესავთ,
და ღმერთი როგორ დაიდუმებს, არა გკითხავთ მაგდენს თქვენს ავთ!”

გაწერა, ბძანა: ჰსედავთ ბუში სიტყვებს მკადრებს როგორ მქისებს;
არ ვიცი, თუ რით მაძინებს, რა საზინა უძებს ქისებს!
მე ვით ორბსა მდეკს კირკიტა, დამტრიალებს, დამვისკისებს,
ღ ჩემგან იგი რას წაიღებს, მე მოვიტან თუ არ მისებს!

უბრძანა თავის მოყმეთა: მე ცაცხლსა ეს მიკიდებსა,
თვით გიჟი ჰეუვას მასწავლის, უსჯულო მე სჯულს მიდებსა;

უფრო ცალკეოდ ჭიანსა, რა სიტყვებს ისჯის დიდებსა,
და აწ გელი ჰკიდეთ ციქვებსა, მაგ მატუარა ფლიდებსა;

დაიჭირეთ და წასხნით, ჩაყარეთ ღრმისა ხარხა
თავს დაუენეთ დარაჯა, აჩავინ გამოთხარხა.

მომზადდეს ჩემნი სხასპეტნი, ლაშქარი შეიყაროსა,

და წავიდეს, მოხზოს კახეთი, მტრის ჯავრი ამძყაროსა!

აწ გაუძღვინდით რჩევანი, რაც ქართველთ ივეზირესო;

მოსენდა კასსა ბატონსა, ბერები დაიჭირესო.

მათ თქვენი მიწერილობა დიად შორს დაიჭირესო,

და ემზადებინ სალაშქროდ, ნაღარა დანაუვირესო.

კასს ბატონსა წინა დღითვე მზასა უვანდა თვისი ჯარი;

იგ რა ესმა, წამოვიდა, დაიჭირა ავლადარი.

ნარეულა მიმბაშს ეპერა, შაის-ტასტი, ცისისკარი,

და რა მივიდა, ფიცსლავ მოხდა, გაიკეთა მუნ საფარი.

შეძებნენ, დაამარცხეს, მან მიმართა მურხას-ჭარხს;

უთხრა, ქართველთ გამაწილეს, არც მე შაკვამ იმათ ჯავრსა;

შეიბირა ჭარელები, სასუიდელი მისცა ჯარსა,

და წაუძღვა და კელ-მეორედ მიაყენა ჯარი კარსა.

ქართლს, კახეთსა გარდევდა მაშინ ღუთისა საფარველნი,

ოდეს გარსა შემოადგნენ თფილისს კასნი და ჭარელნი!

გაუთენდა სომეხებსა დღე შაბათი საზარელნი,

და ზოგი მოკლეს, ზოგი დასჭრეს, ზოგს წაკვარეს საუვარელნი!

საღსინოს დღეს მოქალაქე დიად ავად შეაქცივეს,

წამოუსენეს საქმელნი, სასლ-დუქნები დააქცივეს,

დანამარცხეს ქართველთ ჯარი, კასტანგ-მეფე გააქცივეს,

და თუთრსა მტკვარსა წითლად ღებდა, რაც მათ სისხლი დააქცივეს!

ით. ოსმალთსაგან ქართლის დაჭერა და ქართლის ბატონის რუსეთს წაბმანება.

კასთ ნაჩინსლთ წინწაღთ დაერთო ქართველთა ქარი აღსედა;
რა იგი ორნი შეშულდნენ, ვით ქორნი გარდალსედა,
გამოეღვიპა აწივსა ჩხუბსა და მათს ყრიალსედა,
და გარიელს გლანტი მან უკრა, სსდენ ორნივ ცარიელსედა.

სჯობდა იდუმალ ერუკათ ქორთ თვისი სანუგარი,
წილად ერას მკარი ეწივნა, მეორეს საწიწკარი;
სრულ არ მიეცათ მტრანათვის თავიანთ საეკნაკრას,
და თუ ამას ავად გამაობდე, ჰადური ამომკარია.

ვასტანგს მიმწარას უმწარე ეტეზილა ვითა შაქარი,
მალ გაერთომილმან საზღაპროდ მძინარე შექაპ სვანთქარი,
აღსაშენებლად სარგანთა გაგზავნა ორი საჩქარი,
და წინ მიუძღვარა სურათა იესე, ძმადე ბაქარი.

მოტუეუდენ სურათ მოძღვარნი, იკმარეს აზნი სურთნი,
ძველთაგან მკვიდრად ნაშენნი, საქართლოსაკასურთნი;
მოშაღეს, ველარ იშენეს სარგანი საეკესურთნი,
და ემა და მამუღნი მტრებს მისცეს, თვით დარჩნენ უმხასურთნი.

მეტად უსომოდ გაჯავრდენ, ვერ გასძლეს გულის ჯავრნი;
აჩქარდენ, გელარ გამინჯეს მათ საქმე საშინჯარნი,
მტერთ ნუბით გარნი განუღეს მაგროვნად დანჯარნი,
და კასთ ისიეს ღეგნი საშეკლად, ქართველთ — ოსმალთს ჯარნი!

ოდეს სცნა კასმა ბატონმა ღაშქარი საჩასკარისა,
საქართველთა მოადგა, ვით გოლსა ბრბო ფუტკარისა;
წინაღმდეგობა არ ეძღო ქმნა მათას სანუგარისა,
და წინ მიეგება, მიაერთა გლიტენი ცისის კარისა.

რამაღორ თფილისს შევიდა, კარები დახვდათ ღია რა,
იესუმეფე მათ შერჩა, მათს მომღვარს მან აღიარა.
კასტანგ რუხეთსა წაბმანდა, რაჭასეფ გარდაიარა,
ღ სხვას იმის ამბავს კჳლავ გეტყვი, ჟერ არა გამიგია რა.

კასმა ბატონმა მიმართა ფშავ-გეგნურეთის კიდესა,
კასთა ცოლ-შვილით თვალივსა ძლივ ფეკი შოიგიდესა:
რაც ხანი იყენენ, სარჩოსა კერც სთესდეს, კერცა მკიდესა,
ღ რაც აქნდათ თვისი საუნჯე, სულ შურ-ღვინოზე ყიდესა.

შეწუსდენ კასნი-ქართველნი, მიადგათ რა ეს ჭირები.
შეითქნენ, შექნეს ფიცებით, ერთმანერთს მისცეს შირები,
არჩივეს, გორის ციხესა გამოუთხარათ ძირები,
ღ კასმა ბატონმა მომართა დაბ-დაბნი და საყვირები.

იესეს მეფეს მოსხენდა, გორს ადგას ქართველთ ჯარები,
მან შეიყარა რამაღორ, იქმნა თფილისით მარები.
მოსვდენ ერთმანერთს, დაიქცა რაც მამინ სისხლის ღვარები,
და აღაბრუნებდა ბევრს წისქვილს, თუმიცა სდებოდა ღვარები!

კაიძე, ამის სათქმელად შირი გამიგდა მწკალტვეთ,
არ იმართოდა ღამქარი სედა გელასე დატვეთ;
მათ ჩვენმან ჟარმან აჯობა შირველ მისვლასე შატვეთ,
და მაგრამ ბოლოს კი დამარცხდა შინათვე საღალატვეთ.

კაი იმდღეს! რამაღორნი ბევრს უბრალეს სისხლსა ღვრიდენ,
საცა შესვდისთ მუშაკაცი, გლასა, მწირსა თავსა სჭრიდენ;
გოღორს თავი აეღიაო, ცხრის ურმისა წარში ჭყრიდენ,
ღ ტანთ მარსველი არა ჭყვანდა, მეღალტურა გამოსვრიდენ!

კ. დავით გურამის-შვილის ლექთაგან დატუეეება.

გაი იმ დღისა დაძწრებს! აწ სათქმელათაც ძნელია.
გაცთაგან თვისი აუგი საზარლად საუბნელია!
ცოდვამ მოგვიცვა ნათელსა, გარს მოყვია ბნელია,
და გელში ნაჭკრი კეთილი შეგვექნა საძებნელია.

ქართველთ მადლს ცოდვამ დახდია, რა აღმოჩენელმან აწონა;
წუნებულ იქმნენ ღვაწლითა, თავი გელარვინ აწონა;
მის-გამო მტკრთა მათ ზედა დანაცემინა აწონა,
და აღარ სცა მტკერი მარილი, არც ლუკმა ზური აწონა.

წადმა მბრუნავმა დროჲსამა უგულმა შექნა ტრიალი,
ფრთა მოჭკრა ქართლსა, გასეთსა შეაქნევინა სტრიალი;
მამლები ტურამ დაჭამა, დედლები დარჩა ტიალი,
და მიდგა ყვავი და ყოჩანი, დაწყებინა წკრტიალი.

მოიხრა სშირი ქვეყანა, გაკდა კერანად, ტრამლად!
სულ წარიტაცეს, თუ ვინმე შამბში მოურჩა წამლად;
დადედელებულნი შიშთაგან აღარ ვარგოდენ მამლად,
და აღარვინ დარჩა ფარსავი ზატრანად ქვეყნის მამლად.

განს ბატონს კოსტანტილესა ხაქმე მოუკდა ყალბათი,
ტანთ სვათქრის ქურქი ჩაიცვა, დასთმო ვეენის სალბათი;
მტკრს დამოჩნილდა ნებიითა, ველარა ქნა რა ძალბათი,
და მიენდო, თავის თავზედა აქმარებინა ჯალბათი.

რაც მოგახსენე, მოგვგვარა ჩვენ ერთმანერთის ბრძოლამა!
ქართლი ოსმალად დანიჰურა, გასეთი ლექთა მოლამა;
მით ჩვენმან სისხლმან ნალვარმან გვენები სულ ამოლამა,
და სუნით მოიცვა მთაჲსარი ჩვენის მკვდრის მძოროთა ყროლამა!

საქართველო

მე ვიყავი ერთი თავადი, მოსახლე გორის-უბანსა; ჯვარობას ჩვენი ქალაქმდენნი იცემდნენ არ ვეს ჯვარობას; მუნიტ გამტყუარცნა საწუთრომ, გარდამცდილვა უეზანსა; ღ კაი რა კარგა მოვსთქვედდი, მეტყუარცნ თუ ვინმე ბანსა.

მო უური მიგდე, მოგითხრობ ტუვედ ჩემსა წამოყვანსა. ქვეყნის წაკდენის მიხეზით გსცხოვრებდი სხვის ქვეყანასა, სადაც უემობენ სასელად, ქსნის გვეზე, ლამის-ყანასა, ღ მუნ მოყვრის მუშას თავს ვადექ, მკას უზირებდით უანასა.

დილაზე ავდექ, წინა-წინ წაკელ გაციოთა ორითა, ვსთქვი, მუშას სადილს უმზადებთ ძროხით, ცხვრითა ღ ღორითა; არ შეურილ-იყო ჯერ მუშა, ივენენ მოსახლეულ შორითა, ღ ჩვენ თურმე გვანსეს, მოგვმართეს ლეკთა ირტოზის გორითა.

მუნ ასლას წყარო დიოდა, მასთან ტუე იყო სძირადო, იქ მოგვეზარენ, დაგვისდნენ თხუთმეტი გაცი მზირადო; აგისსენ თოფი და კმელი, მივეუდე მუხის ძირადო, ღ იმ წელზე ზირის საბანად მე მიველ თავის ჭირადო.

შევიპყრეს, წამომიყვანეს, გელ-თეგს მომიდევს გენია, გარდმომატარეს ასი მთა, მინდორი ცხრა იმდენია; მუდამად თვალთა ნაკადი მდუღარე ცრემლი მდენია, და მაჭამეს ღუმს და კალი, მასვრიტეს სინკლის წკენია.

მე ღუმის ჭამას არ ვჩივი, ნეტავი მამდრივ მქონდა; არ ვინაღვლიდი, ცხიბითა რომ ტუჩი გარდამქონდა; მე ეს მიმიძიდა, მკარ შეკვრით მოყვანდი ოსოქლოდა, ღ კაი რად დარჩი ცოცხალი, შენ თავო, ჩასაქლოდა!

მიმიყვანეს არა ღირსთა, ღირსეულად მიმსახურეს, არც მასვეს და არც მაჭამეს, არც ჩამაცვეს, არც დამხურეს, უსასყიდლოდ მიღებულნი გასასყიდლად დამაშურეს, ღ გავეზარე, დამიჭირეს: რათ წასველო, დამაღურეს.

მარტო ვიყავ, აჩვინ ძეგანდა მე ღუთის მეტი სხვა სატრონი;
აჩცა მაქენდა საიმედოდ სატურველი სამკედრონი;
ღმერთს მივენდე, მან ისმინა იგი ჩემი სავედრონი,
ღ კელ-მორედ გავიწარე, რაკი ვწმკვე უამიდრონი.

კა. ოდეს დატვეებულმან ურჯულოს ქვეყა-
ნას საეუარლის სასე და სურათი ვეღარა
ნახა, იმისი მოთქმა დავითისაგან.

სასით სიტყვა-შენიერო, სსიო მზეთა, მზის სასეო!
ვიკებე და შენი მზგავსი მე აქ ვერსადა ვნასეო;
გვაჯები, ნუ გამწირავ; მოვწკდე, შენ კერძ დამმარსეო,
ღ ჯოჯოხეთში ნუ ჩამაგდებ, მიწაღობე სამოთხეო!

ვაძე ჩემო საესავო, ტბილო ცხოვრებისა წყარო,
გავეყარე შენს სასესა, ვა თუ ვეღარ შავყარო!
აწ შენვე გთხოვ, შენ შემყარო, ვინც გარდასთენ დასამყარო,
და მასაც გვედრებ, ვინც გამყარა, მისი ჯავრიც ამამყარო!

სავეარელო, სასით თქმულო უსასყიდლო მარგალიტო!
ვის გადარო, ჩემთვის მეკდარო, მზეკ, მზეთა მზის მაგალიტო!
გვედრები შემობრალო, თავს მომტკიან მანგალიტო,
ღ ოდეს სუფი ამომგლიჯონ, შენვე მისწი მანგანითო!

მტანჯვენ, სთმეო; აწ ვით დაგთმო, ვით უმანკოვ ტრედო-
გვრიტო?

შენ მარბათი ვით დაგვარო ღ მიმწარის წვენი ვხვრიტო;
ბნელსა ვზივარ, გვაჯები სასინათლო ამივერიტო,
და ამოვხვრე და გამოვიქცე, მოვიდე და შენა გტვრიტო.

შენ იხე, მწეპსო ჩვენო, ჩვენთვის სისხლის დამსხივ
ვით ცხოვარი ვარ წმენდილი, ნუ დამკარგავ, მომხსნე;
ჩემზედ მსეტია უსილავთა ნუ მოუშვებ, შერისხე,
ღ მარცხნივ თიკანთ განმარიდუ, მარჯვნივ კრავთან შემაცხე!

სამკურნალოს ცვარცხებულა, სნეულთ წელურების შემსვეო!
სნეულება განმაკურნე, მო სალბუნი მომაცხეო;
გამაგონე კმა საუვირთა, ამოიღე კმა მკასეო,
და ვით ღაზარეს დამარსულსა, აღდექ, თავსა დამძახეო!

ჩვენ ცხოვართა მწეპსის კვერთხა, ძელო ცხოვრებისა ხეო,
შენზედ ბმულთა შეიმუხვრის ჩემი წარწემენდის მახეო;
შენს ჩირდილთ ქვეშ დავკდომილვარ, ჩემო სამოთისის დამჩხეო,
ღ განამორე მავნეთაგან, ავსა ნუგას შემამთხეო!

კბ. ოდეს დავითს ტყვეობასა შინა სციოდა
და მზე ღრუბლის-გამო თვალთ არა ჩნდა,
იმაზე თქმული.

მხურის ქება და დიდება ნათლისა წარუადისა,
მხეთა მზის ვასში თავს მამეს, მმართებს გარდაცა ვალისა,
ჭირს საცნაურის მზისადა სწორედ გამართვა თვალისა,
და აბამთუ უცნაურისა, ცნობა გზასა და კვალისა.

სჯობს კეტიფაილა მხეთა მზეს, მზისათვის თავა ვასელო,
ნათლისა გავსდე მიჯნური, რადგან თვალებსა ვასელო,
მის უკეთესი ძოგვარე სად გზოვო, სადა ვასელო?
ღ მზე მიწეენს, თუ მზის სასაცვლოდ თინათისს კელი ვასელო.

ვაი თუ ქვეყნის გამსტრობად ვითა მე დანი სადაა, მესხეთს
მესხ ღრუბლის გამო ვერ ვხედავ, აწ ბურჱან დანისა დააბი,
გულს მიკადს სევდის ღასკარი აღმასის დანის სადაა,
ღ დედამაჰ, მძინი დაკვარგე, არ ვიცი დანი სად არა.

შურგთ მძიმე ტვირთი მკიდია ცოდვისა, არ მსუბუქია;
გზა შეტომილი ვრინინებ, მასწრობს ქარი და ბუქია;
მასხია ცივი ნაბადი, არა მაქვს თბილი ქურქია,
ღ სჯობს ვეტრფიალა მზეთა მესხ, მომდინროს მზისა შუქია.

მზეკ, მზისა მამოვებელა, მე შენსა გერას გზარობა,
მიუწომელა ნათელა, სად ზირად მთვარობ, სად მზობა,
შენის ვერ სილვის სევდიოთა სულსა რასთვისა მამრობა?
ღ მზეკ, მომეშველე, განმათბე, სიცივით ნუ დამაძრობა.

ცად მომიგონელი ნათლისა, რათ მეღანდები ბნელადა!
ჩემ თვალთა ჩინის მშოგნელი შექმნისარ სამეხნელადა;
ცეცხლ განმლეკელად მცხინვარებ, ცვარსა აზგურებ ნელადა,
ღ ცვარით გამეურნე, ვერ ჩავსე ბითუმდას საბანელადა.

მზეთა მზეკ, მზემან მომნასობ, მითხრას მშვიდობა, სალაში,
თავს საფარველად მომმადლოს თავის აღდგომის ალაში;
რამ მოკვედე, ჩამდვან საფლავად, მაყარონ მე მიწალაში.
ღ მიგრელოს, ცეცხლით არ დამწოს ვით ჩალა სმელი, წალაში.

განთიადისა ვარსკვლავო, მის მზეთა მზისა მთიებო,
ვიკარგვი ბნელის ღამითა, დღევ რად არ მომიძიებო!
განმიადვილე გზა და სელა, მეტად ნუ განმიძნელებო,
ღ თინათინითაც განმათბე, ყინვით ნუ განმიცივებო!

ვაიმე! მე ვინ მაღირსებს მის მზის ყუდროში დასმასა,
მის ნათლით შებებს, სისარულს, არ თუ ჭამასა და სმასა,
მე ყინვით დამძალს გულზედა სათბუნლად კელის დასმასა?
ღ რომელიც ქალი მაღირსებს, მძის ვანაცვალე, დას მასა.

მზეო, ყოველთა მნათობთა შერ სჯობსარ მანათობელად, თუძა ვერ გხედამ თვალთა, სარ მნელი დასათმობელად; მე უინვისგან დამძალი გენუგვი დასათმობელად, და გემუდარები, ნუ გამსდი ტუცხლხედა დასათმობელად.

იხმინე, ლექსთა მეთხველო, სიტყვა აგისხნა წინადა: მეს ღმერთს კატებით მზედ ვსახავ, სახით მზეს თინათინადა; ღმერთთა ღმერთობით, მზეთა მზედ მამს ვსახ თქმად სახმინადა, და მე მზეს ვეძებ, თინათინ ყოველ-დღივ შუქს თვალის ჩენადა.

სახით იგავად სათქმელად მამა მზეთა მზედ ითქვას, მე ღვთისა მსოფლოდობილი მზე სიძაღთისა იქვას; მისთვის საწუთრის მნათობმან მზემ თინათინი ირქვას, და ეს წიგნი წმინდად სახმარი არავინ გამიჩინქვას!

საწუთრის მზის ტრფიალობა მისთან არ განისხენება, მისა მოგითხარ მზეობა, შერ მზისა ნუ გეჩემება; ვით საწუთრისი მზეს თანა მიხსნ თინათინის შვენება, და ეგრეთვე მქონს საწუთრო მზე მიხსნ და მისი თენება.

რავინდ მე ასრე გაგვიდე, თავი კასლო ტინხედა, მხეცნი, ფრინველნი ვახერა ჩემსა სორცსა და ტვინხედა, იგ მარგალიტი თაღლითზე, რქო გაგვწალო სინხედა, და ვერხე არც მაშინ გაგვწალო იგი მზე თინათინხედა.

საწუთრის მზის თინათინი მოგითხარ რავა ივერია: სატვის მზის შუქით ციფსა უწოდენ ქართველთ ერია, ვერას კორციელს სულ-დგმულს ბჭალში ვერ დაუჭერია, და მე თინათინით მინათობს სახლთ კედელ-უერე, ტერია.

გვ. მზეთა მზის ვედრება დაგითისჯნა
მზის თხოვნა დასათბობლად ტირილითა
თუ სიმღერის კმითა.

(ამის კმას ეწოდება რუსულად: მასონ)

მზეკე! სიშოკითა შენითა
ვსტირ გულზე კვნისით, ქმენითა;
ყინვა მელავს და მარხობს ბუქი:
განმათბე, მომფინე შუქი! *)

მზეთა მზეო, ამაღ ვსტირი,
სადღაც დაგიფარავს ზირი.
საქებრად სარ სხალუქი,
განმათბე, მომფინე შუქი!

მზეკე, ნუ გამკდი კარგს დარს ავ-დრად,
ნუ ჩამაგდებ ყინვით ღადრად;
დამფუეუქავს ღადართა თუთქი,
განმათბე, მომფინე შუქი!

მზეკე, შენ სარ კარგი ნარუქი!
ბრძენთაგანა სარ არ უქი,
ზეკარდმო ნიჭი ნარუქი;
განმათბე, მომფინე შუქი!

მზეკე, მასარე შენსა მოხელთ,
ახლით მმოხე შესამოსლით;
არ მათბობს მე ძველი ქუჩქი,
განმათბე, მომფინე შუქი!

*) ბოლოს სტრიქონი თვითრეული ტაქტისა ორ-ჯერ უნდა ითქვას.

მზევ, მომსედე ზირის ბრწინვით,
ნუ დამაძრობ ცივის უინვით,
სსივთ სითობს გაქებს ბარუქი,
განმათბე, მომფინე შუქი!

მზევ, საცნობლად შენსა მჭკრეტსა
თაბრუს ასსამ შაქ რეტსა,
გიძართავს ვერ მაროლა თვალსა,
ვერ სცნობს შენს გზასა და კვალსა!

რზომც ენა მუსიკობდეს,
ბრძნად გაქებდეს და გამკობდეს,
გარდიგდის ვერ ასად ვალსა,
ვერ სცნობს შენს გზასა და კვალსა!

მზედა გზასავს მზის დამსასველს,
მით შეგიძვობს სასით სასელს;
ფერე შენი საცა დავალსა,
ვერ სცნობს შენს გზასა და კვალსა!

ვას უყვარსაჲ, მიაჩნისაჲ,
თუმც არ იცის, სადაც ზისაჲ;
შენთვის სწავს კორცსა და ქვალსა,
ის სცნობს შენს გზასა და კვალსა!

ზე ანათობ ცასამყაროს,
ქვე სმელეთსა, ზღვასა, წყაროს;
გიღრუბლავს ჩემ თვალთა ბნელად,
შემქნისაჲ ჭკვიით სამეზნელად!

მე ეს საქმე დიდად მიკვირს,
შენ მე მწყალობ, სად წვით მიჭირს;
ქარსა გრიდს მიქროლვებ ნელად,
შემქნისაჲ ჭკვიით სამეზნელად!

შენ შეშქმენ და შენ დამხადე,
თვალითა დამაფარე ბადე,
საჭკრეტლად შეშქმენ ძნელად,
შემქნისხარ ჭკვით საძებნელად!

თუმცა ვსედავ და ვალ ბეცად,
ჭკუვით ვსაზრავ შეუენით ზეცად,
მეგუფვი შენ ხემად მესნელად,
შემქნისხარ ჭკვით საძებნელად!

გუაჯები, მზეო, ღირს მუო,
ეს წყალობა შენ მე მიუო,
მისილე მე ბრძანა თვალი,
მაცნობე სვლად გზა და კვადი!

კდ. მზეთა მზის შესხმა და ჭეშმარიტის
გზის თხოვა დაუითისაგან.

დიდება შენდა, დიდება, სახით მზეთა მზეო,
მიუწდომელა ნათელა, გრძელა ძველა დღეო,
უფალა უფლებათაო, მეფეთ მეუფეო!
უბერებელა, უკვდაო, მეოფეო, შეურეუეო—
შენ გაქმე და გუაჯები დაკარგული ტყეო,
მომიკუნეო მონა შენი, ნუ დამივიწყეო!
და ვით მე გთხოვ, ჭეშმარიტი შენ გზა მაუწყეო!

ქართული
ლიტერატურა

კე. სვინიდიის შილება დავითისა,
ოდეს დატყვევებულმან გამოპარვა გაივ-
ლო გულში.

გულმან მითხრა: ადო! რაღათ მაიცადო?
თუ არა იქ, ვით იქნას, რაც რომ დაიქადო?
ჯერ რაც უფალთ უფანი გედავს, გარდიკადო;
სთხოვე ძალა, მან მოგცეს, ვინგანც დაიბადო;
გულავ წადი და განსეთქე მტერთ მასე და ბადო;
მას კაცს, ღმრთისა საყვარელს, მიჰყევ, თავი ახდო,
ღ კინაც დავით ხადოდეს უფლად შენ მას ხადო!

ადო, ადო! გულთ მოიწადო;
შორს ახლახან საყვარელს, ახლოს განემზადო:
ხახე მისი, სურათი თვალწინ მოიღანდო,
მის წინ ასე სტაროდო, იქ მას შეებრადდო!
თუ გწადს, შენსა საყვარელს გულთ შეუყვარდო,
შენთვის ღახვრით დაჭრილსა სისხლსა ცრემლით ბანდო;
ღ კე რაც დავით გასწავლა, ზედ წამალი ადო!

განადო, დადო, ნუ სულ ავსა გაზდო;
დამორჩილდი უფალსა, სადო, უღალადო:
სული, გული მუსკრილი ღვთის წინაშე დადო;
საყვარელი გიყვარდეს, სხვას ნურავის დაზდო;
მის გაურასა ნუ იტყვი, რა-გინდ თავს აწამდო,
თორემ დიად გიმულებს, შენ რომ სხვასა ევანდო,
და დავითისა მცნებაზე დადექ, არ გადაცდო!

აწხადო ბადო, თვალთა მიეც ანდო,
ხდან ამ ღვეთა იგავი, თარგმნე თუ გიყვარდო!

ქრთილის ჰურის ქერქშია შიგ თათუგი ჩავდეთ,
ქერქი გაფრცვენ, განაგდეთ, შიგნით გუფს-სი სჭამდეთ.

მე ეს კიდი სავლელად დიად სწორედ გავდეთ,

შენ თუ მრუდად გაივლი, მე რა წყალში ვარდეთ,

და დავით სწორეთ მოგითხრობს, თუ შენ შეიგვანდეთ!

შენ თუ მრუდათ გაივლი, მე რა წყალში ვარდეთ,

და დავით სწორედ მოგითხრობს, თუ შენ შეიგვანდეთ!

და დავით სწორეთ მოგითხრობს, თუ შენ შეიგვანდეთ!

კვ. სწავლა თავის გაფთხილებისა და შორს წასვლაზე მზად ყოფნისა.

სავარგონია მგონია ეს სიტყვა გასაგონია,
ბაღ-წაღვრისა მოქმედთა ვარდი დათესონ რგონია.

თუ სნეულებას უფთხოდეთ, ჭამეს-სი შესარგონია;

თავს გაუფთხილდი, არ უყო საქმენი ურიგონია;

დადივე საბრძნო წამალი, დაღვარე საშმაგონია;

ღვთად ნუ გწამს გამოხერხილი დასაა, ბილ და გონია;

ის გწამდეს, კინტ რომ დაგზადა, მოგცა ჭკუა და გონია;

მას სთხოვე, ეველა მან მოგცეს, არს შენი რაც სარგონია!

შორს წამსვლელი ხარ, მზად გაქნდეს ნუზლი და საბარგონია,
და დავითის მცნება ისმინე, განაგე გასაგონია!

ეს არ ჭორია, სწორია, რაც სიტყვა გითხარ ორია.

ქვად არა წმინდათ მცნარნი თქმულა გამბეზის სკორია;

უქმად ბეჭრისა მჭამელი გაუმძღარი ღორია;

ეუფრემიძე, ღაფში დაფლული, წანტი უღონო ჯორია,

თუ ჩაწვა ძელნად ადგების, თავმიტ რომ სცემო ტორია.

ვერ მქნელი დიდთა, მეტყველი ენითა ვით ჩიტობდა,
დაეზარების წასვლასა, ჩაგინდ აჩ იუოს შორია.
ძალდაკლებულ აჩს მცონარე ვითა მდინარე მდორია;
მკნემან ვით ჩქარმან წყარომან, განსეტქოს მთა და გორია,
და მკნე იუავ და განძლიერდი, დავითს რაც უთქვამს, სწორია!

მკნემან ვით ჩქარმან წყარომან, განსეტქოს მთა და გორია,
და მკნე იუავ და განძლიერდი, დავითს რაც უთქვამს, სწორია!

და მკნე იუავ და განძლიერდი, დავითს რაც უთქვამს, სწორია!

კზ. ლოცვა, ოდეს დავითს ტყვეობასა
შინა მოძივდა და ღმერთსაჟერი სთხოვა.

(იამბიკო)

მამათ, ყოვლის მშეობელა, ღმერთო მოწყალეო!

ჩვენო გამკაცრებელა, შემქნელ და მზადეო!

რომელი ხარ ცათა შინა აჩის საყდარზეო,

წმინდა აჩის მაგალობე, შენი ელმეო.

იუავნ ჩემზედ მოწყალებით, შენ დამითარეო;

სახელისა შენისათვის აწ მომეკმარეო!

შენი უხვი მოწყალება შორს ნუ წამკვარეო,

მოვედინ მოწყალებითა, ისევ შემყარეო!

სუფევა წარმოავლინე, ძალდი მომთენიეო;

შენი გაჩენილი ვარ და შენ დამარჩინეო!

იუავნ ნება შენი ჩემზედ, ჩემო მეუფეო,

ვითარცა პირველ მამათა შენ უწყალობეო:

ცბათ შინა ისრულთა საზღო უწიპო,
ეგრეთ-ცბა ნათლის სვეტიოთა ღამე ავლინო, —
ქვეუანასა კარ უცხოთა დაკარგული ტყუო,
ზედა მოსას ავართასა აწ მომეშველო.
ზური არა მაქეს, მიბოძე, მშინა მაჭამე!
ჩვენი შენგნით მოცემული რად დამიძლეო?
არსობისა ჰურს გამყარე, შამბი მამოლო.
მომეცე, გვედრებ, შენი კალი გარდაიკადეო!
ჩვენ გცოდეთ და შენ შეგვინდეო სულ-გრძელ მოწყალო.
დღეს სადილად არა მაქესრა, გამომიხინეო;
დბიკრიფე ყვავის-ფხილას და იხი კსჭამე!
მოძირევენ შეცოდება, თუ რამ შეცოდდეო,
ჩვენთანა შენი წყალობა ნუ განაქარვეო.
ნადებნი ძველნი საკმილნი ნუ განგვიანდეო,
ჩვენნი მსხვერპლი კანისას ნუ მიამზგავსეო,
ვითარცა აბელ მართლისა შენ შეიწირეო.
ჩვენ მიუტევებთ თუ ძმათა, შენც მოგვიტყუო!
თანამდებთა გარდავიგდით, მივსცემთ რაცა გვძეო,
მათ ჩვენთა აღნადგინებთა სხვათა ნუ აძლეო.
ღამადებულა მიბოძე, ეს რაც ვითხოვო,
ნუ შემიუვანებ ღრმა ზღვათა, რომ არ დავინთქეო.
ჩვენ შენად სადიდებულად მთლად განგვარინეო,
განსაცდელსა მოგვარადე, კარგო მენავეო,
არამედ მიგსენ, ვით მოხეს შუა განუპეო!
ჩვენო მოწყალებ! ეს ძღვენი გიძღვენ დავით მეო,
ბოროტისაგან დამიგსენ ყოვლად ავით მეო!

ქმ. სამების ვედრება: გზის წარმართვის
თხოვნა დავითისაგან.

(იაშვიტა)

რამეთუ გცოდნე უფალო, ვითნოვ შემიდეთ!

შენი ვარ მონა, წყალობა შენ მე დამმართეთ.

არსადა მეგვს მისამართი, მე შენ მოგმართეთ.

სუფევს შენი მშვიდობით გამოავლინეთ:

ძალი და ღონე მიბოძე, მტერთა გვერე მტეთ.

დიდება შენა ნათელი, ერთი სამსახეთ!

მამისა აბრამისა სტუმრად მსხდომართეთ,

დაბერებულთა მათ ბერწითა შვილით ასართეთ,

მისა მათისა ისაკით მე მოასწავეთ.

დამმარცხებულს, დამტირებულს ვითნოვ, მიბოძეთ!

წმინდისა სამებისა მადლი დამმართეთ.

სულისა ჩემის სახსად, რაც ვთქვი, მაგმართეთ.

აწ დავით იტყვის: დადება შენა, მეუფეთ,

მარადის და უკუნითი უკუნისამდეთ!

ამინეთ მე ბნელს ხანთელი და მომინათეთ,

და დავით მე შენ გვედრები, გზა წარმართეთ!

თბილისი

საბჭოთაო გამომცემი

კთ. მის ვედრება დავითისაგან.

(იამბიკო)

დამაბეზელის მამისა საყვარელა ძეო,
 აღმიზუარ კელი, რასაცა ვითხოვ, მიბოძეო!
 ვარ ვით ცხოვარი წემენდილი, აწ მომიძიეო,
 იესო, მწუქსო კეთილა, კაცთა მესხარეო!
 თიქნად ნუ გამკდი, მარჯვენით კრავში გამრიეო;
 განმარდე, უხილავთა მკეტთ ნუ შემაჭმეო.
 უფალა ყოვლად ძლიერო, განმამდიერეო,
 რომელმან ქაღწულისაგან გოგრაი ივასსეო,
 ადამიანთა კხინისათვის ჯვარს დაემსჭვალეო,
 მოჭკალ სიკვდილით სიკვდილი და განაქარეო,
 იესენ ადამ საგვრელთაგან, ევას ასარეო;
 სათლავთაგან აღადგინე მკვდრეთით ღასარეო, —
 შენ გაცხენ ჩემი კრულუბა და წარმავლინეო,
 ვით გამყარე სამკვიდრება, ისევ შემყარეო.
 იესო ძეო ღმრთისაო, ეს შეისმინეო!
 ლექსისა ამის შემწეობი, დავით აცხონეო,
 იმის სულს მიეტ შება და მეც განმიხვეწეო!

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ლ. თხოვნა გამლექსავისაგან. რომელიც რომ ზევით სსენებული სამი სა-
უფლო ღოცვანი არიან იამბიკო, რომელიც
რომ ეოველს სტრიქონს თავად წითლურით
უწერია, ის არა-ვინ შესცვალოს, ამისთვისა
რომე იმას სსვა მოქმედება აქვს—ცალკე წი-
თლის თავ-დაღმა ჩამოკითხვასა *).

თომაჲ, დავით მეო ამ წიგნს მოგართმეო!
წაიკითხე, შენ გაშინჯე, კარგათ შეიტყეო,
რომელიც კმა შენ შეგეწეო, მეც ის შევაწეო.
თუ რამ შენთვის მომეპაროს, შენთვის გარდიწეო.
ტანსა რაც გინდა უყავი, თავს ნუ შემიძეო.
უკაცრად ნუ გიქნები, ძმაო, ამაზეო,
რომ ეს სიტყვა შემოგადრე, გერ გითავაზეო.
შენს ქალთაძმებს ბევრითა სჯობს ჩემი მზეთაძმეო,
ქვეყანაზედ არსად არის იმ სილამაზეო.
თუ ნახვდე, იკადრებდი მთხვევას ფესებზეო.
ამოვარჩივე მე იფქლი, შენ შესვეტე ბზეო,
ღ ჩემს თეთრს თულუნს არავინ გასცვლის შენს შავს არაბზეო!

გამოვარჩივე მე იფქლი, შენ შესვეტე ბზეო,
ღ ჩემს თეთრს თულუნს არავინ გასცვლის შენს შავს არაბზეო.
ღ ჩემს თეთრს თულუნს არავინ გასცვლის შენს შავს არაბზეო!

*) წითლურით ნაწერი ჩვენ აქ დიდრონის ასოებით დავუბეჭდეთ.
გამომცემელი.

ლა. სიზმარი დავით გურამის-შვილისა
ტყუეობასა შინა.

ჰმა მესმა ძილსა შინაო: “რას სვრინავ, რასა ფშვინაო!
აქ რას უწევსარ საძილოდ, რატომ არ წახვალ შინაო?”

ფეხი წამოძვრა წყნარად, ჯოხითა დამიშინაო:

“რატომ ვერ ბედავ წახვლასა, აგრე რამ შეგაშინაო?

დამაწვეწელმან აქ შენმან აქ აღარ დაგაწვინაო;

მასთან გიბრძანა დაწოლა, ვისთანაც გაქარწინაო,

ღ დეჰ, იარე, წავიდეთ, მე წაგიძღუები წინაო!,,

“მასთან გიბრძანა დაწოლა, ვისთანაც გაქარწინაო,

ღ დეჰ, იარე, წავიდეთ, მე წაგიძღუები წინაო!

ღ დეჰ, იარე, წავიდეთ, მე წაგიძღუები წინაო!,,

მშინარეს ასე მეგონა, ცხადია,—არ სიზმარია;

გსთქვი, თუ ტყუე ვინმე მოსულა, ჩემსავით ზეტყმარია.

მე უთხარ: თუ რამ შატყმარს, შენს თავსა მოეკმარია,

და არ გეშინიან, გზა იცი; შენ წადი, მე გი მარია!

მე მითხრენია ღვთისათვის, რაც ჩემი სათხოვარია;

აწ ჩემი წინაშედგომელი არს ქრისტე მაცხოვარია,

მან მწუქმსკეთილმან მომნახლს მე წარწემენდილი ცხვარია,

ღ შენ ვერ გენდობი, ვერ გიცნობ, არ ვიცი ვინა ხარია?

მან მითხრა: ვისაც შენ ამბობ, შენზედ წყალობა მისია;

შენად ჯოხითა სცემრად მე იმან გამოამისია.

მან ბრძანა, ფარესთ გარეთა რათ დაგდებულა ისია,

ღ რად არ ეშინის მეგულთაგან, ღამეა, განა დღისია?

მე უთხარ: თუშტა აგრეა, კაცი ყოფილხარ წმინდაო,

ლორწ აძენი მაცალე, კიშოვნა ქალმან წინდაო,

ფეკთა ჩავიცვამ, წამოვალ, აქ უფროსა მე არ მინდაო!
 ღ დუმნა, აღარა მითხრარა, დიდ ხანს კმა გაიჭმინდაო.

ერთი ეს კი თქვა: არ ვიცი მე შენის ქალმან-წინდისა.
 გზას გაძლევს ცრემლნი მოევასთა, უკან ძმისა და წინ დისა;
 ჩემგნით ეს იყო მოთხრობა, ნიშნად მოცემა წინდისა,
 და თუ მიენდობი, დაგვარავს მადლი სულისა წმინდისა!

ლბ. ტყვეობითგან გახარება დავითისა.

გულზედ მქონდა მოხსნული ცხოვრებისა წყაროს ღარი,
 ვიტოვო და გარდვადინე მე იმაზე ცრემლთა ღვარი.
 ღმერთსა ვხსოვო, მიწაღობე შენ ასეთი წინამძღვარი,
 ღ უჩვენებლად გარდამტარო ქრისტიანთა მტერთ სამძღვარი.

ვასხენე ღმერთი, წამოვალ, სითაც კნსა მეგულებოდა.
 გული ტიროდა, ცრემლითა თვალები მეგულებოდა.
 აღარ მეგონა მე თუღა გულიღა მეგულებოდა,
 და ვიტყვოდი, ვაი მოევასნო ჩემთვის დაკარგულებოდა!

დღისათ წინამძღვრად მზე მეუანდის, ღამით უჭვრეტდი მოვარესა
 მივენდე შეიღთა ვარსკვლავთა მას ჩრდილოეთის მკარესა;
 ღამით შიშველს მთას მოვადეგ შეა დაღისტნის არესა,
 ღ მუნ ჟამსა რასმე შეგესწარ სიცოცხლის დასამწარესა.

ასტუდა ქარი და დაწყო სეტყვა, ელვა და ქუხილი;
 წამდა-წუმ ელვის ზარითა თვალებმა შექნეს წუხილი;
 არსად ჩნდა თავის ხატარი, მაზედ შემექნა წუხილი,
 და თავს დაიხვივე სარტყელი, წავსწევ, ტანს არას უფოხილი.

სეტყვისა თავში დატყმის შიშითა შირაქვე მკობილსა
 გულმან მთქვა: ადექ, იელვებს, იზოგნი გამოქობილსა.

აქედქ; იელვა, მივადგ კარს მთა-კვერელს ღოდ-გამოდობილსა,
ღ მიველ და მაშიგ უგუესძვერ, კმადლობდი მსოფლოდ-შობილსა.

დამედვა დიდი იმედი, ვთქვი, თურმე ღმერთი მთვარავსა:
თუ ჩემთვის კარგი არ სწადდეს, არ დამადგეძა კარავსა;
დამიგნსა წვიმასტყუვსა, ქარსა სასტიკად მოზარავსა,
ღ რატ კაცი ღმერთსა ენდობის, ღმერთი კარგს უზამს, არ ავსა.

ვსთქვი თუ: ზე ღმერთო, შენა ხარ ჩემებრ ცთომილთა მკსნელია;
თუ არ შენგნითა, წინასწარ საქმის შეტეობა მნელია:
თვალე დასუჭვილს მწოლარეს გარს მერტყა ღამე ბნელია,
და გუფით მაცნობე წინა გზა და კზოე საქმენელია.

სეტყვამ გარდილო, გამოველ, უფალსა მსვერზლი შევწირე:
არ მეუანდა სამღთოდ ზეარავი, მეურვალეს გუფით შევსტირე;
არც მაქნდა სამღთო წერილი, ცოდნაცა მაქნდა მე მცირე,
და ღმერთო, დამიგნენ მტერთაგან! ეს ღოდვსა გავიზეპირე.

ლგ. ოდეს დავით ავის დარისაგან შე-
წესებული, სვინიდისის მსილებით ელვი-
საგან გამოქობილი კლდე იზოუნა და იმას
შეეფარა, იქიდანამ გამოსულმან ილოცა.

შენ ღმერთო, ერთო სიღუფლთა! მე ვერას დაგადაჩუბო,
არ ვიცი ზინარ, თუ სწევსარ, ფრინავ, თუ ფეკსედ დარებო?
ნათლად გთქვამველ დღედ გელმწიფობ, მზით დღესაც შენ ადარებო,
ღ უკვდავსარ, გნებავს ვინიცა, აცოცსლებ და ამკვდარებო.

მამა ხარ დაუსაბამო, არა გაქვს დასასრულია,
სიტყვა გაქვს მედ მოთსრობილი, გვსმენია აქ მოსულია.

აწა სარ ღმერთი მტუყარი, გაქვს ჭეშმარიტი სულია,
და ერთი სარ, მაგრამ ამ სიტყვით სამად სარ გაექსულია.

მზე და სსივი და ნათელი ვით სამად გალექსულია,
იგ სამივე ერთი მზე აწის, აწ ცალკე გაქსაქსულია;
ეგრეთ მამა და ეგრეთ ძე, და ეგრეთ წმინდა სულია,
და კისაც სამება აწა სწამს, სჯულთაგან გარდასულია.

ღმერთო, ცათა და ქვეყნისა მშეობებლო, შემაძეობებლო!
მამავ, და ძეო, და სულა წინასწარ საქმის მცნობებლო!
ჩვენად კხნად, შენად საქებრად მის მთით მის ღოდის მძეობებლო,
და ძე დავით მიკსენ მტერთაგან, მამის დავითის მთნობებლო!

სასით ვითარცა საწმისზედ ცვარო ზეგარდმო წვეთილო,
აგარაკთაგან უთესლოდ ძარო მოჩნდა სეთქილო;
გამოუთქმელად ნათქვამო, მთით ღოდო გამოკვეთილო,
და მიკსენ ცსოყარი წმენდილი, იესო მწეესო კეთილო!

მესო, ქუსილის ისარო, მტერთ გულზე დასარჭობებლო,
დავითის გარდო, აბრამის ყვავილო დაუტყნობებლო,
განსჯად ცხოველთა და ძველართა სამართლის გამამბტობებლო,
და მარცხენით თიკანთ მარდიე, მარჯვენით კრავთა მსმობებლო!

ლღ. ვედრება ღმერთის-მშობლისა დავითისაგან, ოდეს იმ ზევით თქმულს ღოდ-
გამოკვეთილს კლდეს შაეფარა ავის დრის
მიზეწით.—ბოლო ერთი.

მთავ ღვთისავ, მთაო ზოხილო, დავითის საგალობებლო,
ვით აგარაკო ზეგარდმო ცვარისა შემატეობებლო,

ადმოგვიცნე უთესლოდ ნაყოფი შესამოებლო
მომეტ ნაყოფი კეთილი, იესოს ქრისტეს შობებლო!

სიტყვა ძლიერთა მსმენებლო, უცნაურისა მცნებლო,
ხარწმუნების ხარისხო, სჯულისა მტკიცედ მპერებლო,
ქრისტიანეთა ზღუდეო, მფარველო გარსამდებლო,
შენ დამიფარე, დამიცვე, იესოს ქრისტეს შობებლო!

სასით აბრამის კარაო, დჰთის ტყენით გულთა მურდნებლო,
სჯულთ კიდობანო მახიანთ, დჰთის მცნების ჩასაწებლო,
კით შეუწველო მაყალო, საღმრთო ტეცსლ-გაუქრებლო,
მივსენ, სუ დამწვავ საკმილით, იესოს ქრისტეს შობებლო!

ქესილო მტერთა მკვეთებლო, ეფავ სულთ მანათლებლო,
ელისაბედის მოძკითხო, მის ყრმის მის მუცლით მერთებლო,
კით სამოსებლო უსრწნებლო, შიშველთა დამათებლო
და შემოსე მადლით შიშველი, იესოს ქრისტეს შობებლო!

ზაზბაროზთ სჯულთა დამკნებლო, სპარსთ სიწმინდისა მთხრებლო
ტეცსლთა თაყვანის-ტემისა დამშრეტო, დამაცნებლო;
დჰთის სამსხვერწებლო, ფურნეო ცხოვრების პურთა მცნებლო,
განმადე მადლით შიიერი, იესოს ქრისტეს შობებლო!

ცხოვრების წყაროს ენაზო, მზანელთა არ სამხნებლო
განას წელის ღეცოდ მსმევებლო, მექარწილეთა მთრებლო;
კვლავ კლდეო წელისა მომცემო, ისრაელთ ტრემლთა მშრებლო,
მსხვი მე მადლით მწუერვალსა, იესოს ქრისტეს შობებლო!

ნაყოფიერო კენახო, კით გაზო მორჩ-უტკნებლო,
უკვდავებისა მტევანთა მოკვდავთა მოხარტლებლო,
მახრდილებლო ნერგო და კეთილთა შტოთა მერებლო,
და მიგრძლე ცოდვით საწვავსა, იესო ქრისტეს შობებლო!

სიტყვისა ღვთისა კორცითა მტვირთვებლო დამადგნებლო,
ღვთის-მისა გაცად აღისრდებლო, მით გერბთა დამადგნებლო;

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ადამის მკნელის დედა, ძით ეკას მსხარებელ, ზეპირად
ღ შეწუხებულს მსხარე, იესოს ქრისტეს შობელ!

სიბრძნისა ღვთისა სავანე, ტასტასუდარ დასჯადმელ,
კეთილ-მორწმუნე მეფეთა გვირგვინად მოსაგდომელ;
კიდო წიაღმეფანებელ, კიბეც ცათამდის მწდომელ,
ღ გზა სიმაღლისა მასწავ, იესოს ქრისტეს შობელ!

მის სიძის მღვიმრად დამსდომ, შუაღამ ძილთა მიფრთხილელ,
გაუქრობელის ღამპრითა ქალწულთა წინა-მწერებელ;
სულელთა ღამპარ შრეტელთა მრეკელთა კართა მგომებელ,
და მოწაღებისა კარმიდე, იესოს ქრისტეს შობელ!

შეცით ღვთის სიტყვის საყვირო, ქვეყნად კაცთ მოხატობელ,
აწის სავდრისა სასანთლეკ ღამპარ გრძელად გაუქრობელ;
მის მთიებასა დედობით ბნელ ქვეყნის მანათობელ,
და შენ განმინათლე გონება, იესოს ქრისტეს შობელ!

ვით მამათამის შუბდელ, მთავ ღოდის გამძტეორცნელ,
დამძტეორველ კეჩნთა და საწუთროს ღმერთთა მკოცელ;
ზირველ წევიის წერილთა ბრალისა აღმამკოცელ,
და მიკსენ დედა ღვთისა და ჩემო სატასაღრცველ!

დაურღვეველ ზღუდე, გოდელ შეურვეველ,
ცათაგან დაურტენელთა წიაღთა დამატველ;
მარამ ქრისტეს დედა, ასულ სიონველ,
და შენ მოსამეყე ცოდვილსა, ქალწულ ღვთისა მკველ!

შენ გვედრები, ცისკარო საიდუმლოსა დღისა,
ნათელა შარავანდედო საცნაურისა მზისა,
დედა მუცლადმებელ გამომკნელისა ტყვისა,
ღ ტვეობისაგან დამიკსენ, შობელ ღვთის სიტყვისა!

ნათელა და ბრწინვალე თქმულა აღდგომისა სატო,
სიტყვიერთა ცხოვრთ ქნარო და უსიღავთ მკეცთ დამსხარტო;

ტარგის და მწეების დედა, მე ნუ დამიტყუებ მაგისტროსა,
და ძალი მომეც გარდმსტუნე, სადაც დამხედეს ცოდვის ფლანკი.

შენს საქებრათ რიტორიკა აწს ვით თევზი უგმო, უტყვი;
მე ვით ვიტყვი შენს ქებასა, ნაწვართი ვარ ვით პირ-უტყვი,
მიჭირდა და ჩემს მკნეთა შენგნით კვერთხი გარდაურტვი,
და ვით ეხბაზო განმიწმინდე მე ცოდვისა ბრალთა ტუტვი!

ლე. ოდეს ზეით ხსენებულის გამოქვა-
ბულ კლდიდამ წამოსულს დავით გურ-
მის-შვილს უცხონი შესვდნ და მათის
მიშით მუკლი მოეჭრა.

რომელმანც მთამან დამფარა, მას მთაზედ იმ სეტყეებითა.
მეც იმ მთას მსხვერპლი შევსწირე, რაც გითხარ იმ სიტყვებითა;
მერმე ავდექ და წამოველ ტირილითა და ტყეებითა,
და სულ გაგანდლე გამკმარნი შამხარნი ცრემლთა რწყებითა.

გოჭამდის სეტყვას გაზოხდი, ფეკები მაქნდა შიშველი;
ვეელაზედ გული მაგრობდა, არაზედ ვიყავ შიშველი.
ესთქვი თუ, რას მიზამს მაცთურნი, ან მგელი, ან დათვი, შევლი?
და მაკვებოვები არავის, თუ ღმერთო, შენ-კი მიშველი.

აწ ვეელას წვრილად ვერ მოვსთვლი, რაც მაშინ გარჯამკედია;
სამი დღე შამხში ვსწოდილ-ვარ, მაღლა არ ამხედია,
წინ გზისა შევერის შიშითა წასვლა ვერ გამიბედა,
და შიშმილისგან მუცელი, მიმკვრია ფერდზედ ფერდია.

ჩემს უკან მდევართ გარდურჩი იმ წოლით დღითა სამითა,
ხუთი დღე-ღამე ვიცხოვრე შვიდის ტყემაღის ჭამითა;

დღისით ჯავნარში კსძვერებოდი, მინდვრად ვიდოდი ღამით,
და დღე თურთმეტყმდის ვიარე უოფაქცევითა აძითა.

თუმც არ მეჭამა მე ზური თბილ-თაჯა ჯავასურია,
არც მესვა ღვინო კასური, არ გიყავ ნაბასურია;
ათის დღის მშიერს მომერთვა სადილი საკვესურია,
და მოუწევარი კვინისი და მკვასე მე კოწასურია.

შერანგი მეცვა ასალი, არ ძველი, მე ტანზე ნარმა,
მუკლო ქვეით გაჰედი შიშველი, შემომატვითა ზე ნარმა;
დიდთა ჭირთაგან ვნებული ოდეს მცნა მამამ ზენარმა,
და მან გამომირწო წელული და მიშვა მგრგენმა და მგრგენადმა.

მეთორმეტეს დღეს მოვადექ წელის პირსა მე უჭაღოსა,
შამში კსძვერ ვითა ნიბლია, ვსთქვი არ-ვინ არ ამბაღლოსა.
შავსედე, გადმა ლეწევდენ მათრავის ტემით კაღოსა,
და ვსთქვი, თუ ატების უფაღმან აქ მიკსნას საკანკაღოსა.

ცოტას სახს უგან მომადგა მე ორი კაცი ნავითო;
მეკონა, ამას მკითხევდენ, მანდ რას აკეთებ დავითო?
ისევ გაბრუნდენ, შეშინდენ ჩემის უქმნროს თავითო,
და მე მუნვე დავრჩი, დავდონდი, ვსთქვი, თუ წავიდე საითო?

რა მნასეს, მათის შიშითა მეც ამეშალა ზაღანი,
მუკელი მომეჭრა, წამერთო ტანში ღონე და ძაღანი,
შორს კეღარ წაველ, უგუ-ვსწევ, მუნ ასღოს იყო ჩაღანი,
და გარდავიკადე იქიცა, რაც ღვთისა მედვა ყაღანი.

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ღვ. უცხოთ ნახვის შიშით მუსლი-
მოჭრის ღროს დავითის ლოცვა და გა-
ლობა.

ღმერთო, მომხედუ! კედრება მისმინე, გამიგონე!
მუგელ მოღებულვარ, არ ძალმიძს აქედამ დავის ღონე;
ცოდვის მუსრუტით შეკრულსა მომიშვი, მომიფონე,
და მერმე შენ გზაზე მიმიძღუე, სად გინდეს წამიფონე!

იესო მწყემსო კეთილო, ჩემებრ წარწყმენდილთ მზოგელო!
ჩავარდი ცოდვის განაცუშია, ვსცადე და ვერ ამოველო.
ბრძანე, მის თხოვნათ მამსა სთხოვე რაც გინდეს მთხოველო,
და ვითხოვ შემინდეც ცოდვანი, რას მკვდარი განმაცხოველო.

აწ ნება შენი ჩემზედა აღსრულდეს აღსასრულითა,
მინდა და ვეღარ დაჰძრულვარ ძალთაგან განასრულითა;
თუ მივსნი, ისევ გმსახურე ქრისტიანისა სჯულითა,
და თუ არა, მოძალად გოვრდითა, ოღონდ ნუ წამწყმენდ სულითა!

გალობა.

მამავ! შენი ძეო, ვითხოვ მიბოძეო;
ვიქცევი, ქვესკნეთს ვარდები, მისვეტ-მიბოძეო!
რად გძინავს, აღდეგ უფალო, აწ განიღვიძეო,
მოდო გამძარეთე, წელ-გუფში სულ დავიბღუნძეო;
ღმერთო! დავითის მთხეველო, მამაო და ძეო,
ის მტერნი ჩემნი მდევნელნი დევნე, განაძეო,
აშშენ გამიჩვეო დავითსა, რაც წინ გზა მიძეო!

მაჭმეო, მასმეო, ჩემო ტანთა მცემო!
ვერძოგეშები ცოცხალი, თუნდა მაწამეო;
მიბოძე საზღო სულისა, მშინ მაჭამეო,
კიდევ შემომსე, სიცივით სულ ვერგი ამ ღამეო,
ზაღას-ჩაღაში დაკსერები ვითა ღაღა მეო;
მივსვდი ვით მწყერი ალაღთა დღეს მტერთა ღარმეო,
ღ დავითის ძევ, დავით მივსენ მე აქადადმეო!

ლზ. შეელა ღვთისაგან დავითისა,
ტყუობიდან გამოსვლა სარუსეთოში.

დაღამდა, სსვა დღე გათენდა, აზღვინ ჩნდა ჩემი მღვკარი.
დილაზე ადრე წამოვსდევ უმიღო ღამის მოვკარი;
წამოველ, გზაზედ უფაღმა მიბოძა საზღო მღვკარი
ღ ორი კიტრი და საზამთროს ნაჭერი მე ნასევკარი.

საზამთრო სიცხით დამჭვნარი კელში მეჩვენა მე ცხლადა.
წყალი ასღოს მსგა მდინარე, კიკაკე გასარცხლადა;
კიტრი უბიდან გამცვივდა, გულზე მამედვა ცაცხლადა,
ღ რომ მომეყიდა, მიღირდა ას ოქროდ, ათას ვერცხლადა.

წყალმან წაიღო, მივდივე, კეცადე ვერ დავიჭირე;
ბეწვი მწუდა მისის დეენითა, მეც წყალში არ დავიძირე.
ღვთისაგან გულსა შემკელდა, გაუვედრე, ასე ვიტირე;
ღ თუ მომცრ, რადათ წამართვი, აწ ასე რად გავიწირე?!

შენის წყალობით იზდების უოველი დაბადებულა,
აწ მე შეკქნილ-ვარ რასათვის მე შენგნით გარდაგდებულა?
თუ არ გინდოდა ჩემთვისა, რად დამსვდა განმზადებულა,
ღ თუ არა რასათვის წამართვი საზღო უბეში დებულა?

შერბე რა მოკლე გონებას, მასვე დაუწყო ჟღერება
შემინდევ ესე ვითარი უძეცრებითა ყვედრება;
რაც ავი მიუო, დაგითმო, აწ იმას რა შეადრება,
ღ მკრამე ასე მშიერსა არ ძალძიმს გრძელად გზაყად რება.

თავს დავებე, უთხარ: შიმშილით რა გული დაგიემედა?
მარსულობა და ხსენელი გონების გასაწმენდა;
მემთვრალეთათვის მატუენი მაკეთა დააწმენდა.
ღ ნებეობა გორცისა სულისა წარსაწმენდა.

მოვიდოდი და ესტიროდი, მოვსთქვედი ჩემსა ზიანსა,
ღვთის საბოდიშს სიტყვებსა ვიტყოდი თავაზიანსა;
უეცრად აღაგს მოკადექ ტურფასა ღამაზიანსა,
ღ მსხმოვარესა ბაღნასა, ატმინს და გაშლიანსა.

დავღუნე თავი, უეუესძვერ ვაზნარსა შინა ბურვილსა,
აღმოვირესე უერძნითა, მოვრჩი შიმშილსა წყურვილსა;
მკრამ ღვთისა კი მრცხენოდა მე ცოდვით შირ შემურვილსა,
ღ კეტოდი, რად არ მივენდევ შენის საყვარლის სურვილსა?

კიტრი მომც და წამართვი, ვერ მოვითმინე თმენითა;
შეკსწუსდი, მასე გაუყეადრე, ცოდვე შირითა ენითა;
შენ, ღმერთმან იგი დამითმე სულგრძელებითა შენითა,
და აწ უმჯობესიც მომაგე ზილზილად სახსე ტენითა.

რით გარდვისადა მე, ღმერთო, ეგე ვითარი ვალობა,
რაც შენ მომაგე სახსებით ურაცხვი შენი წყალობა?
უწვრთელ ვარ, არა ვიცარა დავითის ფსალმუნთ გალობა,
და გთხოვ უმეცარსა შემინდო ჩემი ცოდვა და ბრალობა!

თურმე წინასწარ სდევდი შენ ჩემსა გზასა, კვალებსა,
შვების წყალობას უხედი ჩემსა გორცსა და ძვალებსა;
მე ვერ ვხედედი, ცოდვედი, ღიბრი დამეწოდა თვალებსა,
და აწ კორცმან ცოდდა, კორცს ჭკითხე, სულს ნურასა სთხოვ ვალებსა.

საქართველო

გორცხა აქვს დანაშაული, სულისა არა ბრძლია; სულისა ღვინო კეთილი, გორცი ჭურჭელი მურაღია; გორცი ამ სოფლის გემოთი ნებაერობით მთვრალა, და სული იმ სოფლის დასჯისთვის შიშითა სულ გამქრალა.

ეს სიტყვა ჩემთვის სხვას უთქვამს, ანაღ მიუთხრობ მეც სხვას; უნდა მეღვინემ საღვინე კარგ გვარად გამოარეცხოვს, განაურევინოს, გაწმინდოს რაც მიგნით მწიკველი ეცხოს, და თუ ან წასდეს ღვინო-ღა, მე თავში კეტი მეცხოსა.

თო, შენა ამდერე ეს ჩემი სატყუბასტირი, ზნოვანსა მაგძარე სამელ მაწაწურ საზირი; აღმოძინდუ მწიკვლთაგან გული, გონება და შირი, და ცოდვით ნამტვრევთა ნაბძარნი მადლით გახიზი შაკირი.

აწ შეისმინა უფაღმან კმა კედრებისა ჩემისა, დაღონებულსა მომაგო ჟამი ნუგემის ცემისა; კმა სამღერაღთა მასმინა, არა თუ ზართ დაცემისა, და საუდარს დარეკს, გამოგდა ზრიალი ზართა ცემისა.

რა შემოდესმა ზარის კმა, გუღმან დამიწყო ძეგრანი, ზეზე წამოვდეგ, დავიწუე ბურვილით გამომხერანი; შევხედე საუდარის კარზედა შირ-კვარს დაიწუეს წერანი, გოქვი, თუ უცდილოდ აქ არის ჩემი ბედი და წერანი.

გარდაიკადა უფაღმან, ჩემი ეძრაო რაც ვაღი, ძეგრა სისარული გულისა, ანაზდათ ჭკვეზედ შემტვადი, ასე მიამა, შირიდამ გავერე უურძნის მარცვადი, საჩქაროდ წასვლა მომინდა, არ ვიყავ სანის დამცადი.

გიდევ შევხედე. გაშინჯე, გარჩევით დავინახეო, თავით იღქანნი ქალთანი დევთა რქად გამოვსახეო; გოქვი, თუ ვაი თუ მაცდურმან დამიწყო რამე მახეო, და მუნ მისვლა კედარ გაბუდე, შორს წასვლა განუძახეო.

მას ბაღში სილი დაგვრითვე, საგრძალი მოკიმიდან
ზოგი უბეში ჩავიწევე, ზოგი კალთაში ჩავდეო.
გელავ სვინიდან მამსილა, ბინდამდის მოიცადეო,
და დღისით ნუ წახვალ, ანამცა მოგიდგას ვინმემ ბაღეო.

წაველ, უგუესწევ ჩაღასა, სად უფრო იყო სმირია.
ღმერთმან თქვენს მტერთა შეუარახ, რაც მე ამიტყდა ჭირია;
წამოდგა კოდოხ დაშქარი, რა შევსძარ ჩაღის ძირია,
და მე დამარხოხდენ უცოდლოდ, თუ არ დამეცო პირია.

რა შემწეებს მეტადრე, ვიტყუადი გაჯავრებული:
ვინც უნდა იუოხ მივიდე სიცოცხლე გამწარებული.
აღარ დავდივე, წამოვსტი, წამოველ გაჩქარებული,
და მუნ ასდოხ კალხს ლეწევდენ, მიველ ვით დახარებული.

მიუცხოეს და შემოკბენ მუნ ჩემი გამშინჯვარები,
შემომესვიგენ გარშამო კაცთა და ქაღთა ჯვარები;
მარტო ზეჩანგით მოხილთა ყელზედ კვიდათ ჯვარები,
და მიველ და ჯვარსა ვემთსვივე, ვიწერე ზედ შირჯვარები.

ერთმან მიუთხრა მეორეს: ღაი ხლებო, ღაზარი!
“ხლება,, რა მესმა, დამეცა მე სისარულით თავზარი;
მუსლებმა რევეა დამიწეეს, ზე ტანმა შექნა ზანზარი,
და კელარ დაიდგნეს სვეტებმა, და გარდაიქცა ტანზარი.

რუსულად ხლება ზურს ერქვა, უწინვე გამეგონაო;
ხანამდის ის არ ასხენეს, მე რუსი არ მეგონაო,
რად რომ თქვენ ზურის სახელი, მე იმან მომიფონაო,
და ამ სისარულმან დამშალა ჯვარით შეკრული კონაო.

როგორც რომ ერთმან უაზასმან მე მაშინ მომიარაო,
როცა რომ მეკანდა, მივლიდა მეტს მამა ჩემი აზაო;
შეკბრალდი, გულზედ მიმიქვა, მეოცნა და ცრემლი ღვარაო,
და სწრაფად მოენედ მომგვარა ფსოვლეული იანვარაო.

წუალს გამიყვანეს ნავითა, საუდარში შემიყვანეს,
დამაწერინეს ზირ-ჯვარი, სატებსა მათაყვანეს.

გვლავ მიკმეს სამდივნოშია, მაყვირეს-მაყუანესო,
და მკითხეს: ვინა სარ, სად მისვალ, რად იყავ ღამის-ყანესო?

შეკამოვლო, აწ რა მერგო რატ გიუბენ ამდენს სანსა?
თერგიდამ მე სოლადს წაველ, სოლადიდამ ამტარსანსა;
მუნით მოხეგეს მეფე ვასტანგს, ბაქარს შანაოხსა სანსა,
და ვიასელ და თაყვანსა კერ, ბრძანეს სჭვრიტე ჯაბასანსა.

მიწუალბეს მათ საკელო, მომცეს ჯაბადარბაშობა.
ღმერთმან ბევრ-ჯელ გაგიოთენოთ სარებობა, ქრისტეს-შობა!
გარგი იყვის ჯდგომასა მეფეთაგან მეჯლიშობა,
ღ ზმა, შაირი, გაღობანი, ჩანგთ კვრა, მღერა, თამაშობა.

ჯავახიშვილს გამაღუქკეს, მოჰაირეს ჩემებრ ცუდსა,
ზირად მჭლესა, ტანად გმელსა, ვით ნუყრიანს ხესა მრუდსა;
რატ მე უთხარ, მას მიაჩნდის ვით სარ ცუცსლი უკან კუდსა,
ღ ბევრ-ჯელ ასე იმწვიტინის, კოტვით მიწს ღმრცმდის ქუდსა.

ლმ. მეფის ვასტანგისა და მისა მისისა
ბაქარისა დარუბანდს წაბრძანება.

ექვსის წლით წინათ ჩემს უწინ ქართლიდამ წაბძანებულნი,
რა მიველ მოხეგეს, ვისილე მეფე და ქართველთ გრებულნი;
რომლისაც კელმწიფისაგან მუნ იყვნენ დაბარებულნი,
და იმისთვის ველარ მიესწრათ, მით იყვნენ გამწარებულნი.

ერთს დიდს ზეტრეს და ორს სხვასა მოშლოდათ წუთი სოფელი,
წართმოდათ მოკლედ სამეოფი, ეშოვნათ გრძელად სამეოფელი;

მით სკედა ვსტანგ მეფეს გონების დასაყოფად და სტეპოდა გულსა, განეჭრა გრძელად თელითის მსაყოფელი.

ამაზედ იყო მგლოვარე, ცრემლი ამისთვის ზდიოდა, სამი კელმწიფე ზედი-ზედ მოკვდენო, გული სტკიოდა. თავისს, თავის ქვეუნიასს უბედურებას ჩიოდა, ჯ გავრძელდა საქმე, გაძნელდა, რაღა ვსთქვა, რა ვარჩიოდა.

ოდესაც ანა კელმწიფე რუსეთზე გარდამსწდომარე, ბრძენ, უხვი, მართალ, მოწყალე, სამართალ დაუცდომარე, გვირგვინოხანი ტასტზედა მეფემ ისილა მჯდომარე, და მამინ შვიქნა საქმისა მოსსენებისა მდომარე.

მეფე წადგა კელმწიფესთან, ცრემლით ღაწკნი დანასკელა, მოახსენა: თქვენგნით ვარო არც მშაერი, არც შიშველა; ამასა გთხოვ შემიწინაო, ბრძნო ჩემის ქვეუნი შველა! და შეისმინა კელმწიფემა, რაც მან სთხოვა, მოსტა ეველა.

მან უბრძანა: მე მიჭირავს ზღვის მიდამო გადმა მკარი, სოლადსა და დარუხანდსა, ბაქოსა დგას ჩემი ჯარი. მუნ მიბრძანდი: საჭურჭლისა მუდამ მზა არს ღია კარი, და ღაშქარი და საზინანი, ვით გენებოხ, მაიკმარი!

მავსტემ ეველას ბრძანებასა ჩემთა სზათა, სზის მმართავთა, ამირთა და ამილბართა, ათასის თავთ, ასის თავთ, თქვენს ბრძანებას მოჩჩილებდენ კარგთ იქმოდე, გინა ავოა, და თავს საკვდავად არ ზოგვიდენ, სატა მოიქნეკდენ კმაღთა!

მეფემ მდაბლად კელმწიფეს თაყვანილსა, ჭკადრა ზირად: დვთაებრ უხვი მოწყალება ჭქენით ჩემზე, არა ძვირად; კმადლობ თქვენსა წყალობასა, მეღა მინდა სსვა განძი რად? და დღეის იქით ენა ჩემიან ქება თქვენი წართქვას სშირად.

წინ წადგა და ტასტზე მჯდომისა კელმწიფესა კელს ავოტა; კელმწიფეცა წამოუდგა, გზა მეფესა დაულოტა:

ღმერთმან ასე გაგიძაწოვს, რომ არ იუფს ბევრი გზა,
და სადღეგრძელო დაუღივს, თვით ბრძანა და მასაც მოხდა.

წამოვიდა პეტრეზუსით, მეფე მოსკოვს ჩამოვიდა.
მოკმზადნენ მამაშვილნი, ქართველნი ევა გინცა გინდა,
წასვლა წელითა დამტკიცეს, ბრძანეს ექესი ნაგი გვინდა,
და შექნეს ნაგის შენებანი, მით ერთი თვე გამოვიდა.

ნავში ჩავსდით და წავედით თოგებისა კელის წვეით:
სან ჩქარა და სან წყნარადა, სან კერც დაძვრით, სან კი რევეით,
წინ ეტივი მიგვიძღოდა, ედილისა წყალს დავევეით,
და ჩვენი ავად სიარული სამს თვეს უგან შევატევეით!

გირემდის ზღვათა ბაგემდის ჩვენ ჩავიდოდით ნავითა,
გარდატრიალდა საწუთრო ბრუდისა საბრუნავითა:
წინ სვიმონ აბრამის-შვილი დაგვსვდა ამბითა ავითა,
და აღავსო გული მეფისა მრავლითა საჭმუნავითა!

მოასხენა: შამასია თამაზ-სასანმა დაიჭირა!
მეფეს ესმა, თავში კელი შემოიკრა და იტირა.
ესრეთ მოთქვა: ჩემი ბედი ასრე როგორ გაიწირა,
და გზა არსაით წარმეძაბოთ, წინ ერთი რამ ამეკირა!

—ასლა რა ექნა, სად წავიდე? გზა შემექნა დასლათული,
ქარი ქრის და აფრა გაშლით ვარ სომალდით ზღვას შერთული.
ბრძანებანი წინ წასულა კელმწიფისა კელ-ჩართული,
და ღმერთმან თქვენს მტერს წარუძაბოთ, ვით მე გზა მაქვს წარ-
მართული!

—დღეს რაც სახარელი სიტყვა მოისმინა ჩემმა ერმა,
ეს სულ წყალში ჯდომამ მიუო, სიარულმა ბაყაყურმა!
ბირში ღუკმა გამამძრო თარაქამამ სადიუულმა,
და რაღა ექნა და რა გივარგო სვედით გულ-ღვიძლ დანაყულმა?

— თუ დავბრუნდე უბანებლად, მკითხონ, რა მაქვს მე სათქმელი?
თუ წავიდე დარუბანდსა, მე ვიქნები რიდას მქნელი?
ღმერთო ჩემო! ეს რა მიუვა, მომივლინე საქმე ძნელი,
და სულ სიწაფედ შემიძაცსე, რაც ვისიბრძნე მე საბრძნელი!

გულზე ბრძანა: გავალ დარუბანდს, იქვე სჯობს სსვგან დგომასა,
იქ მოუყურო, თუ საქმე რა მოკდეს შემოდგომასა.
რაც უწინ საქმე წამდარა, წუსილით რა ვარგო მასა,
და სჯობს მომავლისას უფთხილდე, საქმისა არ წაკდომასა.

გაბრძანდა მეფე სომალდით დარუბანდისა კიდეცა,
მღვდელნი სამღვდელოდ მოსილნი მოვიდნენ, კელი ჰკიდესა;
ცისიდაძე თეთრი ალაძი გაშალეს, გარდმოჰკიდესა,
და რუსთა ზარბაზნის შილინგით გარს ტყცელი მოუკიდესა.

ჯამქარნი თოფთა ისროდენ, სუცები რეკდენ ზარებსა;
ასე გვეგონა, კმისაგან ცა იძვრის, მთა ზანზარებსა.
არ გვეპნდით აზუხს სტუმართა, არცა უბრალოს მგზავრებსა,
და ცოტად მით გვეცა ნუგეში მუნ მისულად დანაზარებსა.

ლთ. თამაზ-სანისაგან შამხაიისა და გან-
ჯის აღება და ოსმალისაგან თფილისის
დაცლა.

აჲ მოგითხრა, ნადი-უფლი ან ვინ იყო, რისა მქნელი:
იყო ერთი თარაქაძე, ელთა თავი სვარასნელი,
იმის გამო შახ-თამაზმა მიიყენა საქმე ძნელი,
და თვისის ნებით მისივე კელით გარდაიცვალა უელზე წნელი.

ეროვნული
ლიტერატურის
მუზეუმი

ასე რომე შატათამაზმა საქმე ასე მოიგვარა,
ლოთობა და მეძაზა მეტად დიდით შეიყვარა,
მისად წამლად ნადი-ყული ვით ბრძამ წინა აღიმდგარა
და ბეჭედი დი სკელმწიფო, ჯარი სულ მას მიაბარა.

თვით იმ საქმით ნებიერად ჯდა განცხრომით, ამო შევებით,—
მოიფონა კრმალ-კაპარტი, მშვილდთ საბელი ქმნა მოშვებით,
მისგან განაგრძო უგუ-ვარდა, აღარ იქმნა ამოშვებით,
ღ მამინდელო სისხლთა ტბანო, აწ როდისღა აღმოშვებით!

ეს გაუშვით, იგივე ვსთქვით, რაც გაწეოს ბოლო თავსა.
კარგი წვითგან დავანელოთ, ცუცხლი მიუბოლოთ ავსა.
ღმერთი კარგსა რათ უსემა მას ბილწს, მეძავს და ძლოთავსა,
ღ ავის მქნელსა ავის საქმით ღმერთი საქმეს მოურთავსა?

რა ნადი-ყულ შატათამაზსა საქმის თავი ვერ უნასა,
დაიჭირა, დაპატიმრა, დაჯაჯა ქვეშ შეინასა;
გათამაშა ნადი-ყული, თოფი მართა, კმალი ჩაღსა,
და მოუქნივა წინაღმდგომთა, განადინა თავში ჩასა.

ნადი-ყულობა განაგდო, მან დაიჭრა თამაშ-სანი:
დაიძინა ყოფილბაშნი ვითა მეღმან ცხვარნი, თხანი;
განიძრავლსა ბეგლარბეგნი, ყულანოქარნი, უზაშ-სანი,
და გაიკეთა მეტად კარგი მან თოფსანა, ჯაბასანი.

რა თამაშ-სან შატათამაზსა იმისთანა საქმე უყო,
იმისთანას ღაღატითა უელზე გარდაცვა გულებო;
ოქმო ბნელში ჩაგდებულსა თავი აღარ ამოუყო,
და ყოვლს კელმწიფეს აცოდინა, თავი თვისი საცნაურ-ყო.

რესეთს გავზავნა დეხანი, სიტყვა მიხწერა ასეთი:
„ჩვენ თქვენის ტახტზედ დაჯდომით თვისის წყალობით გვცავენ
ღმერთი;

მოკვდა შატალას ექენი, მას შვილი დარჩა არც ერთი,
და სასულად ვიქევი თამაშსან, მე დავიჭირე სპარსეთი.

მას თამაშსანის დესპანსა სასულად ერქო სულუფა,
მისცეს მას დიდი პატივი პეტრეზუს, კარგი ულუფა ..
იმან სტან კასტანგ მეფისა საქმე და განძისულობა,
და ვინც უთხრა, კარგად ვერა ქნა იდუმალთ დამარსულობა.

სულუფას უთხრეს: კასტანგ თქვა, მე წავაგდინო სუხავი,
ის არის ჩემი ქვეყნისა დამწველი, ტყცლით მსუხავი;
შამსიაში ყუმბარა ვუარო მესისებრ მქესავი,
და თუ დემეტძან ეგ კი მაღიწხა, სხვა რა მაქვს შასაწესავი!

მეფე რომ გაღმით წაბრძანდა, სულუფამ გზავნა ჩაფარი;
მისწერა წიგნი თამაშსანს, გაიმაგრეო საფარი;
აწ კასტანგამეფემ სომხად აიღო კმალი და ფარი,
და განძისულობა არს მისი შამსიაზე ფარფარი.

თამაშსანს ესმა, ეოცა, იქმნა მგბენელი ნეკისა,
სუხავის ჯარი მან შექმნა ვით ისომ ამაღეკისა,
ჯერ შამსია დალაშქრა, ქვეყანა მოხპო ღეკისა,
და კულავ კმა ჯმინა განჯასა ოსმალოს კართა რეკისა.

ერთს დღეს თამაშსან თავის ჯარს მიუძღვა ასე კერკითა;
ათი ათასი ათასთა განხრესინა თეკითა;
განჯის კარები დამუხრა სალაყინისა ჟესითა,
და თფილისი ნებით დაცარეს, გაკლეს პეტრებით გეკითა.

მ. თამაზ-ხანისაგან რუსთ კელმწიფის ფერთმარშალთან წიგნის მოწერა და თა- ვისის ქვეყნების თხოვნა.

თამაზსან სოლადს მისწერა, ვის აქენდა ამიღბარობა:
თუ მეგობარი ბრძანდებით, ჩემზე არ გამართებსთ ძალობა;
გარდმაცდევინეთ სსკა რიგად, თუ რამ შემართოს ვალობა,
ღ თუ არა ჩემის ქვეყნისა კელმწიფემ მიუფს წყალობა.

სოლადს, დარუბანდს, არმოანს თქვენ რა კელი გაქვთ, ბაქოსა?
დასხაბაქველი მბაქველმან არც აგრე უნდა ბაქოსა;
რადა კნავთ, ანუ რად სთესავთ თქვენ ჩემსა სათამაშლოსა,
ღ ანუ ბაქს, დავლას რათ იღებთ, სადუქნეს საჩუღბაქლოსა?

თუ არ დაუთმობთ ერთმანერთს, ის ჩამოაგდებს მტრობასა;
დასცაღოთ, თქვენთვის მიბძნდეთ, ისი სჯობს მანდ მაგრობასა.
მე რომე ვსინჯავ თქვენგნითა მავ ჩემის ქვეყნის ზურობასა,
და მაგდენი ბოლო არა აქვს ჩემსა და თქვენს მოუვრობასა.

მას ამიღბარმა მისწერა: თქვენ ჩემგნით ნუ გეწეინება,
ვინემდის კარზე მივსწერდე, თქვენ ქენით ეს მოთმინება;
რაც მე იქიდაძი მომესმის, თქვენ ჩემგნით მოგესმინება.
და მე სისარულით დავიცლი, თუმცა კელმწიფემ ინება.

მალე მოვიდა კარიდაძი კელმწიფის გვამასნარია:
სოლადის ცისე მოძალეთ, დასცაღეთ გაღის მკარია;
სანამდის თვითან ამიღბარ ცისეს არ დასცა ბარია,
და მანამდის დასაქცეველად კელი ვერაპინ გარია.

თამაზსან თამაზსანობა გარდირქო, მან ინაჯიშა,
თამაზსანისებრ სეფუჩი შაჰ-თამაზ ვერ ივარჯიშა;

ნადი-ეულობის ძალითა სხელად ირქა ნადიშა,
და ჯერ არსადა ჩანს სხარეთში ნადიშასთანა ფადიშა.

ძან ნადირ-შამან ეეენმან შატ-თამაზს კნარცვი უთხარა:
ხმლით შეამინა თურქეთი, დაღისტანი და ბუხარა;
რუსთ კელმწიფესაც მოხწერა, გამეცა, ბაქოს ნუ ხარა,
და ინდოეთისა კელმწიფე დადრკა, მას თავი უხარა!

ვასტანგს მეფეს მოუვიდა ამ ნადირ-შას ჩაფარ-ელჩი,
ეპანა თუ მობძანდია, შენს ქვეყნას არას ვერჩი;
მე გიხვეწო შენის მტრისა თავი შუა განაკეჩი,
და დამიჯერე არ დავარგო, რაც მე კელში ჩავახეჩი.

არ წავიდა, არ მიენდო, მისი უმოხაც ითაკილა,
სიტყვა მისი მას გულს ეცა, თვალთა ქაცვი ვით ასკილა;
ვითა სმოდა ზირველითგან, მით იგხენა, მითა კილა,
და თქვა, მეც უნდა დამხორკილოს, ვით შატ-თამაზს დამხორკილა,

მა. რუსთაგან გაღმა-მკრის დაცლა
და მეფის ვასტანგის ამტარხანს გაბძანება.

რუსთ დარუხანდი დასცალეს, ეიზლარისაკენ არეს;
მეფე-ვასტანგცა მიბრძანდა ამტარხანის არე-მარესა,
იქ უარესად შეესწრა ამბავსა საწეინარესა,
და მამინ თქვა: წუთო სოფელო, ფუ, შენ და შენს მოყვარეს!

წვეულო, ცრუო, მაცდურო, ასე რად დამეტყურო?
ცხრა რიგი ჭირი შემყარე, ერთსა არ დამაჯერო:
გულსმქონდა კმალი გაჩრილი, აწ შუბიღ დამამტყურო,
და არც მამკალ, არც დამარხინე, მატარე ზერე-ქვერო,

შეიშვე უბრძანა თავის შვილს: „შენ, შვილო ჩემო ბაქარო!
ისმინე ჩემი ნათქვამი, ტკბილად ვით თათვლად, შაქარად:
ვეღარსად წავალ აქიდან, ვიქნები, რადგან აქ კარო,
და ჩვენს დაქცეულსა ოჯახსედა უნდა რომ შენ ისარქარო.

„არ ვიცი, რაღაც ეტლზედა შევიქენ, დავიბადე;
მე ბევრს ვეცადე, არ იქნა, აწ ასლა შენა სცადე:
ვეღარ შევიძელ მოწევას, დავბერდი, მშვილდი დავდეო,
და რაც უნდა წავდეხ-გაკეთდეს, მე მას აღარას დავდეო.

„რომელნიც კახნი, ქართველნი ქართლიდამ გარდმოგვეოღია,
ზოგს ქართლშივე უავთ ცოლ-შვილი, ზოგს აქ შეურთავს ცოლი;
ქართლურად მიეტ ნება ჯ რუსულად დ ა ი ვ ო ლ ი ა,
ჯ როგორც უჯობდესთ, ისე ქნან, მითამ არც ერთი შეოღია.

„მთხოვენ და მივსცემ ვერსავის, მე ვერ ვიტვირთავ ამასა:
მე წაუგდინე ქვეყანა, შვილიც გაუტე მამასა!
მე დემერთი მიზამს რას კაის, ორმოც უთხარო, ჭა მასა,
ჯ სჯობს უჭმელობით სიკვდილი საყვედურითა ჭამასა.

„მე ვეგლას დავსცემ დასტურსა, შევიქ თავიანთ ნებასა.
ამას ვი ვიტყვი რჩევითა, დაუგდე ერთსა მცნებასა:
კაცი ხომ ვერსად წაუა სიკვდილსა, ღვთის ბრძანებასა,
ჯ მაგრამ ნუწავინ შეიერის თავისის ნებით სნებასა“.

შვილმან შეკადრს მამასა: „შენ რა გაქვს აწ ხატუნავი,
რასედა შექმნილ ხარ, არავიცი, შენის ცხოვრების მწუნავი?
რა ასლა იგან საწუთრო დასაბამითგან მბრუნავი,
ჯ მიბრძანე, მისი შემსება ვინ დარჩა გაუთხუნავი?!

„კაცი თავს ვერას გაუვა ცრუის საწუთროს მდურვასა,
უნდა რომ კაცმა გაუძლოს, ჭირს შეურის ცნებასა, თუ რვასა,
ხჯობია ისევ მოღსენა წუხილსა, ჭმუნვა-ურვასა,
ჯ გირჩევ, დაეკსენ მაგდენსა ცრემლსა და ოთღში ცურვასა.

„ერთს მოგასხენებ რჩევასა, მაზე ნუ გამიწყრებითა:
ისი სჯობს მოსკოვს წავიდეთ წუნარად, ნებივრად რებითა;
იქივ ვიცხოვროთ ვით უწინ. გსცხოვრებდით ჩვენის კრებითა,
ღ ჯავრს დაივიწყებთ, ოდესაც გელმწიფეს შაეურებითა.“

უბრძანა: აღარ ვიქნებით, როგორც ვიყავით ჩვენაო;
მისთვის ვიძალევი სირცხვილით, არ მინდა გამოჩენაო,
მზავლის ცრემლის დენითა დაჰქვარე თვალთა ჩენაო,
და ასეთი სენი შემეყრია, ძნელია გარდაჩენაო!

წამაიზოქეს ქართველთა, თავს წაიშინეს კელია,
იტირეს ბევრი მეფის წინ და ღვარეს ცრემლი ცხელია;
შეკადრეს: რასთვის შექმნილხარ ვით ველად მზოფლი სელია,
ღ ბრძანებთ, კმაღვი სოფელსა, ეგე რა გასამსელია?

ჩვენ გაგვიშვია ქვეყანა თვრამეტ-ცხრამეტი წელია;
სამსახურითა თქვენითა გვტყვივ ზურგი და წელია.
ნამსახურობის ჩვენისა ეგე რა სასუიდელია,
ღ თქვენ მანდ დაბრძანდით და ჩვენსედა ასე აიღე კელია!

მეფემ უბრძანა ტირილით: თქვენ მართალს ამბობთ ყველასა:
გიმსახურიათ თქვენ ბევრი მშვირსა და შიშველსა;
მაგრამ რას მიზანთ, ვერადე მე ჩემის ქვეყნის შეუთასა:
და არ იქნა, რით-ღა გარდვიკდი მე თქვენსა სასუიდელასა?

ვითხოვ შემინდოთ, ჩემსედა თქვენ ქვეყნით რაც საქნელია;
ენით დაგლოცავ, მის მეტი სხვა რა მაქვს საქონელია?
ღმერთმან მოგაგოსთ მუქათა, ჩემგნით გარდაკდა ძნელია,
ღ სადაც კრულაიყვნეთ მტერთაგან, მუნ ღმერთი თქვენი მკნელია!

ერთი ამბავი მომესმა, მე გასაგონლად მენასა,
დიდათ მერჩივნა სიკვდილი მე ცოცხალს იმის სმენასა;
ამაზე ვსტირი ცრემლითა, ვავსებ ქვევრსა და მენასა,
ღ მე თქვენი სხვათა მიცემა ვერ ვათქმევინე ენასა!

რაც ვსთქვი, ჯავრით ეგე მკლავს, მაზივლებს, ეგ მატრებს;
წვეული წუთისათვის, რაც არ მწადს, მას აზივებს;
არ ვიცი, როგორ გარდუილ მჭვალს გულზე დანაჭირებს,
და თუ არ მდომოდით, გაგცემდით, არ შევიურთდით ჭირებს!

რაც ეს ისმინეს ქართველთა, გულზე უფრო შემოსასხეს,
თავს იქითაქით აწვეოდნენ, ავლიდნენ ქვასა და სხეს;
ჭკვიანობდნენ ჩვენნი მჭკრეტელნი, მგონია კიდევ გაძრასესა,
ღ მათ არ იცოდნენ, თუ ჩვენს გავებით რა გვარს მასეს!

მეოცე გვიბრძანა: ქართველნო, კანა, ნულარ სტირითა!
თქვენ გაიგონეთ ყურითა, რაც მე მოგითხრო ზირითა:
რაც საიდუმლო გსმენოდესთ, ემა მადლა მას ნუ ჭევირითა,
ღ ნურც თქვენ სწუსთ, ნურც მე მაწუსებთ, გული მაქვს სავსე ჭირითა.

გულს ნუ იხვილებთ, იყავით გულისა გამაგრებითა,
ჩემს შვილს ბაქართან მიბძანდით კელი ერთ-ზირად კრებითა;
თქვენ ის წავიდვესთ საითაც, უკან მიჭეუვით რებითა,
ღ მის უკითხავად წინაწინ თქვენ ნურხად წაქრებითა!

ასრე მოგვითხრობს თარგმანსა ამ იგავის სის მრგველთა:
არს მოწმილება საქები, ურჩება სამკელთა;
მწვემნი უფთოსილი სამწესისი ადვილად დამკარგველთა,
და სამწესის უმწვემოდ მაკლასა შემკამს ტურა და მელთა.

გამოესალმნენ მეოცსა ქართველნი მუგლზედ სვეითა,
მდაბლა თაყვანისცემითა, კელსა და იგავსე მოსვევითა;
წინ დაუყენეს ტბორენი ცხელის ცრემლისა ნთხევითა,
ღ იმათი თავის რასუნი ისმოდა ქა და სვეითა!

წავიდნენ, ბაქარს შესხივლეს: მეოცე რაღაც ქნა იჭვია,
ნამსახურობის სანაცვლოდ მოგვარე ესე ნიჭია;
აწ თქვენს სედავთ თვალთა, რაც ჯილა თავთა გვირგვია,
ღ სულ გამოგვეარა ქართველნი, დარჩა ათილდა ბიჭია.

აწ მამა თქვენი თუძცა რომ ღრმად საქმის გამხსრეკელა,
წერაღთა თარგმნით ვით როგორც იონე დამასკელა,
მაგრამ ეს ავად იფიქრა, აქ გაიკეთა კელა,
ღ თვითან აქ დგების მარტოკა, ჩვენი შორ გამოკელა.

ბაქარ თქვა: ეგ შემიტყუია მე თქვენგან უფრო ადრე,
ნუ მომიკედების შეილები, ლევან და ალექსანდრო,
ბევრი მიუთხარ მამა ჩემს, ეგ საქმე რად იკადრე?
ღ არ დამიჯერა, ავად ქნა აქ დგომა მან მეტადრე.

ვერა ვნახე-რა მაგისი ღრმად საქმე მინაწდომარე.
რაზედაც მიდგა, არ დარჩა ის საქმე წაუგდომარე!
მე შეიფი ვარ და ეგ მამა, არა ვარ წინაღმდგომარე,
ღ მე მოხკოვს წავალ, თქვენც მოხვალთ, ეგ იუოს აქა მჯდომარე!

გეიბრძანა: მალე წავიდეთ, არა სჯობს აქ გრძლად დგომა,
გზა წაგვიკედების, მოგვასწრობს სსლოა შამადგომა;
ცარიცინამდის წუფით წასვლა მიგვანახს ნავში ჯდომარე,
და ცარიცინს იქით მოხკომდი ეტლებ-უნებით სსდომარე. —

უოკელმან კაცმან საგზაოდ შევქენით მომსადებანი,
თავ-თავის საჯდომ ნავშიგან ნუსლოთა და ბარგთა დებანი;
გსწუკდით მეფისა გაურისთვის, გვწვევდა საკმილთა დებანი,
და ბევრმან დავსწუკვლეთ მას დღესა ჩვენ ჩვენი დაბადებანი.

ჩვენ წავედით, იგ მუნ დადგა, საქმე მოგდა არეული:
ათიოდე კაცი დარჩა, საბაზი თუ მზარეული;
სსკა იმან უმა არ ინდომა, არ მეძვედრე, არ ეუფი,
ღ ვითა გოღოლოთ მშენებელნი გავედით ენა-მზარეული.

მბ. დავით გურამის-შვილისაგან საწუ-
თოს სოფლის სამდურავი.

ნუ მიენდობი, საწუთრო მტყუვანი არს და უბირო!
არ დაიჭირვის კელშია, რაგინდ რომ ბჭალი უჭირო;
დღეს რომე ღვინი მოგაგოს, სვალ ვერ მოურჩე უჭირო,
და ამაღ სვობს კარგი უარაქყო, სულსა უღოცო, უწირო.

ნათობს და ბინდობს საწუთრო, ქცევადი მობრუნავია!
წამს ყუდრო ქარი აქროლის, წუთზე დამუხრის ნავია;
ყოველი ღვინი მუსთფისა გულავ ისევ საჭმუნავია,
და ერთი დრო გრძლად არ შეგრჩების, კარგი სთქვა, გინდა ჯვია

გიცნობ, მეც ვიყავ სოფელსა განცხრომასა და შეპასა;
მიუვარდა, კარგად მიმანდა, ვცდილობდი არ გაშეპასა.
ასლან თქვენც სედავთ აწ ჩემსა მისკამო ზირქუშეპასა,
და გული დაუწავს საკმილით სულთქენასა და უშეპასა.

მოკლეს ესე სოფელი, კაცს არ შერჩების წამ ერთო,
რაც მომეპოა თავიდგან, ბოლოყამ ისევ წამერთო!
მან დამიკვანდა მუსთაღმა მე რაცა მესვეწამერთო,
და მისკამო სევდით მე გული ვით შუბს ცეცხლზე წამერთო.

წყუელმან, ცრუმან, მაცდურმან ფეკთაქუშ ილინჭა მომიგო;
ზირველად მოყვად მეჩვენა, ტებილი რამ სიტყვა მომიგო,
გამეთამაშა, მაცდინა, საცხოვრებელი მომიგო,
და რა წამადინა გამიციცა, — რად ქქენო, ნიშნიც მომიგო!

ამად კემდური საწუთროს, თორემ სხვა რა მქვს სადაო?
სად მომიყვანს სად მეოფე, კიდევ მიყუევარ სადაო?

მამა, დედა, ძმა თვალითა კედარს მხედავს, ადამიანს
და მეთა და ასულთაგანაც გამკადა უღირსად.

მესაწუთრომან მიმიღო, რაც სახადისი მებადა,
მისგან დარწმუნელი მასენი თავსა ზეკარდმო მებადა;
ორ-გზით კრულ შემქნა მტერთაგან, კელთა საბელი მებადა,
და მით ვსტირ, თვალთ ცრემლი მიბნელებს, დღენი მჩანს მე
ღამებადა!

მშვილდს მომიწივა მუხთაღმა, ისარი გულში მამასო,
არ მომცა მე, არც ასული, არ-კინ მიმასის მამასო;
მან დამიჩაგრა გონება და მტერი თავსა მამასო,
და დავკე და ლექსა დავიწეე, ვსთქვი, თუ გიშვილებ ამახო.

ამაზედ არის ჩემი და ცრუის საწუთროს ჩსუბია:
ხად კაცს არ უნდა, წარიყვანს, ეელზე საბელი უბია;
მისთვის ვსტირ ცხელის ცრემლითა, სველი მამეს კალთა-უბია,
და მე მხურდა ერთი, არ მომცა, ვის არ სურს, მისცა ტუუბია.

სამართს რიგად მუხანათმან გულს ღასკარი მამადერა,
სულ მატირა ჩემი დღენი, არადეს არ მამდერა;
ვიფ ბოლოგი მქნა ავრეზი, ამხოყა, ამადერა,
და თესლ ამტრეტით გამაკმო და უნაყოფოდ დამადერა.

შემქნა უშტო, უნაყოფო, ვით კმელის სისა გალია;
გულს დამსვა სამკედურად ღასკრად სველის საგალია;
ზდიან ცრემლნი თვალთა ჩემთა, სწვავს ვით თევზთა საგალია,
და ასე მიჩანს სრა სამეოფლად, ვითა მიფრინველსა გალია.

ორგამაგე არს საწუთრო, — ხან ნოტიობს, ხან კი გვალავს;
დღეს რომ კარგი წინ გიმძღვაროს, უკან მოგადევნებს სვალ ავს.
ნუ ენდობი, მოგატყუებს, ისარს ისვრის, მშვილდს კი მაღავს,
და მას დავნატრი, ვინცა სწორედ სვლად საწუთროს გზას გაჰყავს,

ოცნებებს კაცს საწუთრო, არა ერთსა დანაჯერებს
სან მოაწეწეს, ატირებს, სან მოაღსენს, ანამღერებს.

ერთანირად განატაროს ასე არვის დანაბერებს;
და ვითუქმნია მიწა ჭურჭლად, ისეკ მიწად განამტკერებს.

მიდის-მოდის ეს სოფელი ქარტესილთა ზღვისებრ ღელავს!
უგან დასდევს დრო და ჟამი, მის ნაქსელავს ქსოვს და სთელავს.
ის მგლე კაცი ტელს რას აქნევს, რასა სთიბავს, რასა სტელავს!
და ამაღ კსწუნობ საწუთროსა, — სულ ბნელია, რასაც ელავს.

ამისთვისა ვარ ფაციცად, ვითა თავს მტერ დანახსამი:
მისის ტეცლით გული ჩემი ვალს ჭირის-ოფელ დანახსამი;
მოწვევტილა მოხაგრელად წელურზე წყალი დანახსამი,
და გული ასე დაუგუწავს ვით გაღესილს დანახსამი.

ნაღვლით დღენი შემომოვლდა, აღარა მაქვს, დამელია;
უკელა მწარედ გარდამექცა, რაც რამ ტკბილად დამელია.
მომართა ჩემთა შესატყელად მზას არს ტურა და მელია,
და აწ წამოვალ მეც თქვენთანა, სად მძა მიცდი და მელია.

ვით თავს მივსტე მოხვეწება, ვით მივაგო ამო მობოლსა?
სასიკვდილოდ მივსწურვილ-ვარ, ეელში სული ამობოლსა.
ასაღ-დაბას ნულარ ხარო, მქმსიან ამობოლსა,
და აწ რომ მე იქ წამიუვანონ, ვინ გამიზრდის ამ ობოლსა?

მითხარ, მტერო, დავის თსოვნით დავითისგან მოიგე რა,
რად უუკვდრე უშობელსა, ბერწობ, ვერა მოიგე-რა?
იმას შეილად გერგინა სჯობს, დავით ვინც ქედ მოიგე რა,
და ვინც გამოთქვა, ის იშვილა, მტერი იმით მოიგე რა.

მე რაც ვმობე, შეილად ვსჯერვარ, ეს თუ მწრდელმან გამიზარდა,
ვზრდი მომღერლად, მე თუ ჩემი სიმღერა არ გამიზარდა.
თუმცა ენა გასარეკლდა, გული მისთვის გამიზარდა,
და მაგრამ მეფეთ სამსახურით ეს საზრდელად გამიზარდა.

მგ. მეფის ვახტანგის ამიერ სოფლითმი-
ცვლად და ქართველთ თავადთა და აზნაურთა
რუსთ კელმწიფის სამსახურში განწესება.

აქ ნახეთ წუთის სოფლისა, ცრუ მატყუარა ფლიდისა,
მისგან სიბნელე ნათლისა, ზედან დარდაკვრა ბინდისა!
უმანი ვიევენით კეთილნი, მის ცხეხულისა დიდისა,
და გეწოლადის, უხვად გვამდეკადის, სწავლით შვილურება გვწოდისა.

მის მოგვაშორა მუსთაფმან, გზა დაგვიბნელა სავალი,
სად რა გვეშოვნა მუდრეგად, სარგებლით გვთხოვა სავალი;
რაც მან მოიღო, არ ითქმის ჩვენს თავზე გარდასავალი,
და თუ გიტყვი, მწარედ გუელს დამწვავ, შემსუსავ შემტუსავ ალი.

ვინა რა ბოძი წაიქცა, სასლავარი თავს დაგვეცაო,
ღსინი, შეება და სიამე სულ ჭირად გარდაგვეცაო;
ჩვენ უმანი დავრჩით, ვატრინი წავიდა, შორს გაგვეცაო,
და გაუთხილდი, შენც არ დაგვეცაო, ღვთის მაცა *) მაგრად დეცაო!

მეფე მოგვიგვდა, ვიქმენით ჩვენ მწარედ ოკერტიალი!
მით დაგვიბნელდა საწუთროს შუქთა ბრწყინვა და ჭერტიალი;
მოგვწუდა წელ-გუდი, შევქმენით ვით უმცროდ ჩიტმან ფრტიალი,
და დავიწვეთ ვითა წიწილთა უგრეულობითა წერტიალი.

მის დროს რუსთა თქვეს: ქართველნო, ეს თქვენცა გაგებონება,
თვით ქრისტე ბრძანებს, ძნელია ორთა უფალთა მონება;
იწამეთ ერთი უფალი, თუმატა გენებლთ ცხოვნება,
და ან წადით, ანუ დადექით, თავს ნუ მიეცით ღონება.

ჩვენ ოც წელს იქით სტუმარსა ვერ უზამთ თავაზსაო;
შემოგვეწვიოს თუ არას, მუდამ ვერ ვაჭმევთ მზასაო.

(*) მ ა ც ა აქ ხმარებულია გურამისშვილისაგან, როგორც სხვა
ადგილებში, ნაცვლად მ ა დ ლ ს ა, გამ.

თუ რომ დასდგებით, ჩვენ თქვენთვის მოგმადნებელი
მასხარა;

ღ თუ არ დასდგებით, დრო არის მიხედნადობდეთ გზასა.

ქართველნი სცდენ და გატყეს მეფის ვასტანგის მცნებას;
წინ წაუარეს ბაქსას, საქმე ქნეს თავის ნებას.

სწორეთ იმ გზად წავიდნენ, საითაც იყო სწება;

ღ არაგვის უწყის, მუნითგან ცოცხალი ვინ იკნება.

იფიცეს კასთა, ქართველთა: ჩვენში არ იყოს შურია;
ჩვენ სულ დიდთა და ზატარათ ცხოვრება გვაქნდეს მძურია;
დავხდეთ, თუ სადმე წავიდეთ, ერთად ვიძებნოთ ზურია.“

ღ მეც ბაგრივე, მეკათა, რაკი მას მოგვარე უფრია.

რა იგი ფიცი გარდასწყდა გულში არ ქონა შურისა,
გელმწიფეს არსა მიაჩთვეს: ჩვენ თქვენი უმობა გესურისა;
დაშქარში წასვლან გვებძანონ, დრო არის სამსახურისა!

ღ გელმწიფეს ესმა, იამა, ბრძანა მოგდება უფრისა.

თავის გეზირებს უბრძანა, საყმო გარიგდეს მათიო:
თავადთა რცაღათი და აზნაურთათვის ათიო;

თუ არ აღსრულდენ, გიდევე ათათი მასე საჩითი,

ღ მიეცით თანასწორადა, არა იყოს რა სჯათიო.

შურისა რა ესმა სისწორე, ერთობა მან იწყინა;
რკინა რბილი და ფოლადი, თქვა, განასწორა ვინაა?
მართებულთა: დაგზნება, ავ რიგად შეგვასმინაო,

ღ ათათი ისევე მოგვიტრეს, სხვა კი მოგვიგდეს წინაო.

შური უარყო, ვისაც რომ ჰქვას ქონდა ნატამაღის,
შეჰდა და გარდაესვეწა, იგმარა ცხენი მაღის.

მე შეჰანდა ცუდი ჯაგლაგი, მით ვერსად დავემადლა,

და გაჯვრებული მომიგდა, გარდმომიჭირა კმაღის.

შუშმან დახატა და მოკვდა ყაფლანის სივლი
შუშმან ციცი სივლი დაძაღ დაარტყა თავში კეტი;
დაშაგებულ მუტ შუშით დავიარები კეტი,
და დაშენებია გონება, თავზე მესვევის რეტი.

შუშმან მე დიდათ დამკოდა, კმალი შემომკრა მისრისა,
მისვილს შვილებს ეელი დამიჭრა, წვრილები თუკით მისრისა;
ცეცხლით დამიწო სასლკარი, ვამე ჯავრი მკლავს მის სრისა,
და კით აღლესილი ღასკარი მით სეკდა გულსა მისრისა!

მას მეშურესა პირველად არა აქნდა არა ძალები,
გამოაჩინა ბოლოს დროს თარული და ნაკრძალები;
გვიტყუენა, კორცი თვით ჭამა, ჩვენ მოგვიყარა ძვლები,
და სე კარჯოკანი დაგვკამო, აუოვა ნაკუნძალები.

განაბორცა კეთილი, შუშმან აუბა თვალები;
წინა აღუძღვა ბრძა ბრძათა, არივა გზა და კვალები.
დაბენძლა, დაარხოშა, რქროს მორივა რვალები,
და გარდასდევინოს უფაღმან, რაც ჩემი ედვას ვალები!

კით თხასა ცსკარი მაკენდეკ უზიროს, მოღალატესა.
წამიძღვა სამჭმო მიჩვენა, თავს წამაყენა ფლატესა.
მითხრა, თუ აგერ საფოთლი, კარგია, ვინც იქ გასტესა,
და თვით გასტა, მე შიგ ჩამაგდო, ჭკავს კმამკობით ანტესა.

შეესტდი და მწუქმსა წაუველ, გაუდექ მრუდად მოვნასა,
აწ დავეჭკარეულვარ, თავათთვის აღარ მოველი შოვნასა.
უძღებებამან რა მიუო, სედავთ ამ ჩემსა შოვნასა!
და სიმუქნისათვის დავიკვლი, ძაღლი შესჭამენ ქონასა.

ავად მომიკდა უძკროდა გაფრენა, ქმნა ნაკარდისა!
სად ამოსული გნარცვითა გიდეკ მეორედ ჭკარდისა;
კაიმი! მამადედისა, ძმის, დამკარგავი ვარ დისა,
და კვლარ მნასავი მოყვრისა, ტან-ღერწამ პირად ვარდისა.

ჩვენი გითხრობს სამსახურში, სხვა რა გვექნა ამის მეტი? (მეტი)
ათას შვიდას ოცდაცხრამეტს ხოთინის კარს ვთხოვდით მეტი,
ორმოცდაორს ფინდრილაჰანს ცუცხლით გამოგზავნეთ შვეტი,
და ორმოცჩვიდმეტს ბრწყინის კაროელს შეუწყვიტეთ ტანტის სვეტი *).

ორმოცთვერამეტს ბრესმან დაგვჭრა, თავსა დაგვასვივა რეტი.
 მე ჩემს ძმებსა დამაშორა, ჯუწისაგან დავრჩი ბენტი.
 მადდებურის ცისეშიგან დამსვა კარზე დანაკლეტი;
 ღ მუნით ვიკხენ, შინ წამოველ, ქერი ვვან და ყანაოფეტი.

ფეტი ბეჭი მოგიუვანე, მაგრამ ვერ კვლამე მკადი.
მე მომიტოვებს: მანდუდამე ახლა ადექ, სხვაგან წადი.
ძალ უნებრივ წამიუვანეს, სადაც არ ვიყავ მწადი,
და ვამე ტკბილად სიცოცხლეო, რომ შენ ასე გამიმწადი!

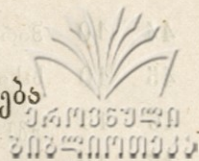
*) აქ გუჩამის შვილი გვიამბობს თავის მონაწილეობას იმ დროს, როდესაც ჭრეტისა ქონდა წარსულს საუკუნეში შეცდომასთან და წრესთან; მაგრამ სახელები, როგორც წინასწარ, თავისებურად გადაუკეთებია; მაგალით., ნაცვლად ფინდრილვანისა უნდა იყოს ფინდრილს - ჰა ფენ, შეცდომა — შკადი, ბრუნისა — ბრუნსია ღ სსკ.

გამომცემლები.

დასახრული პირკელის წიგნისა.

უძთავრეს შეცთომათ გასწორება

გვერდი	სტრიქონი	დაბეჭდილია:	უნდა იყოს:
XXI 27		ქსოვს და ქსელავი	ქსოვს და სთელავს
3 20		გაჭმე	გაძე
6 3		მაშინ ისარებს	მაშინ ისარებს
13 4		დავითს მოჭბშია რომელსა,	დავითს მოჭბშია, რომელსა
14 11		სასით შენით	სასით შენით
14 17		თომეცთაგანი	თომეცთაგანი
17 11		ლასკარი ცხებუელი	ლასკარიც სებუელი
24 10		მწყემსი ცსოვართა	მწყემსი ცსოვართა
25 3		მანანა	მანანა
25 6		მანანა,	მანანა.
25 7		აჩა ნეს	აჩა ქნეს
26 19		შვილი ხაღსინო	შვილი ხაღსინო
26 21		ხაღსოვარს	ხაღსოვარს
27 6		მოესსენა ღმერთსა	მოესსენა ღმერთსა
27 16		მოისვედრეს სიმტი	მოისვედრეს სიმტი
27 26		მართალი ვსთვა	მართალი ვსთქვა
28 22		აჩვინ ჩაიდინოს	აჩვინ ჩაიდენოს
32 21		ტოჩას სუდარი	„ტოტჩას სუდარი“
32 24		ქაღავი	ქაღავი
33 10		წინწილისა ვასისა	წინწილისა ვასისა
— 11		სწადდათ თაღსისა	სწადდათ თაღსისა
— 12		საწუთროს ჩაღსისა	საწუთროს ჩაღსისა
42 20		„მე დამ ჯერე	„მე დამიჯერე

44	10	შირე ღად ჯერ	შირე ღად ჯერ
45	10	სასით აწივთა	სასით აწივთა
46	16	„პეტე კიტნა“	„პეტე კიტნა“
47	19	თიფლის	თიფლის
48	19	გამოსულსა	გამოსულსა
52	12	კასეთსა, შუაქვეინა	კასეთსა, შუაქვეინა
		სრტადი	სრტადი
53	2	ქალაქაღნი	ქალაქაღნი
62	25	ქელნად ადგების	ქელნად ადგების
69	2	გმა გაიკმინდა	გმა გაიკმინდა
72	7	სასით აბრამის	სასით აბრამის
72	26	იესო ქრისტეს	იესო ქრისტეს
80	4	მოგიდგას ვინმე	მოგიდგას ვინმე
83	12	ბრუდისა საბრუნავითა	ბრუდისა საბრუნავითა
90	19	ქვეინის შვეთასა	ქვეინის შვეთასა
95	23	ქედ მოიგება	ქედ მოიგება
96	21	უფალთა მონება	უფალთა მონება

